

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YONCA ÇOLAKOĞLU

KENTLİLEŞME SÜRECİNDE KENTSEL YAŞAMDA KALİTE
ANTALYA YEŞİLBAHÇE MAHALLESİ ÖRNEĞİ

Danışman: Doç. Dr. Gülser ÖZTUNALI KAYIR

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2005

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
ŞEKİLLER ve TABLOLAR LİSTESİ	iii
KISALTMALAR LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
GİRİŞ	1
1 TEMEL KAVRAMLAR	2
1.1 Kentleşme ve Kentlileşme Kavramlarının Farklılaşması	2
1.2 Kentsel Yaşamın İçeriği	4
1.3 Kalite, Yaşam Kalitesi ve Kentsel Yaşam Kalitesi Kavramlarına Bakış	6
1.3.1 Kalite Kavramı	6
1.3.2 Yaşam Kalitesi Kavramı	6
1.3.3 Kentsel Yaşam Kalitesi Kavramının İrdelenmesi	9
1.3.4 Yaşanabilirlik Kentsel Yaşam Kalitesinin Temel Niteliklerinin Başında Gelir	11
1.3.4.1 Dünya Bankası'nın Yaşanabilirlik Tanımı	12
1.3.4.2 BM'nin Yaşanabilirlik Ölçütleri	13
1.3.4.3 Kevin Lynch'in Yaşanabilirlik Ölçütleri	15
2 KONUYLA İLGİLİ ARAŞTIRMALARIN GELİŞİMİ	17
2.1 Uluslararası Organizasyonların Yaşam Kalitesi Araştırmaları	18
2.2 Ülkemizde Yaşam Kalitesi Araştırmaları	19
2.2.1 Devlet Kurum ve Kuruluşlarının Kentsel Yaşam Kalitesi Araştırmaları	19
2.2.2 Kentsel Yaşam Kalitesi Konusundaki Bilimsel Araştırmalar	20
3 ÇEŞİTLİ BOYUTLARIYLA KENTSEL YAŞAM KALİTESİ ÖLÇÜTLERİ	22
3.1 Kentsel Yaşam Kalitesine Niteliksel Bakış	22
3.2 Uluslar arası Ölçekte Kentsel Yaşam Kalitesi Araştırmaları	25
3.2.1 UNESCO'nun Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri	25
3.2.2 Habitat II'de Belirlenen Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri	26
3.2.3 Fransa'da Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri	27
3.2.4 Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütlerinde Ortak ve Farklı Noktalar	28
3.3 Ülkemizin Kentsel Yaşam Kalitesi Açısından Değerlendirilmesi	29
3.3.1 Kentli Haklarının Yaşama Geçirilmesi	29
3.3.1.1 Avrupa Kentsel Şartı'nın Kentsel Demokrasiye Katkısı	29
3.3.1.2 İnsan Hakları Bağlamında Kentli Hakları	32
3.3.2 Kentlerimizin Temel Sorunları Kentsel Yaşam Kalitesine Ulaşılmasını Engellemektedir	35

3.4 Ülkemiz İçin Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri	36
3.4.1 Kentli Katılımının Gerçekleştirilmesi	36
3.4.2 Kent Yönetimlerinde Gerekli Değişikliklerin Yapılması	40
3.4.3 Kentlilerin Can ve Mal Güvenliğinin Sağlanması	42
3.4.4 Kentsel Yoksulluğun Önlenmesi	43
3.4.5 Kentsel Çevre Sorunlarının Çözülmesi	46
3.4.6 Kent Planlaması Sorunlarının Çözülmesi, Kentsel Yaşam kalitesi Ölçütlerinin Dikkate Alınmasıyla Olanaklıdır	52
3.4.7 Kentin Dünya Sistemiyle Bütünleşecek Haberleşme Ağlarına Sahip Olması	68
3.4.8 Kentin Okunaklı Olması	68
3.4.9 Cinsler Arası Farklılıkların Ortadan Kaldırılması	68
3.4.10 Dezavantajlı Toplumsal Kesimlere Yönelik Düzenlemelerin Yapılması	69
3.5 Antalya İçin Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri	71
3.5.1 Antalya'da Kentsel Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesi İçin Yapılması Gerekenler	74
3.5.1.1 Kentlilerin Can ve Mal Güvenliğinin Sağlanması	74
3.5.1.2 Kentli Katılımının Gerçekleştirilmesi	75
3.5.1.3 Hızlı Nüfus Artışının Getirdiği Sorunların En Aza İndirilmesi	74
3.5.1.4 Kent Planlaması ve Konut Sorunlarının Çözümlemesi	76
3.5.1.5 Altyapı Sorunlarının Çözümlemesi	77
3.5.1.6 Yeterli Miktarda ve Sağlık Standartlarına Uygun Su Sağlanması	78
3.5.1.7 Ulaşım Sorunlarının Çözümlemesi	79
3.5.1.8 Çevre Kalitesinin Yükseltilmesi	80
3.5.1.9 Kentin Kültürel ve Tarihi Dokusunun Korunması	81
3.5.1.10 Dezavantajlı Grupların Sorunlarının Çözümlemesi	81
3.5.1.11 Kültürel Etkinliklerin Artırılması ve Kültürel Erişilebilirliğin Sağlanması	82
4 ANTALYA YEŞİLBAHÇE MAHALLESİ'NDE YAPILAN ANKET ÇALIŞMASI	
VERİ ve BULGULARI	83
4.1 Araştırmanın Amacı	83
4.2 Araştırma Yöntemi	83
4.3 Bulgular ve Değerlendirmeler	86
4.4 Yapılan Anket Çalışması ile İlgili Genel Değerlendirme	110
4.5 Kentsel Yaşam Kalitesine Ulaşılabilmesi İçin Öneriler	112
SONUÇ	116
KAYNAKÇA	118
EKLER	124
ÖZGEÇMİŞ	125

ŞEKİLLER ve TABLOLAR LİSTESİ

Şekil 1.1 Hoşnutluk ve İhtiyaçlar Hiyerarşisi	8
Tablo 1.1 BM'nin Yaşanabilirlik Ölçütleri	14
Tablo 3.1 Kentsel Yaşam İlkeleri ve Kentsel İşlevler	25
Tablo 3.2 HABİTAT II'de Belirlenen Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri	27
Tablo 3.3 Kent Yoksulluğunun Kümülatif Etkileri	45
Tablo 3.4 2000 Yılı Antalya İli Ekonomik ve Sosyal Göstergeler	71
Tablo 3.5 Antalya Suç İstatistikleri	74
Tablo 3.6 Antalya 2000 Yılı Alt Yapı Göstergeleri	77
Tablo 3.7 Antalya 2000 Yılı Engelli Sayıları	81
Tablo 4.1 Ankete Katılanların Cinsiyet Dağılımı	86
Tablo 4.2 Ankete Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	87
Tablo 4.3 Ankete Katılanların Medeni Durumlarına Göre Dağılımları	87
Tablo 4.4 Ankete Katılanların Eğitim Durumları	88
Tablo 4.5 Ankete Katılanların Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	88
Tablo 4.6 Ankete Katılanların Gelir Durumları	89
Tablo 4.7 Ankete Katılanların Konut Bilgileri	90
Tablo 4.8 “Kentsel Yaşam Kalitesi Kentlilerin Kentten Beklentilerinin, Kent Yönetimi Tarafından Karşılanmasıdır” Bilgisine Katılma Durumu	90
Tablo 4.9 “Kentsel Yaşam Kalitesine, Kentlilerin Konut, Güvenlik, Sağlık, Ulaşım Gibi Temel İhtiyaçları Karşılandıktan Sonra Ulaşılır” Bilgisine Katılma Durumu	91
Tablo 4.10 “Kentsel Yaşam Kalitesi, Kentlilerin Kentsel Hizmetlere Çabuk, Ucuz ve Kolay Ulaşabilmesi İle Ölçülür” Bilgisine Katılma Durumu	92
Tablo 4.11 “Kentte Can ve Mal Güvenliğinin Sağlanması Kentsel Yaşam Kalitesine Ulaşılmasında Birincil Etkendir” Düşüncesine Katılma Durumu	92
Tablo 4.12 “Yollar, Binalar ve Toplu Taşıma Araçlarının Engellilere ve Çocuklu Kadınlara Uygun Olmaması Kentsel Yaşam Kalitesinin Düşük Olduğunu Gösterir” Düşüncesine Katılma Durumu	93
Tablo 4.13 “Tramvay Hattının Çoğaltılması Kent İçinde Ulaşımımı Kolaylaştırır” Düşüncesine Katılma Durumu	94
Tablo 4.14 “ Kentin Gürültüsü Hem Sağlığımı Hem Günlük Yaşamımı Olumsuz Etkiliyor” Düşüncesine Katılma Durumu	95
Tablo 4.15 “Mahallemizde Neredeyse Hergün Yeni Bir İnşaata Başlanması Beni Hiç Rahatsız Etmiyor” Düşüncesine Katılma Durumu	95
Tablo 4.16 “Kentteki Sanatsal Etkinliklerin Yetersiz Olduğunu Düşünüyorum”	

Düşüncesine Katılma Durumu	96
Tablo 4.17 “Belediyelerin Hizmetlerini Denetlemek Bize Düşmez” Düşüncesine Katılma Durumu	96
Tablo 4.18 “Her Yağmur ve Fırtına Tüm Kentlilerin Yaşamını Olumsuz Etkiliyor” Düşüncesine Katılma Durumu	97
Tablo 4.19 “Yağmur ve Fırtına Doğal Afet Olduğu İçin Kötü Etkileri Engellenemez” Düşüncesine Katılma Durumu	98
Tablo 4.20 “Konutlarda Musluktan Akan İçme Kullanma Suyunun Kireçten Arındırılması Kentsel Yaşam Kalitesine Ulaşılması İçin Bir Zorunluluktur” Düşüncesine Katılma Durumu	99
Tablo 4.21 “Kentte Yoksul Görünümlü İnsanlarla Geçmiş Yıllara Oranla Daha Çok Karşılaşıyorum” Düşüncesine Katılma Durumu	100
Tablo 4.22 “Tinerici Çocukların Caddelerde Dolaşıyor Olması Beni Çok Tedirgin Ediyor” Düşüncesine Katılma Durumu	101
Tablo 4.23 “Kentte Yapılacak Altyapı, Tamirat, Yol Yapımı, Elektrik ve Su Kesintisi Gibi Değişikliklerden Önceden Haberdar Ediliyoruz” Düşüncesine Katılma Durumu	101
Tablo 4.24 “Belediyeler Kentin Geleceğini ve Kentlilerin Gündelik Yaşamını Etkileyecek Kararları Halkın Görüşlerine Başvurmadan Alabilirler” Düşüncesine Katılma Durumu	102
Tablo 4.25 “Biz Kentliler Kent Yönetimine Katılmalıyız Çünkü Kentle İlgili Taleplerimizi Bu Yolla Elde Edebiliriz” Düşüncesine Katılma Durumu	103
Tablo 4.26 “Kentliler Yönetime Katılsa da Bir şey Fark etmez, Çünkü Yöneticiler Kendi Düşündükleri Şekilde Hareket Ederler” Düşüncesine Katılma Durumu	103
Tablo 4.27 “Kentsel Bir Sorunla İlgili Olarak Yapılan Bir Protesto Eylemine Katılmak Kentsel Yaşam Kalitesine Ulaşılmasında Önemli Bir Yer Tutar” Düşüncesine Katılma Durumu	104
Tablo 4.28 “Kent Yönetimi, Kentsel Yaşam Kalitesini Belirleyici Bir Faktör Değildir” Düşüncesine Katılma Durumu	105
Tablo 4.29 “Mahallenin Yeşillik Olması Orada Oturmayı Tercih Etmemde Ekonomiden Sonraki İlk Nedendir” Davranışına Katılma Durumu	105
Tablo 4.30 “Uzun Güzergahları Nedeniyle Çok Zaman Kaybettirdikleri İçin Otobüs ve Minibüsleri Çok Az Kullanıyorum” Davranışına Katılma Durumu	106
Tablo 4.31 “Kent İçinde Güvenli Bir Yaya Yolu Yapılırsa Özel Aracımı Çok Az Kullanırım” Davranışına Katılma Durumu	107
Tablo 4.32 “Kentteki Kültürel Etkinliklere, Pahalı ve Evime Uzak Olduğu İçin Yeterince Katılamıyorum” Davranışına Katılma Durumu	108
Tablo 4.33 “Bugüne Kadar Minibüs Güzergahlarının Değiştirilmesi, Yolların Asfaltlanması, Süren İnşaatların Bitirilmesi, Sokakların Işıklandırılması Gibi Sorunlarla İlgili Olarak Yetkili Makamlara Başvurdum” Davranışına Katılma Durumu	109

Tablo 4.34 “Şikayette Bulunduktan Sonra Takip Ettim” Davranışına Katılma Durumu	109
Tablo 4.35 “Şikayetimle İlgili Olarak Bir Sonuca Ulaşabildim” Davranışına Katılma Durumu	109

Ö Z E T

Kentsel yaşam kalitesi, kentlilerin kentten elde ettikleri doyum ve kentten beklentilerinin kent yönetimleri tarafından karşılanması olarak ele alınmaktadır.

Kentsel yaşam kalitesi araştırmaları, günümüzde artmış ve önemli bir yere sahip olmaya başlamıştır. Çünkü, tüm dünyada ve ülkemizde, kentlerde yaşayan nüfusun artması, bunun kentsel hizmetlerin artmasına neden olması ve buna bağlı olarak kentlilerin ihtiyaçlarının ve beklentilerinin yükselmesi gündeme gelmiştir.

Türkiye’de; kentsel yaşam kalitesi hem kavram hem de araştırma konusu olarak yeni olduğundan henüz konuya gereken önem gösterilmemektedir. Kentlilerin ihtiyaçlarının ve haklarının yerel yönetimler tarafından önemsenmemesi, kentlerimizde yaşam kalitesinin temel koşullarının yerine getirilmemesine neden olmaktadır.

Kentlilerin bu konudaki sorunlarının çözümlenmesi ve kentlerde yaşam kalitesine ulaşılabilmesi için, ülkemizde de öncelikle kentlerin ve buna bağlı olarak kentlilerin temel sorunlarının belirlenmesi önem taşımakta, periyodik olarak kentsel yaşam kalitesi araştırmaları yapılarak önlemlerin alınmasına gereksinim ortaya çıkmaktadır.

Antalya; kentsel sorunları olan, kentsel yaşam kalitesi ölçütlerinin temel koşullarının henüz yerine getirilmediği ve kentsel yaşam kalitesine ulaşabilmenin önünde engellerin bulunduğu bir kenttir. Kentliler kendi özel yaşamlarında yaşam kalitesini yakalasalardı bile kentsel sorunlar nedeniyle, kentsel yaşam kalitesine ulaşamamaktadırlar.

Bu bağlamda araştırmanın konusu; “Kentlileşme Sürecinde Kentsel Yaşam Kalitesi ve Antalya Yeşilbahçe Mahallesi Örneği”dir. Mahallede yaşayan kentlilerin; gelir ve eğitim seviyelerinin yüksek olması nedeniyle kendi özel yaşamlarında yaşam standartlarını yakalamış olabilecekleri için kentsel yaşamdan beklentileri de yüksek olmaktadır. Bu bağlamda, kentsel yaşam kalitesine ulaşılması için Antalya’da alınması gereken önlemlerin başında kentlilerin güvenliği ve katılım sorunlarının çözümlenmesi gelmektedir.

S U M M A R Y

The quality of the urban life, is defined by the satisfaction of the citizens from the city and the fulfillment of the citizen expectations from the city councils.

Researches on urban life quality has become more important lately and the number of the researches on this important topic has been increasing immensely everyday. The popularity of this topic is mainly due to the following reasons; the population of the cities is growing everyday, the number and the variety of the urban services are increasing due to the population growth and the needs and expectations of the citizens are increasing parallel to the increase in the services.

In Turkey, urban life quality has not been defined as an important issue yet, because urban life quality is very new for Turkey both as a “concept” and as a “research topic”. The city councils have not been paying the necessary attentions to citizens’ needs and rights. Therefore the primary necessities for urban life quality haven’t been maintained successfully.

The urban life quality problems of the citizens can be solved and the urban life quality can be achieved by the following steps; deciding on the focused cities, defining the vital and primary problems on each city and taking necessary measures according to the results of the periodic urban life quality researches.

When Antalya is diagnosed for urban life quality, the following results seem obvious; Antalya has urban life problems, the primary necessities for urban life quality haven’t been maintained and there are obstacles to achieve the urban life quality. Even though the individual citizens maintain life quality in their private lives, they certainly can’t achieve the urban life quality due to the city problems that occur apart from the individuals.

In this content, the topic of this research is “the urban life quality in the process of urbanism and the example of Antalya Yeşilbahçe Quarter”. The citizens of this quarter have maintained certain life quality thanks to their economic and education level. Therefore they also have high expectations on urban life quality. In this content, the urban life quality can be achieved in Antalya through taking necessary measures on security of the citizens and participation problems.

1)TEMEL KAVRAMLAR

1.1) Kentleşme ve Kentlileşme Kavramlarının Farklılaşması

Kentleşme, evrensel bir olgudur ve günümüzde tüm dünyada; endüstrileşmeyle birlikte ister gelişmiş ister gelişmekte olsun, ülke nüfuslarının büyük bir kısmı kentlerde yaşamaya başlamıştır. Kentsel karakteristikler, nüfus büyüklüğü yanı sıra, yoğunluk, yerel yönetim yapısı, sosyal tabakalaşma, kurumlaşma, örgütleşme, üretimde farklılaşma ve uzmanlaşmayla belirlenir ve aynı zamanda kentsel mekan içinde kentsel bölgelerin oluşumu ile de kentin fiziksel mekanına yansır (Suher, 1999, s.48).

Kentleşme, modernleşme sürecinin bir sonucu olarak, son iki yüzyılın en önemli toplumsal olgularından biridir. Endüstri devrimiyle birlikte ortaya çıkan makine teknolojisi, gelişen fabrika ve ulaşım sistemleri, bunların sağladığı kolaylıklar büyük miktarlarda nüfusun topraktan kopmasına yol açmış ve ortaya çıkan nüfus hareketleri kentleşme olgusunu yaratmıştır (Özkalp, 1995, s.287). Bu bağlamda kentleşme, sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütleşme, işbölümü ve ihtisaslaşma yaratan insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikimi süreci olarak kabul görmektedir (Keleş, 1980, s.70).

Bir başka tanıma göre ise "kentleşme, toplumların yapısal değişimlerinin en göze çarpan yönüdür. Her şeyden önce nüfusun büyük oranının tarımdan ve topraktan kopup tarım dışı alanlarda, sanayide, karmaşık örgütlerde ve dolayısıyla köyden başka yerlerde, kentlerde hayatlarını kazanmaya ve yaşamaya başlamaları" demektir (Kıray, 1982, s.57).

Kentleşmeyi ekonomik, sosyal, siyasal ve toplumsal değişim yönleri ile değerlendiren Suher, Ocakçı ve Berköz'e göre ise kentleşme (1992, s.247):

- a) Nüfusun kent yerleşmelerinde yoğunlaşması,
- b) Nüfusun tarımdan, endüstri ve hizmetlere kayması ve buna bağlı olarak kentsel işgücü biçimlerinin ekonomik etkenlik kazanması,
- c) Fiziksel çevre ve yaşama biçimlerinin değişime uğraması,
- d) Sosyal değişim ve yeni bir biçimlenme sürecine girilmesi,

e) Yeni bir yönetimsel örgütlenme biçimine geçilmesidir.

Kentleşme süreci, kentsel nüfus birikiminin yanı sıra, kentsel niteliklere sahip olma, kentli kılınma, özetle kentlileşme süreci olarak değerlendirilmelidir. Çünkü, kentleşme, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açmaktadır. Kırdan kente göç eden bireyin kente özgü işlerde çalışması, kentli davranış biçimlerini benimsemesi ve kentin sunduğu bütün olanaklardan yararlanması biçiminde ortaya çıkan "kentlileşmeye" yönelik bir değişim süreci olarak düşünülmelidir (Erkut, Suher, 1991, s.96).

Yukarıdaki tanımlardan yola çıkarak kentlileşmenin, kentleşme akımı sonucunda, toplumsal değişimin, insanların davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında, tinsel ve özdeksel yaşam biçimlerinde değişiklikler yaratması süreci olduğu söylenebilir (Keleş, 1980, s.71). Kentlileşme, kentte toplanan nüfusun kentli değerlere sahip bireyler haline gelmesini, kentin sunduğu fırsatlardan yararlanabilmesi ve kent yaşamıyla bütünleşmesini anlatmak için kullanılmaktadır (BM, 1996(a), s.22).

Kentleşme, Louis Wirth tarafından, kentlerin büyümesinin beraberinde getirdiği yaşam biçiminin belirgin niteliklerinin ve kentin kurumlarıyla kentlilerin, iletişim, ulaşım araçları aracılığıyla oluşturduğu bütünün etkisi altında kalan bireylerde, kentli olarak kabul edilen yaşam biçiminin niteliğindeki değişiklikleri olarak betimlenmekte, kentlileşmeye ise, karşılıklı olarak birbirine bağlı üç ayrı biçimde yaklaşılmaktadır (Wirth, 1938, s.3):

- a) Nüfusu, teknolojiyi ve ekolojik düzeni kapsayan bir fiziksel yapı olarak,
- b) Özgül toplumsal yapıyı, kurumlar dizisini ve tipik ilişki kalıplarını içeren bir toplumsal örgütlenme sistemi olarak,
- c) Tutumlar ve düşünceler bütünü olarak ve tipik ortak davranış kurallarından kaynaklanan ve toplumsal denetim mekanizmasına bağlı kişiliklerin biraraya getirilmesi sürecidir.

Kentlileşme, temelde bir kültür değişmesidir. Kentlileşme için gereken etkileşimin varolan kentten, kentsel yaşamdan yana sonuç vermesi, kent kültürünü geliştirmesi ve kentte yaşayanların kentle uyum içinde bulunması, bir dizi toplumsal, ekonomik ve fiziksel ögenin bir araya gelmesine, toplumun örgütlenmiş ve bilinçlenmiş olmasına bağlıdır. Kentlileşme, kentsel yaşam kalitesinin farkına varılmasını sağlamaktadır. Çünkü kentlileşme, kentsel bilginin edinilmesi, sorgulanması ve benimsenmesi, geçmişin olumlu değerlerine sahip çıkılması, bu değerlerden akıllıca ve eleştirel bir

yaklaşım ile yararlanması, bugünkü durumun ve koşulların doğru olarak değerlendirilmesi bağlamında, kenti "kent" olarak algılamak ve onunla bütünleşmek anlamını da taşımaktadır (DPT, 2001(a), s.158). Bu değişim süreci içinde kente özgü düşünce ve davranış kalıplarını benimseyen birey, kentten ve kentsel yaşamdan beklentilerinin yanı sıra kentsel yaşam kalitesi arayışları içine girmektedir. Kentleşen birey, yaşadığı kentte kendisinin yaşam kalitesine ulaşmasını engelleyen kentsel sorunları daha iyi görebilmekte ve bu sorunların çözümü için çaba göstermeye başlamaktadır.

1.2) Kentsel Yaşamın İçeriği

Kentler yaşayan organizmalardır. Kent; belleği, kimliği, birey ilişkisi ve etkileşimleri, binaları, yolları, örgütlenmesi, hizmetleri, bilgi ve parayı üretimi, alt ve üst yapısı, ulaşımı, örgütleri ile bir ekosistem özelliği gösterir. Ekosistemler "bir alandaki canlı birliklerin ve cansız varlıkların hepsinin birden oluşturduğu sistem"dir (TDK, 2004, s.194). Kentler için de ekosistemlerin gereksinimleri olan her türlü sağlıklı koşulun yerine getirilmesi kentsel yaşam kalitesine ulaşılması için zorunludur. Canlı birliklerin yaşamlarını sağlıklı bir biçimde sürdürebilmelerinin temel koşulları; hava, su, yeşil alan, düzenli altyapı ve örgütlenmenin, hizmetlere erişilebilirliğin sağlanması, insanlar arası ilişki ve etkileşimlerin, karar alma mekanizmalarına katılmanın kolaylaştırılması gibi sayılabilecekleri gereksinimlerdir. Ancak, kentleşme ve sanayileşme süreci ile birlikte bu temel gereksinimlerin kentler için sağlanamadığını söyleyebiliriz. Oysa ki kentlerde yaşam koşullarının daha iyi olması, kent yaşamının canlılığı, eğitim ve eğlence olanakları insanları kentlere çeken başlıca nedenlerdir (Yavuz, Geray, Keleş, 1973, s.19-47).

Küreselleşmeyle birlikte küçülen dünyada, kentsel yaşamın içeriği de değişmeye başlamıştır. Kentler, değişik milletlerden insanların birlikte yaşamaya başladıkları, toplumsal değişmelerin hız kazandığı, zaman kavramının değişkenlik gösterdiği, toplumdan çok bireylerin ön plana çıktığı yerler haline gelmiştir.

Kentsel yaşam içinde her bireyin bir konumu vardır ve konumuna uygun olarak haklar ve sorumluluklar taşımaktadır. Bu hak ve sorumluluklar çerçevesinde, toplumsal yapı içinde hareket eden birey kendine bir güvenlik alanı geliştirmekte ve bu alan tüm ilişkilerinde anahtar rol oynamaktadır (Aslanoğlu, 1998, s.86).

Kentte yaşamayı seçmiş insanların tutum ve davranışları, hayata bakışları, gündelik

alışkanlıkları değişmektedir. Kent, ırkları, halkları, kültürleri eritme potası görevi gördüğünden, bireysel farklılıklara hoşgörüyle bakmayı getirdiğini ve onların gelişimine uygun bir ortam hazırladığını söylenebilir. Kent, bireye belli bir bilinç düzeyine erişmesi için, derecesi ne olursa olsun kıra göre daha fazla özgürlük ortamı sağlar. Kentsel yaşama uyum sağlayan birey, sistemin aksayan yönlerinin düzeltilmesinde söz sahibi olması ve kent yönetiminden taleplerini takip etme kararlılığına sahip olması gerektiğini bilir (Okutan, 1995,12).

Giddens'a göre kentsel yaşam içinde önemli kavramlardan biri de özerklidir. Özerklik, bireylerin kendi haklarında düşünme ve kendi kendilerini belirleme kapasitesi anlamına gelmekte; bireyin tüm ilişkilerini kapsamakta ve başkalarının yeteneklerine saygıyı da içermektedir. Birey, kentteki tüm ilişkilerini bu kavram çerçevesinde belirler ve yaşamını sürdürür (aktaran:Aslanoğlu, 1998, s.85).

Toplumsal değişmelerin hızlı olduğu, toplumsal ve ekonomik farklılaşmanın yaşandığı, gelenek-görenek, din, aile ve yakınlık gibi çevre denetimi ve baskıların daha zayıf olduğu kentler (Ozankaya, 1981, s.323), aynı zamanda mahremiyetin de dönüştüğü yerlerdir. Mahrem alan, kadın erkek arasındaki hiyerarşik ilişkilerden daha eşitlikçi yönere dönüşmeye başlamış yani mahrem alanda demokratikleşme yaşanmaya başlamıştır. Bu durum, cinselliğin üreme dışı alanda da yer bulmasını sağlamış, kadın-erkek ilişkilerine yeni bir yön vermiş ve kadınların toplum içindeki yerinin farklılaşmasını sağlamıştır.

Kentsel yaşamın bu çok yönlü içeriği, sürekli değişim ve dönüşümle birlikte, kırsaldan farklı olarak yapıları, örgütleri ve yaşam biçimlerini de etkilemekte ve kentsel yaşam kalitesi arayışlarını hızlandırmaktadır. Kentsel yaşam içinde kendine yer bulan ve uyum sağlayan birey yaşam kalitesinin anlamını daha iyi kavramakta, kentsel sorunların farkına varmakta ve bu sorunları dile getirmeye başlamaktadır. Buna bağlı olarak da kendi özel yaşamında yaşam kalitesine ulaşmış olsa bile kentsel sorunlar nedeniyle kentsel yaşam kalitesine ulaşamadığının farkına varmaktadır.

1.3) Kalite, Yaşam Kalitesi ve Kentsel Yaşam Kalitesi Kavramlarına Bakış

1.3.1) Kalite Kavramı

Çağdaş toplumların sanayileşme ve modernleşmeyle elde ettikleri refahın ve ekonomik gelişmenin bir sonucu olarak kaliteye yöneldikleri gözlemlenmektedir.

"Kalite" bir nitelik belirlemesinin anlatımı olarak bir şeyin iyi ya da kötü oluşu, üstünlük göstermesi ve mükemmel olması yönleriyle belirlenmektedir. Genelde kalitenin kavramsal açıklamalarında "*belirli bir mükemmeliyet düzeyine erişmiş olma*" ortak bir değerlendirme olarak ortaya çıkmaktadır. "Kalite" mükemmeliyet derecesi ile eşanlamlı olarak kullanılmaktadır (Suher, 1999, s.48).

Fügen Çetiner'e göre (2003, s.1), insanoğlunun yaşamını kolaylaştırmak ve daha iyiye ulaşmak için verdiği uğraş süreci "kalite" kavramını ortaya çıkarmaktadır. Kalite mükemmeli olağandan ayıran şeydir. Kalite artırmanın temelinde insana verilen değer yatmaktadır.

Günümüzde kalite, insan yaşamının bir parçası haline gelmiştir, o nedenle yaşamın tüm içeriğinde de kalite arama yaygınlaşmaktadır. Yaşam, kalitesi araştırılan bir obje olarak düşünüldüğünde mevcut kalitesinin ne düzeyde olduğu da kolayca ifadelendirilebilir. Burada önemli olan, kalite çalışmalarının temelinde beklentilerin tam olarak tanımlanabilmesi koşulunun yerine getirilmesidir.

1.3.2) Yaşam Kalitesi Kavramı

Yaşam kalitesi kavramı; bireyin ve toplumun refah düzeyini, sahip olunan ve tüketilen nesnelerin miktarı ve nicel özellikleri ile ölçen yaşam standardı kavramından farklı olarak, 1970'lerin ilk yarısında endüstri toplumlarında gündeme gelmiştir. Önceleri sadece toplumsal refahtan bahseden politikacılar ve siyasi partiler için popüler bir propaganda aracı olarak kullanılan yaşam kalitesi kavramı günümüzde yaygınlaşmaya başlamıştır (Mukherjee, 1989, s.23).

Yaşam kalitesiyle ilgili Amerika Birleşik Devletlerinde pek çok araştırma yapan Liu (1986, s.134), kavramı "*aynı doğal ve yapılanmış çevrede yaşayan insanların, fiziksel ve psikolojik*

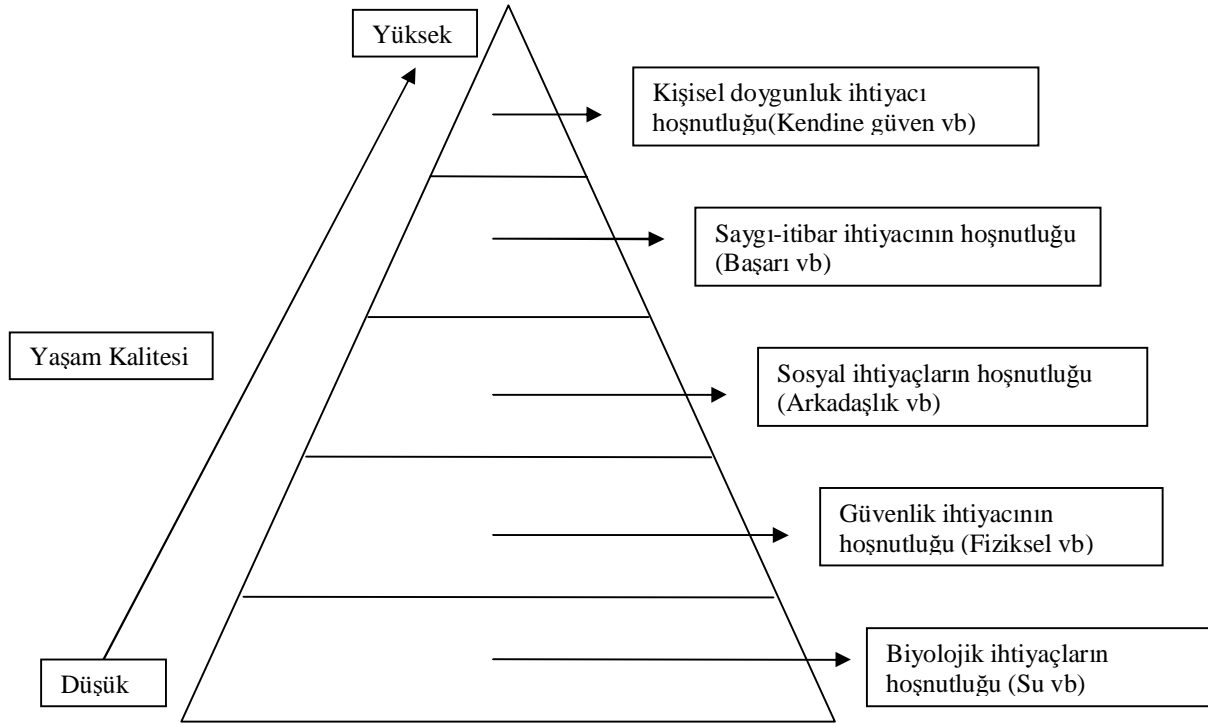
refahının algılanan durumsal ifadesi" şeklinde tanımlamaktadır. Shookner'da (1997, s.2) yaşam kalitesi tanımını, bireyin ve toplumun gelişimini etkileyen, sosyal, sağlık, ekonomik ve çevre koşullarının etkileşimi olarak belirtmektedir. Başka bir ifadeyle yaşam kalitesi, kişilerin yaşadığı çevre koşulları ve kendileriyle ilgili niteliklerden oluşmaktadır. Çevre koşullarıyla anlatılmak istenen, hava ve su kirliliği, konutun konfor şartları, kentsel olanaklar gibi özelliklerken, kişileri kendileriyle ilgili olanlar ise sağlık durumu, eğitim seviyesi, geliri, mesleği, becerileri gibi niteliklerdir (Türksever, 2001, s.14).

1996-1998 yılları arasında DPT öncülüğünde Çevre Bakanlığı tarafından hazırlanan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın öngördüğü çalışmalardan biri olan Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı (UÇEP), yaşam kalitesini *"bedensel, ruhsal, zihinsel ve kültürel gelişme üzerinde olumlu etkileri olan etmenlerin niteliği ve niceliği ile bu etmenlerden yararlanma biçimi ve düzeyi"* olarak tanımlamıştır (DPT, 1999, s.2).

Yaşamı niteliksel belirlemelere bağlayan yaşam kalitesi, alternatif bir yaşam biçimi ve bunun gerektirdiği örgütlenmeyi de kapsamaktadır. Olması gerekeni, amaçlanan bir yaşam biçimini, toplumu mutluluğa götürecektir değerleri ifade etmektedir. Yaşam kalitesi, tanımı gereği sürekli devingenliği, iyileşmeyi simgeler ve bu nedenle standartlarla belirlenebilen diğer kavramlardan ayrılır (TODAİE, 1991, s.13). Sadece ekonomik veriler ve standartlar yaşam kalitesini açıklamaya yetmemektedir. Yaşam kalitesi kavramının özünü oluşturan refah ve hoşnutluk yalnızca ekonomik terimlere bağlı kalarak açıklanamaz çünkü bu kavram; sağlık, konut, sosyal ilişkiler gibi çeşitli boyutları da içerir. Bir ülkede ekonomik göstergeler iyiyi işaret etse de, toplumda insanlar mutlu olmayabilir. Şüphesiz yaşam kalitesi ekonomik olanaklara dayanmaktadır ancak, yaşam kalitesini etkileyen sosyal, çevresel, psikolojik, fiziksel ve kişisel boyutların da göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Sirgy'de yaşam kalitesini ihtiyaç ve hoşnutluk arasında bir ilişki kurarak açıklamaktadır. Bireyin hoşnutluk ihtiyacının karşılanma oranına göre yaşam kalitesinin yükseleceğini belirten Sirgy, Maslow'dan esinlenerek "hoşnutluk ve ihtiyaçlar hiyerarşisi"ni oluşturmuştur (Sirgy, 1986, 329-345):

Şekil 1.1 Hoşnutluk ve İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Öncelikleri zaman içinde ve ülkeden ülkeye değişen yaşam kalitesi kavramının, temel unsurları şunlardır (Schulze, 1998, s.67):

- 1) İnsanın, fizik ve sosyal varoluşunun güvenlik içinde bulunması,
- 2) İnsanın, yaşamın her alanında bireysel gelişme ve kendini gerçekleştirme olanaklarına sahip olması hakkı,
- 3) Üretim ve tüketim süreçlerinin doğal çevreyle uyum içinde ve gelecek nesillerin yaşamsal gereksinimlerini karşılamasını zorlaştırmama sorumluluğu ile düzenlenmesi gereği.

Sosyolojik açıdan yaşam kalitesini etkileyen kültürel, sosyal, ekonomik, çevresel, kişisel çok sayıda etken olmasına karşın, temel olanlarını aşağıdaki gibi özetleyebiliriz (Wish, 1986, s.93-99):

- a) Ekonomik canlılık
- b) Mekan hissi
- c) Kültürel aktiviteler
- d) Nitelikli konut stoku
- e) Sağlık, spor, eğitim, alışveriş ve çocuk bakımı gibi hizmetlere kolay erişim
- f) Toplumsal örgütlülük

- g) Sürdürülebilir çevre oluşturma ihtiyacı
- h) Güvenlik ve mahremiyet

Yaşam kalitesi, insan ve yaşamla ilgili olduğu için çok geniş bir kavramdır. Bir yandan bireyin yaşamının ne kadar kaliteli olduğuyula ilgilenirken, diğer yandan bireyin çevresinde, kendisinden bağımsız olarak gelişen yaşam koşullarıyla ilgilenir (Megone, 1994, s.28).

Bu açıklama ve tanımlardan yola çıkarak yaşam kalitesi kavramı ile ilgili şu ortak noktalara ulaşılabilir:

- a) Yaşam kalitesi çok boyutlu, yaşamın tüm alanlarını içeren geniş bir kavramdır.
- b) Yaşam kalitesi bileşenleri kültürden kültüre, ülkeden ülkeye ve kentten kente değişebilirse de temel yaşamsal faktörlerin (sağlık, spor, eğitim, alışveriş, ulaşım vb.) o toplum tarafından nasıl algılandığının ölçülmesi önem taşır.
- c) Yaşam; sosyal, ekonomik, psikolojik ve fiziksel (doğal ve yapılanmış çevre) olmak üzere farklı çevrelerden oluştuğundan yaşam kalitesi de bu çevrelerin ayrı ayrı kalitelerinin birbirleriyle etkileşiminden ortaya çıkan bir bileşkedir.
- d) Yaşam kalitesi sadece ekonomik verilerle açıklanabilen bir kavram değildir.

Siyasi arenada, son yıllarda sıklıkla kullanılan bu geniş kavram üzerine birtakım ölçütler belirlenmiş olsa da, bunlar hakkında genel geçerliliği olan tam bir saptama yapabilmek pek olanaklı değildir. Ölçütler ülkeye, zamana ve ülkelerin ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasal gelişmişlik düzeyine göre farklılıklar göstermektedir. Örneklendirmek gerekirse A.B.D.'de organik gıda üretimi, yaşam kalitesi için zorunlu bir ölçütken; herhangi bir üçüncü dünya ülkesinde yoksulluk sınırının üzerinde yaşıyor olmak kaliteli bir yaşam sürüldüğünün göstergesi sayılabilmektedir.

1.3.3) Kentsel Yaşam Kalitesi Kavramının İrdelenmesi

Yaşam kalitesi, yaşamın tüm alanlarını içine alan çok boyutlu bir kavramdır, dolayısıyla bireyin içinde yaşadığı aile ortamı, apartman, mahalle ve kent, bireyin yaşam kalitesini yakından etkileyen faktörlerdir. Bireyin yaşadığı veya zamanını geçirdiği mekanlardan hoşnutluğu, yaşam kalitesini belirlemektedir.

Bireylerin yaşadıkları kentte; fiziksel, sosyal, ekonomik ve psikolojik tüm ihtiyaçları karşılanıyorsa o kentte yaşam kalitesinden söz edilebilir. Buradan yola çıkarak kentlilerin yaşam kalitesinin, kentten elde ettikleri doyumla ve kentin, kentlilerin gereksinimlerini karşılayabilme kapasitesi ile ölçülebildiğini söyleyebiliriz (Çukurçayır, 2002, s.98).

Kentsel yaşam kalitesi, hem bireyin özelliklerinden hem de içinde bulunduğu, doğal ve yapılanmış çevreden etkilenmektedir. Bireyin dış dünyadan gelen etkileri algılaması yaşamdan hoşnutluk düzeyini etkilemektedir. Yani yaşam kalitesi, bireyin yaşadığı kentteki sosyal çevreye ilişkin, duygu, düşünce ve değerlendirmelerini kapsayan kentsel bir olgudur ve bireyin kentleşme düzeyiyle yakından ilgilidir.

Bir yerleşim birimindeki kaliteyi oluşturan öğeler, o yerleşimin tanımıyla ortaya çıkan kurallar dizisine, bu kuralların topluluğun tüm bireylerince iyi anlaşılmasına ve uygulanma şekline bağlıdır. Kentsel çevrelerdeki kalitenin temel belirleyicileri, kolayca ölçülebilen ya da tümüyle tanımlanabilen faktörler değildir. Kentsel yaşam kalitesi; doğal çevre öğelerinde, sosyal çevre öğelerinde, yapılaşmış çevre öğelerinde karşılıklı etkileşimlerle oluşur, gelişir ve karşılıklı etkileşim altında zaman içinde değişim gösterir (Suher, 1999, s.49-50)

İyi bir yaşam kalitesinin amaçlandığı yerleşimlerde ne yapay çevre ne de, doğal çevre göz ardı edilebilir (OECD, 1994, s.84). Bireyin yaşadığı çevrede, doğal çevre kadar; en küçük ölçekle konuttan, metropoliten alana kadar yapılanmış çevrenin de yaşam kalitesine katkısı vardır. Bireyin yapılanmış çevreden hoşnutluğu yaşam kalitesine etki etmektedir (Wagner, 1995 s.19).

Kentsel yaşam kalitesi ölçütleri ülkelerin ve kentlerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine göre farklılıklar göstermektedir, bunun için her yerleşme için farklı kentsel yaşam kalitesi ölçütleri belirlenebilir. Çalışmanın üçüncü bölümünde daha ayrıntılı biçimde ele alınacak olan kentsel yaşam kalitesi ölçütleri şu şekilde özetlenebilir:

- Kentte sağlıklı çevre koşullarının sağlanması,
- Kent planlarının her kesimin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde, esnek olarak hazırlanması,
- Kentte yaşayan herkesin; cinsiyet, dinsel ve siyasal inanç ile etnik köken farklılıklarına bakılmadan ihtiyaçlarının karşılanması ve buna yönelik düzenlemelerin yapılması,
- Kentte yeterli altyapı standartlarına ulaşılması,

- Kentsel kararlara kentlilerin katılımının sağlanması,
- Yerel yönetimlerin kentteki sorunların belirlenmesi ve çözümünde kararlı davranması.

Kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında, yukarıda özetle belirtilen ölçütler dışında, çevrenin taşıdığı psikolojik ve sosyo-kültürel ölçütler de önemlidir. Örneğin, kalabalık ve gürültü, özellikle çocuklar ve yaşlıları olumsuz olarak etkilemektedir. Diğer yandan hızla büyüyen kentlerde karşılaşılan çok katlı binalar mahalle dokusunu, komşuluk ilişkilerini olumsuz yönde etkilemekte, bireyleri önemli bir sosyal destek ve dayanışmadan mahrum bırakmakta, birbirlerine karşı duyarsızlaştırmaktadır. Kentlilerin zamanlarının büyük kısmını geçirdikleri binaların (ev, okul, dükkan, otel) insan ihtiyaçlarını dikkate alarak planlanması ve inşa edilmesine gereksinim vardır. Yaşadığı konuttan veya zamanının bir kısmını geçirdiği mekandan hoşnut olmayan birey kent yaşamından uzaklaşmak isteyecektir (İmamoğlu, 1997, s.288-297).

Kentsel yaşam kalitesi ölçütlerinden biri de yerel hizmetlerin niteliği ve dağılımı ile yerel yönetimlerin kentlilere götürdükleri altyapı, eğitim, sağlık, sosyal, eğlenme, dinlenme, yönetim, ulaşım ve teknik hizmetlerin kalitesidir. Mimar Haluk Alatan'a (2002, s.1) göre kentsel yaşam kalitesi, o kentte bulunan ve kişi başına düşen hizmet alanlarının nitelik ve nicelikleriyle ölçülebilir. Kişi başına günde 250 lt su, 30 öğrenciye 1 sınıf gibi ölçütler kentsel hizmet kalitesinin yakalanabilmesinde bir araç olabilir. Kentsel hizmetlerin nitelik ve nicelikleri kadar, kent içi dağılımları da önem taşır. Yani yaşam kalitesinin sağlanması hedefi kentteki tüm yaşam alanlarını kapsamalıdır.

Bireyin çevresinde gelişen kent yaşamındaki biyolojik, sosyal ve fiziksel olumsuzluklar kentsel yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Dolayısıyla birey, kendisi yaşamından hoşnut olsa bile yani bireysel olarak yüksek seviyede yaşam standardına ulaşmış olsa bile, kendisinden bağımsız olarak gelişen kentsel sorunlar nedeniyle kentsel yaşam kalitesine ulaşamamaktadır.

1.3.4) Yaşanabilirlik, Kentsel Yaşam Kalitesinin Temel Niteliklerinin Başında Gelir

Nüfusça büyüyen, alanca yayılan kentler; özellikle plansız kentleşmenin bir sonucu olarak kentlilere, giderek düşmekte olan bir yaşam kalitesi sunar hale gelmiştir. Nüfus artışının planlamanın önünde gitmesi, yeterince iş sahası ve konut sunumu yapılamayışı, gecekondulaşma, doğal kaynakların

sorumsuzca tüketimi, trafik sorunu, toplumdaki sosyal dengesizliğin giderek artması gibi sorunlar kentsel yaşamı her geçen gün zorlaştırmakta, kentlilere sunulan gündelik yaşamın hemen her boyutundaki kaliteyi düşürmektedir. Nüfusun aşırı yoğunlaşması, evsizlik, artan yoksulluk, işsizlik, toplumsal dışlanma, ailede istikrarsızlık, kaynak yetersizliği, temel altyapı ve hizmetlerin noksanlığı, yetersiz planlama, güvenlik ve şiddet sorunu, çevrenin bozulması ve afet tehdidi kentsel yaşam kalitesinin sağlanmasında önemli tehdit unsurlarıdır.

Yaşanabilir kent; yaşayan kentin temelidir. Kentler yaşayan organizmalardır ve bir organizmanın yaşam niteliklerini nasıl organların sağlıklı niteliği belirliyorsa, bir kentin yaşanabilirliğini de içinde yaşayan insanların yaşanabilir bir ortama sahip olup olmadıkları belirlemektedir. Yaşanabilir kentler, içinde yaşayanların ortak ürünü ve eseri olabildiği ölçüde ortaya çıkabilir. Bu anlamda kentin yaşanabilirlik niteliği ile kent insanının iradesi arasında doğrudan bağlantı olduğu açıktır (Demirer vb., 1999, s.199).

Sağlıklı Kent, Yaşanabilirlik Koşullarından Biridir

Kente yaşayanların başta sağlıklı yaşama hakkı olmak üzere, diğer temel insan haklarını kullanabilmeleri, ancak sağlıklı ve güvenli bir kent ortamında mümkün olabilir. Bu hakların kullanılabilme koşulları ise öncelikle insanların yakın çevresinde, yaşadığı kentsel alanda yaratılmalıdır. Dünya Sağlık Örgütü'nün Sağlıklı Kentler Projesi kapsamında sağlıklı kent tanımı şu şekilde yapılmaktadır: *"Sağlıklı kent, devamlı olarak fiziksel ve sosyal çevre yaratan ve geliştiren, maksimum potansiyellerini geliştirerek ve hayatın tüm fonksiyonlarını yerine getirerek insanların birbirlerini karşılıklı desteklemesine imkan verecek toplum kaynaklarını geliştiren, yaşam koşullarının (kentte yaşayanların ekonomik ve sosyal durumları ile fiziksel çevre) sağlık ve yaşam kalitesini yükselttiği kenttir"* (www.who.int). Sağlıklı kentlere kavuşmak gelişmişlik ölçütü olarak kabul edilmekte ve kentsel yaşam kalitesini belirlemektedir.

1.3.4.1) Dünya Bankası'nın Yaşanabilirlik Tanımı

Dünya Bankası'nın "Kentsel Çevre Öncelikleri Raporu"ndaki tanıma göre (2001, s.1) *"yaşanabilir kent, sağlıklı ve onurlu yaşanan bir çevredir. Kentleri yaşanabilir kılmak ise çevresel bozulmanın kaynaklarını ortaya çıkarmak, kent yoksulları için temel çevre ve barınma hizmetlerine ulaşılabilirliği kolaylaştırmak ve çevresel tehlikelerden etkilenme oranını düşürmektir"* .

Dünya Bankası, yaşanabilirliği çevre boyutuna ağırlık vererek; onur, yoksulluk, barınma gibi içeriklere bu bağlamda değinerek ele almıştır. Sağlıklı çevre kentsel yaşam kalitesinin ölçütlerinden biri olmakla birlikte tek başına yeterli değildir. Kentsel yaşam kalitesine ulaşılabilmesi için yaşanabilirlik; sosyo-kültürel, ekonomik, siyasal ve insani boyutlarıyla da ele alınmalıdır.

1.3.4.2) BM'nin Yaşanabilirlik Ölçütleri

BM kentleri insan yerleşimleri terimiyle ifade ederek sunduğu fiziki koşullar ve yaşam standartları, diğer sosyal ve ekonomik etkenlerin yanı sıra; insanların yaşam kalitesini belirleyen öğeler arasına yerleştirmektedir. İnsanlar temel gereksinimlerinin karşılanmasının ötesinde, günlük hayatlarına gitgide daha fazla etkilemesi açısından içinde yaşadıkları mahallelerin ve yerleşimlerin iyileştirilmesini istemektedirler. Bu bağlamda yaşanabilirlik, bireysel ve toplumsal refah ve mutluluk ile kişilerin bir yerleşimde yaşamaktan duyduğu doyuma doğrudan katkıda bulunan insan yerleşimleri ve bunların mekansal özellik ve nitelikleriyle ilgilidir. İnsan yerleşimlerinin çevre niteliklerinin bozulması, yerleşim gelişiminin sürdürülemez bir hal alması, trafik sıkışıklıkları ve artan kentsel şiddet olayları gibi bir çok nedenden ötürü kentler yaşanamaz bir hal almaktadır (BM, 1996(a), s.77).

İnsan yerleşimleri ve konut sorunlarını küresel ölçekte ele alarak gerekli kurumsal, hukuki, toplumsal, ekonomik ve yönetsel çözümleri belirlemek amacıyla 3-14 Haziran 1996 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirilen "Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat II)"nın ana ilkelerinden biri yaşanabilirlik ilkesidir.

Konferansta yaşanabilirlik ölçütleri belirlenirken, her kent için belirli temel sorunların bulunduğu, fakat bunların önceliğinin değiştiği göz önüne alınmıştır. Bu ölçütlerin önemli bir özelliği de sadece kentsel çevre sorunlarıyla ilgilenmeyip, cinsler arası eşitsizlik, dezavantajlı grupların sorunları, kentsel hizmetlere hakça erişebilirlik, kentsel örgütlenmenin gerekliliği gibi sosyo-politik konuları da gündeme getirmesidir.

Konferanstan sonra yayınlanan Türkiye Ulusal Rapor ve Eylem Planı'nda; bir yerleşmenin yaşanabilir olmasının, aynı zamanda sürdürülebilir ve herkese eşit hakların sağlandığı bir yer olmasını gerektirdiği vurgulanmaktadır. Kentler, her çocuk, kadın ve erkeğin yaşanabilir insan yerleşimleri açısından gereksinim ve isteklerine cevap verecek şekilde tasarlanmalı, geliştirilmeli, yönetilmeli,

korunmalı ve iyileştirilmelidir. Bu beklenti ve istekler, mekan ve zamana bağlı olarak değişim gösterdiği için, insan yerleşimlerinin yaşanabilirlik açısından başarısının ölçülmesi sabit ölçütlerle yapılamaz, kentlerin kendilerine özgü yerel yaşanabilirlik ölçütlerinin belirlenmesi gereklidir.

Tablo 1.1 BM'nin Yaşanabilirlik Ölçütleri

Yeterli sağlık ve çevre koşulları sağlanması ile kentlilerin sağlık ve yaşam hakkının korunması
Evde, işyerinde ve kamusal alanda kentlilerin emniyet ve güvenliğinin sağlanması
Tüm kentlilerin mülk edinmek zorunda kalmadan yeterli konuta erişebilmesi
Hakça hizmet, tasarım ve esnek bölgeleme ile hizmetlerde ayrımcılığın önlenmesi
Özel ve kamusal kullanımlarla, yeşil alanlarla yapılı çevre arasında dengeli arazi kullanımının olması
Ulaşımın toplu taşıma ile sağlanması ve yaya önceliklerinin korunması
Sağlık, eğitim, ulaşım ve iletişim gibi tüm kamusal mal ve hizmetlerin başta özürülüler olmak üzere tüm kentliler için kolay ve hakça erişilebilirliğinin sağlanması
Dinlenme, eğlenme ve spor amaçlı olanak ve alanlara kolay ve hakça erişilebilirliğin sağlanması
Manevi, kültürel ve tarihi anlamı bulunan yapı ve bölgelerin korunması
Kent planlamasında; geleneksel, modern, yerel değerlerin dikkate alınması ve bunlar arasında dengenin gözetilmesi
Yerleşimlerin içinde yer aldığı doğal ve fiziksel çevrenin sürdürülebilir ve kendi gelişimini gerçekleştirebilir olması
Sosyal bütünleşmenin "çeşitlilik içinde birlik anlayışıyla" güçlendirilmesi, yaşam biçimlerine, farklılıklara, azınlık görüşlerine, kültürel kimliklere saygının geliştirilmesi
Komşuluk duygularının gelişmiş olması
Kentlilerin bireysel ve toplu gelişimine güç katan kültür merkezleri, müzeler, tiyatrolar, konser salonları, kütüphaneler gibi yerel kuruluşların varolması ve niteliklerinin korunması
Yaşanabilirlik koşullarının bozulmasına yol açan faaliyet ve süreçlerin önlenmesi için denetim mekanizmalarının oluşturulması ve bunların işlerliğinin sağlanması
Hiçbir kişi veya gruba ayrımcılık yapılmadan daha iyi yaşanabilirlik koşullarının sağlanması için kamusal çaba gösterilmesi

Kaynak: BM Türkiye Ulusal Rapor Eylem Planı, 1996, s.77-79

1.3.4.3) Kevin Lynch'in Yaşanabilirlik Ölçütleri

Kentlerde yaşanabilirlik ölçütleri konusunda Kevin Lynch'in ön plana çıkardığı beş boyut şunlardır (aktaran:Tekeli, 1996, s.19):

a) Yaşama uygunluk:Bir yerleşmenin insanın yaşama fonksiyonlarını destekleme, biyolojik gereksinimlerini karşılama, kapasitelerini geliştirmeye yardımcı olma derecesidir.

b) Anlamli olmak: Bir yerleşmenin içinde yaşayanlarca açık olarak algılanması. Bu boyut içinde çevreyi öğrenebilme, kimlik, çoğulcu yaşam biçimlerinin gerçekleştirilebilmesi, yaşadığı çevreyi anlamli bulmak gibi değişik öğeler bulunmaktadır.

c) Kullanım amacına uygun olmak: Bir yerleşmede kullanım mekanlarının biçim ve büyüklüklerinin, akış kanalları ve teçhizatın kapasitelerinin, halkın meşgul olduğu ya da olmak isteyeceği faaliyetlerin miktarına ve düzenine uygun ve yeterli olması diye tanımlanabilir. Bu boyut içinde yeterli konuttan, trafik sıkışıklığı dolayısıyla zaman kaybedilmemesine, özürülülerin gereksinimlerinin karşılanmasına kadar pek çok şey kendisine yer bulacaktır.

d) Erişilebilir olmak:Bir yerleşmede yaşayan diğer insanlara, faaliyetlere, kaynaklara, hizmetlere, bilgiye ve yerlere ulaşılabilir olmasıdır.

e) Yaşayanlarca denetleme: Mekanların, faaliyetlerin; yaratılması, yararlanılması, geliştirilmesi ve işletilmesinde orada yaşayanlar, kullananlar ve çalışanların söz sahibi olmasıdır.

Lynch'in belirlediği bu ölçütler çeşitli uluslar arası örgütlerin yaşanabilirlik ölçütlerinin ve farklı yaşanabilirlik tanımlarını özetler niteliktedir. Kevin Lynch, bu ölçütleri belirlerken kentin yaşayanlarca denetlenmesi gibi çok önemli bir konuya da değinmiştir. Bir kentin yaşanabilir kılınması için, kentlilerin kendileri dışında gelişen sorunların farkında olması, kent yönetimlerinin faaliyetlerini denetlemesi ve kentle ilgili kararlarda söz sahibi olmaları önem taşımaktadır.

Yaşanabilir bir kentin niteliklerinin belirlenmesinden sonra, yaşanabilirliğin insan haklarıyla temellendirilmesi önem taşımaktadır. İnsan hakları genel olarak ifade edildiğinde soyut ilkeler düzeyinde kalmakla birlikte bunların günlük yaşama geçirilmesi genelde yerleşmeler düzeyinde olmaktadır. Dolayısıyla yaşanabilirlik ilkeleri bir anlamda insan haklarının kentsel alanda somut ifadeleridir denilebilir.

Sonuç olarak, kentleşme, kentleşme, yaşam kalitesi, yaşanabilirlik gibi burada üzerinde durulan kavramlar kentsel yaşam kalitesiyle ilgili en temel kavramlardır. Kentsel yaşam kalitesinin düzeyi, bir kentteki kentleşme düzeyi ve yaşanabilirlik koşullarının yerine getirilmesiyle yakından ilgilidir.

Kentleşen ve kentsel yaşamla bütünleşen bireylerde, kentsel yaşam kalitesi bilinci daha yüksek olacak ve kentte yaşam kalitesine ulaşmak kolaylaşacaktır. Yaşanabilirlik koşullarının yerine getirilmesi ise kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasındaki en önemli adımlardan biridir. İnsanca yaşamak için gerekli koşulların sağlandığı bir kent, içinde yaşayanlara kentsel yaşamın tüm fırsatlarından faydalanma olanağı ve kaliteli bir yaşam sunacaktır.

2) KONUYLA İLGİLİ ARAŞTIRMALARININ GELİŞİMİ

Bazı araştırmacılara göre yaşam kalitesi kavramını 1930'lara kadar götürmek mümkündür. O yıllarda, sosyal sorunlar ve halkın refah düzeyi konulu raporlar hazırlanmaktaydı. Örneğin, 1933 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde, Sosyal Eğilimler Komitesi (Committee on Social Trends) halkın sosyal sorunları olduğunu ve bunları çözmek gerektiğini vurgulayan bir rapor hazırlamıştır (Wish, 1986, s.94).

1970'lerden beri bilimsel olarak incelenen "yaşam kalitesi", çok boyutlu bir kavram olması nedeniyle, sosyal bilimler, mühendislik, fen bilimleri ve sağlık bilimlerinde araştırma konusu olmuştur. Politikanın bir aracı olarak da ele alınan yaşam kalitesi, yaşlılar, özürlüler, gençler, kadınlar gibi toplumun çeşitli kesimleri için ayrı ayrı incelenmiş, bir takım hastalıkların tedavisi sonrasında hastaların topluma adaptasyonu için değerlendirilmiş, hoşnutluk ve buna bağlı yer seçim ve ya da göç kararlarının verilmesindeki rolü araştırılmıştır.

A.B.D.'de, halkın refah düzeyini belirlemek ve kentleri karşılaştırmak için, daha sonraki yıllarda başka araştırmacılar için de yol gösterici olan önemli araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Bunlardan biri Ben-chien Liu'nun 1976 yılındaki "A.B.D.'de Metropolitan Alanlarda Yaşam Kalitesi Göstergeleri" (Quality of Life Indicators in U.S. Metropolitan Areas) çalışması ve diğeri de 1981 yılındaki Boyer ve Savageau'nun "Places Rated Almanac"ıdır."

Liu'nun Amerika Birleşik Devletleri'nin 243 metropoliten alanında, 1970'teki oranıyla nüfusun %70'ini kapsayan çalışması da ilk ve önemli çalışmalardandır. A.B.D.'nin metropoliten alanlarında yaşam kalitesi faktörlerini analiz eden kapsamlı bir istatistiksel araştırmadır (Türksever, 2001, s.26).

Bundan sonraki araştırmaların çoğu, kentleri yaşam kalitesi açısından değerlendirerek sıralamayı amaçlamıştır. Çoğunlukla ekonomik göstergelerin kullanıldığı bu çalışmalar yaşam kalitesinin anlamıyla tam olarak örtüşmese de insanların hangi kentlerde yaşamayı tercih ettikleri konusunda bilgilendirici olmuştur.

Sosyal bilimlerde yer almaya başladıktan sonra, yaşam kalitesi araştırmalarında önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Özellikle son yıllarda, ülkelerarası karşılaştırmaların yapıldığı araştırmalarda artış gözlenmektedir. İlk kez Amerika Birleşik Devletleri'nde sözü edilen yaşam kalitesi araştırmaları

bugün tüm dünyada bilinmekte ve araştırmalar sık sık güncelleştirilmektedir. Yaşam kalitesi araştırmalarına daha pek çok örnek vermek mümkündür. Ancak burada, özellikle yaşam kalitesi kavramının gelişimine katkıda bulunan araştırmalardan söz edilecektir.

2.1) Uluslararası Organizasyonların Yaşam Kalitesi Araştırmaları

Uluslararası rgtler evre, eşitsizlik, yoksulluk, sürdürülebilir kalkınma, yaşam kalitesi vb konularda araştırmalar yapıp, veri toplamakta, raporlar hazırlamakta ve ülkelere destek sağlamaktadırlar. Bu konularda özellikle Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği rgt (OECD), Dünya Bankası (World Bank), Birleşmiş Milletler (UN), EUROSTAT (European Statistics) ve Avrupa Topluluğu (EU)'nun çalışmalarından bahsedilebilir.

-Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği rgt (OECD):

30 Ülkenin oluşturduğu örgütün amaçlarından biri, politikacılara toplumun sosyal anlamda iyileştirilmesini sağlamak için hedefler sunmak ve bu hedeflere ulaşmak için araçlar göstermektir. Bu amaçla OECD'nin çizdiği yaşam kalitesi çerçevesinde 9 temel sosyal hedef yer almaktadır: Sağlık, eğitim, iş olanakları ve kalitesi, boş zamanlar, gelir ve tüketim, evre, güvenlik, aile hayatı, sosyal eşitlik ve hareketlilik.

-Dünya Bankası (World Bank):

Dünya Bankası, gelişmekte olan ülkelere yardım yapmak, stratejik danışmanlık vermek, bilgi ve teknik destek sağlamak gibi bir misyon yüklenmiştir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin büyük kentlerinin, ulaşım, kent hizmetleri ve konut gibi sorunlarıyla ilgilenmektedir (www.worldbank.org). Dünya Bankası'nın amaçları arasında, ekonomik ve sosyal krizin yaşandığı ülkelerde, bu krizin öncelikle sosyal etkilerini araştırmak ve azaltmak için çalışmalar yapmak yer almaktadır. Dünya Bankası krizin yaşandığı ülkelerde, sosyal göstergelerden faydalanarak indeksler, karşılaştırmalı analizler ve raporlar yayımlamakta, yaşam kalitesinin yükseltilmesi için fonlar ayırmaktadır.

-Birleşmiş Milletler Örgütü (UN):

Birleşmiş Milletler, konut, yerleşmeler ve çevre sorunları konularıyla ilgilenen örgütlerden biridir. Örgütün çalışma sahası kapsamında bu konularda seminer ve sempozyumlar düzenlenmesi, yayınlar yapılması, kentleşme, kalkınma, refah, yoksulluk, yaşam kalitesi ve çevre sorunları konularında ölçümler yapılması, veri bankası oluşturulması vb. faaliyetler yer almaktadır, gelişmekte olan ülkelere teknik yardım sağlamaktadır. Birleşmiş Milletler bu yardımları örgüte bağlı uzmanlaşmış kurumlar olan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Besin ve Tarım Örgütü (FAO), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Birleşmiş Milletler Çevre Sorunları Programı (UNEP) ve Birleşmiş Milletler Yerleşmeler Örgütü (HABITAT) aracılığı ile yapmaktadır.

Birleşmiş Milletler 1976 yılında Vancouver'da HABITAT I, 1996 yılında da İstanbul'da çok sayıda ülkenin katıldığı HABITAT II konferansını düzenlemiştir. HABITAT'ın başlıca amaçları, yerleşme politikaları ve stratejileri saptamak, yerleşme planlaması, konut, altyapı ve kent hizmetleri sunulması konusunda teknik işbirliği, araştırma, planlama, haber alma, eğitim ve yayın etkinliklerinde bulunmaktır (WHO ,1996, s.1).

2.2) Ülkemizde Yaşam Kalitesi Araştırmaları

2.2.1) Devlet Kurum ve Kuruluşlarının Kentsel Yaşam Kalitesi Araştırmaları

Türkiye'de, yaşam kalitesinin ortaya çıkışı ve geçirdiği aşamalar tarihsel açıdan dünyanın gelişmiş ülkeleriyle paralel gitmemiştir. Ancak, yaşam kalitesine önem verilmeye başlanması araştırma ve planlamada sosyal olaylara yönelme ile olmuştur.

Türkiye'de sosyal ve ekonomik göstergelerin, toplanması ve araştırmacılara sunulması yakın bir geleceğe rastlamaktadır. Önceleri sadece DİE'nin sosyal göstergelere ilişkin veri topladığı ve bu verileri çeşitli devlet kurumlarının çalışmalarında kullandığı söylenebilir. Daha sonra DPT, çeşitli bakanlıklar ve yerel yönetimler de kimi zaman ülke genelinde, kimi zaman kendi görev sahalarında veri toplamaya başlamışlardır. Bu kurumlardan ilki olan DPT'nin "İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması" 1965'te yapılmıştır. Konuyla ilgili 1995 yılına kadar çeşitli aralıklarla toplam 8 araştırma yapılmıştır (Türksever, 2001, s.40)

DPT'nin bu araştırmalarında, çoğu DİE'nin temin ettiği sosyal ve ekonomik göstergeler kullanılmıştır. Örneğin DPT'nin 1996 yılında hazırladığı “İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması”nda, sosyal ve ekonomik göstergeler; demografik, istihdam, eğitim, sağlık, sanayi, tarım, inşaat, mali, altyapı ve diğer refah göstergeleri olarak 10 ana başlıkta 58 farklı değişkenden oluşmaktadır (Dinęer vb., 1996). Bu göstergeler arasında konut, sağlıklı çevre koşulları, kentsel hizmetlerden faydalanma, ulaşım gibi kentsel yaşam kalitesi göstergeleri kullanılmamıştır.

Dünyada sosyal göstergelere ilgi 1960'larda başlayıp, 1970'lerde doruğa ulaşırken, Türkiye'de konunun önemi, araştırmaların yoğunlaşması 1990'lı yıllara rastlamaktadır. DİE 1990'lı yıllarda, sayım ve istatistik sonuçlarını sosyal ve ekonomik göstergelere ağırlık vererek derlemeye başlamıştır. İlk kez 1998 yılında idari bölünüşe göre her il için “Ekonomik ve Sosyal Göstergeler” isimli yayınları çıkmıştır. Bu dönemde Enstitü sadece veri yayınlamakla kalmamış, bu verileri kullanarak araştırmalar da yapmaya başlamıştır. "Coğrafi Bölge Ayrımında İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Gruplarının ve Gelişmişlik Seviyelerinin Belirlenmesi" (DİE, 1997) ile ilçe bazında da veriler oluşturulmaya başlanmıştır. Türkiye'de henüz yaşam kalitesi adı altında araştırmalar devletin yetkili organları tarafından yapılmamaktadır.

2.2.2) Kentsel Yaşam Kalitesi Konusundaki Bilimsel Araştırmalar

Ülkemizde, yaşam kalitesi ve kentsel yaşam kalitesi konusundaki bilimsel araştırmalar henüz çok yeni ve sayıca azdır. Zaman zaman çeşitli bilimsel toplantılar ve sempozyumlarda insan, konut, çevre, kalite ve hoşnutluk öğelerine değinilmekte ve bu konularda araştırmalar yapılmakta olsa da yeterli olduklarını söylemek olanaksızdır. İTÜ tarafından 1995 yılında düzenlenen "Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu", 1996 yılında ki "İstanbul 2020 Sempozyumu" ve 2003 yılında geręekleřtirilen "Kentsel Yaşam Kalitesi Sempozyumu" çalışmalara örnek gösterilebilir.

Yaşam kalitesi konusunda, farklı disiplinlerden araştırmacılar da kendi bakış açılarıyla ilgili çalışmalar yapmaktadırlar. Örneğin Ülengin ve arkadaşları 2000 yılında, konuya ekonomik açıdan yaklaşarak, İstanbul'da oturanların, önceliklerine, beklentilerine, ihtiyaçlarına bakarak bir yaşam kalitesi ölçüm modeli oluşturmuşlardır. Araştırmada, İstanbulluların kentsel yaşam ile ilgili tercihlerini sırasıyla, iş bulma olanakları, yeterli altyapı, hızlı trafik olanakları ve daha düşük konut ve yaşam bedelleri olarak tanımladıklarını belirtmektedirler.

Bu konuda yapılan diğer bir araştırmada, TÜBİTAK'ın desteğiyle 1994 yılında G. Atalık tarafından gerçekleştirilen "Ekolojik Dengenin Korunması ve Sürdürülmesi Açısından Kentsel Sistemlerin Planlanması" araştırmasıdır. Araştırmada, kentli nüfusun daha iyi bir evre ve yaşam kalitesine erişmesini sağlamak için planlama sistemlerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır (Türksever, 2001, s.41).

Bunlar dışında üniversitelerde kentsel yaşam kalitesi konusunda sosyal bilimler dışında hazırlanmış sadece iki tez vardır. Bunlardan biri İT Endüstri Mühendisliği bölümünden İ.mit Güvenç'in Yüksek Lisans tezi, diğeri ise İTÜ Fen Bölümleri Enstitüsü'nden Nilay Evcil Türksever'in doktora tezidir. Kentsel yaşam kalitesi sosyal bir konu olduğu halde üniversitelerin sosyal bölümleri bu konuyla ilgili araştırma yapmamışlardır.

Sonuçta yaşam kalitesi, kavram ve araştırma konusu olarak Türkiye'de oldukça yenidir. Kentlilerin yaşam kalitesine ulaşmalarının sağlanabilmesi için, devlet kurumları ve üniversitelerin gerekli araştırma ve çalışmaları yapmalarına gereksinim vardır.

3) ÇEŞİTLİ BOYUTLARIYLA KENTSEL YAŞAM KALİTESİ ÖLÇÜTLERİ

3.1) Kentsel Yaşam Kalitesine Niteliksel Bakış

Kentsel yaşam kalitesi kavramının içeriği ve öncelikleri zaman içinde ve ülkeden ülkeye, kentten kente değişmektedir. Bunun en önemli nedeni, ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre kentlilerin ihtiyaç ve beklentilerinin değişiklik göstermesidir. Bu nedenle kentsel yaşam kalitesi konusunda tek bir tanımda birleşmek zordur. Kentlilerin ihtiyaç ve beklentileri aynı olsa bile bunların öncelikleri değişmektedir. Kentsel yaşam kalitesine ulaşılabilmesi için dikkate alınması gerekenler şunlardır:

Kentsel Yaşam Kalitesi Hem Doğal Hem Yapılanmış Çevreden Etkilenmektedir

Kentsel yaşam kalitesi, hem bireyin özelliklerinden hem de içinde bulunduğu doğal ve yapılanmış çevreden etkilenmektedir. Bireyin dış dünyadan gelen etkileri algılaması yaşamdan hoşnutluk düzeyini etkilemektedir. Birey, yapılanmış ve doğal çevreden beklentilerine cevap geldiği oranda hoşnut kalmakta ve kentsel yaşam kalitesine ulaşması kolaylaşmaktadır.

Kentsel Yaşam Kalitesine Ulaşılmasında Psikolojik ve Sosyo-Kültürel Ölçütler Önem Taşımaktadır

Kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında güvenlik, ulaşım, temiz su gibi ölçütlerin ötesinde psikolojik ve sosyo-kültürel ölçütler de önem taşımaktadır. Kentteki kalabalık, gürültü, komşuluk ilişkilerinin az olması gibi etkenler bireyin kentten uzaklaşmak istemesine yol açmaktadır.

Kentsel Yaşam Kalitesi, Yerel Hizmetlerin Niteliği ve Niceliği İle Ölçülür

Yerel yönetimlerin verdiği hizmetlerin niteliği ve eşit dağılımı da kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında önemli bir etkidir. Kentsel hizmetlere kentte yaşayan tüm bireylerin ucuz ve kolay erişimi sağlanmalıdır.

Kentsel Sorunlar Kentsel Yaşam Kalitesine Ulaşılmasının Önünde Bir Engeldir

Kentte varolan ve çözüme ulaştırılmayan sorunlar kentlilerin yaşam kalitelerinin önünde bir engel oluşturmaktadır. Birey kendi yaşamından hoşnut olsa bile kentsel sorunlar nedeniyle yaşam kalitesine ulaşamamaktadır.

Kentlerde İnsanca Yaşam İçin Kentlilerin Temel İhtiyaçları Dikkate Alınmalıdır

Kentsel yaşam kalitesi, en basit anlamıyla kentlilerin kentten beklentilerinin karşılanmasıdır. Bu beklentilerin en önemlileri elbetteki en temel kentsel ihtiyaçların karşılanması ve sonrasında bunlara ek doyumlar sağlanmasıdır."İnsan, Doğa ve Kentsel Çevre" makalesinde Halil Ünlü kentlilerin ihtiyaçlarını geniş bir yelpazede vermiştir (1996, s.63):

- Temel altyapı (yol, su, kanal, enerji...) nın kurulmuş olması
- Sağlık ve esenliğin sağlanması (genel güvenlik, salgın hastalıklara, yangına ve diğer tehlikelere karşı güvenlik...)
- Parkların, oyun ve rekreasyon alanlarının yapım, bakım ve onarımı gibi dinlenme ve kendini yenilemeye yönelik hizmetlerin var olması,
- Kültürel hizmetlerin (kültür merkezleri, kütüphane, yüzme havuzu...) sunulması,
- Kendini geliştirme ve boş zaman değerlendirmeye yönelik hizmetlerin üretilmesi,
- İşsizlik başta olmak üzere, sosyo-ekonomik ve kültürel nedenlerle kent yaşamına uyumsuzluğun neden olduğu suçların önlenmesine yönelik hizmetlerin sunulması,
- Depreme hassas bölgelerde, planlamanın deprem riski gözönüne alınarak yapılmış olması,
- Tehlikeli, zararlı, yanıcı, patlayıcı maddelerin depolanmasında, tehlikeli ve zararlı atıkların toplanması ve bertaraf edilmesinde gerekli güvenlik önlemlerinin alınmış olması,
- Kentin altyapısının (kanalizasyon, yağmur suyu kanalları vb.) planlamada, yapılmış çevre ile doğal çevre arasındaki denge düşünülerek, sel felaketlerini önleyecek biçimde yapılması,
- Yolların, cadde ve sokakların yapımında yaşlıların, çocukların ve özürllülerin ihtiyaçlarının dikkate alınmış olması,
- Kent içinde, kentliye başta sağlık, trafik olmak üzere çeşitli konularda bilgi sağlayan işaret, yazı ve görsel araçların yeterli olması,
- İlan ve reklam panolarının, görsel kirlilik ve fiziksel tehlike yaratmayacak şekilde yapılmış olması, sürücülerin dikkatini dağıtacak işaret ve yazılar taşıması,

- Kent ölçeğinde, salgın hastalıklara, hastalık yayan zararlılara karşı gerekli önlemlerin alınmış olması,
- Genel çevre kirliliği yanında, tehlikeli, zararlı, radyoaktif maddelerin ve tıbbi atıkların özel ayırma, depolanma ve bertaraf usullerine göre yönetilmesi,
- Trafik düzenlemelerinin, yayaya ve bisikletliye öncelik verecek şekilde düzenlenmiş olması,
- Kentin geceleri yeterince aydınlatılması, altyapı, tamir ve bakım çalışmalarında uyarı işaretleri ve diğer bilgilendirme araçlarının kullanılmış olması,
- Katı ve sıvı atıkların çevreye en az zarar verecek şekilde toplanıp bertaraf edilmesidir.

Bu ihtiyaçlar, öncelikleri değişse de genellikle tüm dünyada yaşayan kentliler için geçerli olabilecek gereksinimlerdir. Bu gereksinimlerin karşılanması kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasını insanca yaşamın koşullarını oluşturarak sağlayacaktır.

Kentsel Yaşam Kalitesi İlkeleri ve Kentsel İşlevlerin Örtüşmesi Sağlanmalıdır

Çağdaş planlama anlayışını irdeleyen Demirer ve arkadaşlarına, kentin sahip olması gereken dört işlevi ön plana çıkarmaktadırlar. Yaşamak, dinlenmek, çalışmak, dolaşmak gibi temel işlevlere sahip olan kentlerin yaşanabilir kent kimliğini kazanabilmesi ve kentsel yaşam kalitesini yakalayabilmesi için yeni işlevlere gereksinimleri olacaktır. Bu işlevler üretmek, eşit dağıtmak, korumak ve geliştirmek ile öğrenmek ve ilerlemektir. Bu işlevlerin uyum içinde ve sağlıklı bir biçimde yaratılabilmesi, kısaca kentsel yaşam kalitesine ulaşılması için de bazı ilkelere dayanmak gerekmektedir. Sağlıklı çevre, planlı çevre ve demokratik-kültürel çevre en temel ilkelerdir (Demirer vb, 1999, s.183-184).

- Sağlıklı Çevre: Kentin; temiz hava, içilebilir ve bol su, gürültüden uzak kent, atık sorununu çözümlenmiş olması,
- Planlı çevre: Kentin; konut gereksinimini çözmüş, yeşil alanı bol, trafik sıkışıklığı ve park yeri sorunu olmayan, geniş kaldırımları ve yaya yolları bulunan, düşük-orta yoğunluklu yapılanma ile desteklenmiş estetik görünüşlü olması,
- Demokratik-kültürel çevre: Kentin; katılımcı yönetim ile yaygın iletişim ağı temelinde güçlü yerel yönetime sahip, tarihi ve kültürel değerlerini korumuş, kültürel etkinliklere yer vermiş, kadın-erkek eşitliği üzerine kurulu kentsel sisteme sahip, kentli haklarını korumuş ve kentsel şiddeti önlemiş olması, kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında kritik öneme sahiptirler.

Tablo 3.1 Kentsel Yaşam Kalitesi İlkeleri ve Kentsel İşlevler

İLKELER	İŞLEVLER
Sağlıklı çevre Demokratik ve Kültürel Çevre Planlı Çevre	Yaşamak Üretmek Bölüşmek Dinlenmek Korumak ve Geliştirmek Öğrenmek ve İlerlemek

Kentsel işlevlerle kentsel yaşam kalitesi ilkelerinin örtüşmesi, bu ilkelerin kent yönetimlerince benimsenmesi ve uygulanması, kentsel yaşam kalitesine ulaşılmada önemli bir mesafe katedilmesine neden olacaktır. Kentlilerin, kendi iradeleri dışında kalan ve kentte yaşam kalitesine ulaşmalarını engelleyen kentsel sorunlar, bu ilkelerin benimsenmesi ve yaşama geçirilmesiyle en aza indirilebilir.

3.2) Uluslararası Ölçekte Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri

3.2.1) UNESCO'nun Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri

2002 yılında UNESCO'nun William M. Mercer İnsan Kaynakları Danışmanlık Şirketi'ne yaptırdığı ankette, kentlerdeki yaşam kalitesini belirleyen ölçütler şunlardır (aktaran: Kütükçüoğlu, 2000, s.1)

- Politik ve sosyal ortam (politik istikrar, suç işleme oranı, yasal zorlamalar)
- Ekonomi (ortalama alım gücü, döviz bozdurma düzenlemeleri...)
- Sosyo kültürel çevre (sansür uygulamaları, özgürlük kısıtlamaları)
- Sağlık (sağlık hizmetleri, salgın hastalıklar, atık kontrolü, hava ve çevre temizliği)
- Okullar ve eğitim (olanaklar ve eğitim düzeyi)
- Altyapı ve ulaşım hizmetleri (yol, su, elektrik, toplu taşıma, trafik)
- Kültürel etkinlikler(sinema, tiyatro, restoranlar, spor ve kente renk katan diğer etkinlikler)
- Tüketim ürünleri (gıda gibi günlük tüketim ürünlerinin bulunabilirliği)
- Konut (konut kalitesi)
- Doğal çevre (iklim, doğal felaketlerin sıklığı, doğal güzellikler)

Anketin sonuçlarına göre, yaşam kalitesi açısından üst sıralarda yer alan kentlerde daha çok suç işleme oranı, ulaşım ve eğitim hizmetlerinin kalitesi belirleyici faktörler olmaktadır. Alt sıralardaki kentleri belirleyen faktörler ise kişisel güvenlik, hijyen problemleri ve temel ihtiyaçların karşılanmasında karşılaşılan sorunlardır. Bu anket sonuçlarına göre, dünyada yaşam kalitesinin en yüksek seviyede olduğu kent Zürih'tir. İlk beşe giren diğer kentler ise Vancouver, Viyana, Bern ve Sidney'dir. Sıralamada yer alan tek Türk kenti İstanbul ise 218 kent arasında 93. sırada yer almaktadır ve kentsel yaşam kalitesi açısından ilk yarıya dahi girememiş durumdadır.

3.2.2) HABİTAT II'de Belirlenen Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri

BM İnsan Yerleşimleri Konferansı'nın (HABİTAT II) "*kentleşen dünyada sürdürülebilir insan yerleşimleri*" ana temasını "*yaşanabilirlik ilkesi*" ise temel ilkesini oluşturmuştur. Yaşanabilirlik ilkesi, bu konferansa diğer BM konferansları arasında farklılık yaratarak, kimlik kazandırmıştır.

Konferans kapsamında, sürdürülebilir insan yerleşimleri için kentsel yaşam kalitesi ölçütlerinin neler olabileceği üzerinde de durulmuş ve birtakım ölçütler belirlenmiştir. Belirlenen bu ölçütleri sınıflandıracak olursak; kentsel yaşam kalitesine ulaşabilmek için kentli haklarının korunması, temel kentsel çevre sorunlarının çözülmesi, kentsel planlamadaki sorunların giderilmesi, dezavantajlı grupların kente uyumunun sağlanmasının ana başlıklar olduğunu görebiliriz.

Tablo 3.2 Habitat II'de Belirlenen Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri

İnsanın beden ve akıl sağlığı için gerekli koşulların sağlanması
Sağlıklı çevre koşullarının sağlanması (Sağlıklı su, temiz hava, gürültünün önlenmesi gibi)
Kentin gereksindiği enerjinin ucuz, kesintisiz ve çevreyi kirletmeyecek biçimde sağlanması
Doğal afet tehlikelerine karşı gerekli önlemlerin alınmış olması
Kentin dünya sistemiyle bütünleşecek haberleşme ağlarına bağlı olması
Yeşil alanların varlığının korunması ve yeni yeşil alanlar üretilmesi
Yeterli altyapı standartlarına erişilmesi
Yaya bölgelerinin geliştirilmesi
Kentin içindeki ve çevresindeki doğal ve tarihi kaynakların korunması
Kente yaşayanların çok zaman kaybetmeden ve bütçelerinin önemli bir kısmını ayırmadan kent içi yolculukları gerçekleştirebilmeleri
Gürültü düzeyinin insani boyutlarda kalması
Kente yaşayan erkek, kadın, çocuk her bireyin dinsel, siyasal inançları ile etnik kökenlerindeki farklılıklara bakmadan temel gereksinimlerinin karşılanması
Kentsel altyapıların, ulaştırma araçlarının ve binalarının özürülere uygun olarak tasarlanması
Kent mekanının kullanılması ve kentin yarattığı fırsatlara ulaşılmasında cinsler arası eşitsizliğin ortadan kaldırılması

Kaynak: BM, Habitat II, Ulusal Eylem Planı

3.2.3) Fransa'da Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri

Avrupa üyesi ülkelerin son yıllarda kentsel yaşam kalitesini artırma konusunda çaba içinde oldukları gözlenmektedir. Fransa'da 2001 yılında belirlenen kentsel yaşam kalitesi ölçütleri şunlardır: (L'Expresse, 2001, 2584)

- Nüfus: Nüfus artışı, göç, nüfus yoğunluğu,
- Konut: Kişi başına oda sayısı, WC'si, duş ve banyosu olan konut sayısı,
- Güvenlik: Hırsızlık, cinayet, gasp gibi suçların sayısı,
- Ulaşım: Otobüs durakları (km başına), metro hattı uzunluğu, toplu taşıma araçlarının sayısı,
- Ekonomi: İşsiz sayısı, meslek sahibi nüfus, bir yılda açılan işyeri sayısı, ortalama vergilendirilen gelir,

- Çevre: Kişi başına binek taşıtı, bisiklet yollarının varlığı, yeşil alanların miktarı,
- Kültür: Sinema, tiyatro, kütüphane, müze, konservatuar sayısı,
- Çocuk-eğitim: Çocuk başına kreş sayısı; çocuk başına derslik sayısı,
- Toplu yaşam: Seçimlere katılma oranı, ibadet yerlerinin sayısı,
- Sağlık: Doktor, hastane, dispanser, sağlık ocağı sayısı,
- Spor: Spor merkezi, spor salonu, spor eğitim alanları sayısı, Fransa'da kentsel yaşam kalitesini ölçmede dikkate alınan sosyo-ekonomik ve kültürel boyutlu niceliksel ölçütlerdir.

3.2.4) Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütlerinde Ortak ve Farklı Noktalar

Kentsel yaşam kalitesinin belirlenmesinde yukarıda da görüldüğü gibi pek çok araştırmacı değişik ölçütler belirlemişlerdir. Çeşitli ülkeler ve kentler için belirlenen bu ölçütlerin ortak noktaları, farklı noktalarından daha fazladır. Genel olarak araştırmaların çoğunda, kentlerdeki çevresel kalite öğeleri ön plana çıkarılmaktadır. Sağlıklı çevre koşullarının sağlanması, kentsel planlamadaki sorunların çözümlenmesi, konut sorununun ortadan kaldırılması, kentsel hizmetlere ulaşılabilirliğin sağlanması; kentsel yaşam kalitesi ölçütlerinde ön plana çıkartılan noktalardır.

Ölçütler belirlenirken kentlilerin kendi yaşam koşulları, yaşadıkları kentle ilgili kararlara katılımı gibi gereklilikler ikinci planda ele alınmıştır. Oysa yaşam kalitesi, nesnel boyutta insanların ekonomik, sosyal ve kültürel yaşam koşullarını geliştirirken, öznel boyutta onların bilgi, bilinç ve doyum düzeylerini yükseltmeyi amaçlar. Kentliler, yaşadıkları kentle ilgili sorunları en iyi kendileri bilecekleri ve çözüm önerisi getirebilecekleri için, yerel kararlara katılımın sağlanması kaliteyi getiren faktörlerin başında gelmelidir. Kentsel yaşam kalitesinin oluşturulması süreci, aynı zamanda yurttaşlık ve kentlilik bilincinin gelişmesi için uygun bir ortam yaratır, demokratik ve barışçıl bir toplum oluşmasına katkı sağlar. Oysa kentte yaşayanlar kente sahip çıkma bilinciyle hareket etmedikçe, yaşam kalitesi sadece tek boyutlu kalacak, kentlerde demokratik bir ortam oluşması zorlaşacaktır.

Kentlerde, kentlilerin fiziksel gereksinimlerinin sağlıklı bir şekilde karşılanması elbette ki yaşam kalitesinin baş koşullarından birisidir, fakat önemli olan kentlilerin yaşamsal olan ya da olmayan bütün gereksinimlerinin karşılanması sürecinde söz sahibi olmalarıdır. Demokratik kuralların işlemediği bir kent modeliyle yaşam kalitesine ulaşılması olanaksızlaşır.

3.3) Ülkemizin Kentsel Yaşam Kalitesi Açısından Değerlendirilmesi

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de gün geçtikçe kentlerde yaşayan insan sayısı artış göstermektedir. Kentli nüfusu arttıkça, kentlilerin insanca bir yaşam için ihtiyaçları ve birtakım hakları olduğunun farkına varılmaya başlanmıştır. Özellikle Avrupa ülkelerinde kentsel haklar konusunda birtakım çalışmalar yapılmış ve önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Ülkemizde ise kentli hakları, henüz üzerinde durulmayan bir konudur ve sıklıkla hak ihlalleri yaşanmaktadır.

3.3.1) Kentli Haklarının Yaşama Geçirilmesi

17-19 Mayıs 1992'de Avrupa Konseyi, Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Konferansı'nda "Avrupa Kentsel Şartı"nın kabul edilmesiyle, kent sorunlarına insan hakları çerçevesinde yaklaşılması açısından önemli bir adım atılmıştır. Avrupa Konseyi'nin kentsel politikalarından yola çıkılarak oluşturulan politikalar 1980-1982 yılları arasında konseyce düzenlenen "Kentsel Rönesans İçin Avrupa Kampanyası" kapsamında geliştirilmiştir. Avrupa'yı kapsayan; halk ve yerel yönetimlere yönelik olan bu kampanya, kentlerdeki yaşamın iyileştirilmesini amaçlamıştır.

3.3.1.1) Avrupa Kentsel Şartı'nın Kentsel Demokrasiye Katkısı

Avrupa Kentsel Şartı; Avrupa Konseyi'nin temel hak ve özgürlüklerinin korunması politikalarına paralel olarak, kentsel gelişmenin, niteliksel özellikleri ve yaşam kalitesiyle doğrudan ilgilidir. Şart, Avrupa'da hemen her ülkeye uygulanabilecek bir dizi yol gösterici evrensel ilke tanımlamaktadır. Çünkü, yerleşimlerin sorunları ölçekte farklılıklar göstermekle birlikte, benzer yapıları barındırır.

Avrupa Kentsel Şartı, dört temel konuya ağırlık vermiştir:

- Fiziksel kentsel çevrenin iyileştirilmesi
- Mevcut konut stoğunun iyileştirilmesi
- Yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanakların yaratılması
- Toplumsal kalkınma ve halk katılımının özendirilmesi

Bu şart; şiddetten, her türlü kirlilikten, bozuk ve çarpık kent çevrelerinden arınma hakkı;

yaşadığı kent çevresini demokratik koşullarda kontrol edebilme hakkı, insanca konut edinme, sağlık, kültür hizmetlerinden yararlanma, dolaşım özgürlüğü gibi temel kentli haklarının olduğunu temel almaktadır. Ayrıca şart; söz konusu hakların, yaş, cinsiyet, ırk, inanç, milliyet, sosyo-ekonomik ve politik statü, ruhsal ve bedensel özür gözetmeksizin, tüm insanlara eşit koşullarda uygulanmasını savunur.

Avrupa Kentsel Şartı'na göre Avrupa kentlerinde yaşayan kentlilerin hakları 20 başlık altında toplanmıştır (M.İ.G.M., 1996, s.1):

- 1) **Güvenlik:** Mümkün olduğunca suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan arındırılmış emin ve güvenli bir kent;
- 2) **Kirletilmemiş ve sağlıklı bir çevre:** Hava, gürültü, su ve toprak kirliliği olmayan, doğası ve doğal kaynakları korunan bir çevre;
- 3) **İstihdam:** Yeterli istihdam olanaklarının yaratılarak, ekonomik kalkınmadan pay alabilme şansının ve kişisel ekonomik özgürlüklerin sağlanması;
- 4) **Konut:** Mahremiyet ve dokunulmazlığın garanti edildiği, sağlıklı, satın alınabilir, yeterli konut stoğunun sağlanması;
- 5) **Dolaşım:** Toplutaşım, özel arabalar, yayalar ve bisikletliler gibi tüm yol kullanıcıları arasında, birbirinin hareket kabiliyetini ve dolaşım özgürlüğünü kısıtlamayan uyumlu bir düzenin sağlanması;
- 6) **Sağlık:** Beden ve ruh sağlığının korunmasına yardımcı çevrenin ve koşulların sağlanması;
- 7) **Spor ve dinlenme:** Yaş, yetenek ve gelir durumu ne olursa olsun, her birey için, spor ve boş vakitlerini değerlendirebileceği olanakların sağlanması;
- 8) **Kültür:** Çeşitli kültürel faaliyetlerin, yaratıcı aktivitelerin ve benzeri olanakların sunulması ve katılımın sağlanması;
- 9) **Kültürlerarası kaynaşma:** Geçmişten günümüze, farklı kültürel ve etnik yapıları barındıran toplulukların barış içinde yaşamalarının sağlanması;
- 10) **Kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre:** Tarihi yapı mirasının duyarlı bir biçimde restorasyonu ve nitelikli çağdaş mimarinin uygulanmasıyla, uyumlu ve güzel fiziksel mekanların yaratılması;
- 11) **İşlevlerin uyumu:** Yaşama, çalışma, seyahat işlevleri ve sosyal aktivitelerin olabildiğince birbirleriyle ilintili olmasının sağlanması;
- 12) **Katılım:** Çoğulcu demokrasilerde; kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas

olduğu kent yönetimlerinde; gereksiz bürokrasiden arındırma, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması;

13) Ekonomik kalkınma: Kararlı ve aydın yapıdaki tüm yerel yönetimlerin, doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik kalkınmaya katkı konusunda sorumluluk sahibi olması,

14) Sürdürülebilir kalkınma: Yerel yönetimlerce ekonomik kalkınma ile çevrenin korunması ilkeleri arasında uzlaşmanın sağlanması;

15) Mal ve hizmetler: Erişilebilir, kapsamlı, kaliteli mal ve hizmet sunumunun yerel yönetimler, özel sektör ya da her ikisinin ortaklığıyla sağlanması;

16) Doğal zenginlikler ve kaynaklar: Yerel doğal kaynak ve değerlerin; yerel yönetimlerce, akılcı, dikkatli, verimli ve adil bir biçimde, beldede yaşayanların yararı gözetilerek, korunması ve idaresi;

17) Kişisel bütünlük: Bireyin sosyal, kültürel, ahlaki ve ruhsal gelişimine, kişisel refahına yönelik kentsel koşulların oluşturulması;

18) Belediyelerarası işbirliği: Kişilerin yaşadıkları beldenin, beldeler arası ya da uluslararası ilişkilerine doğrudan katılma konusunda özgür olmaları ve özendirilmeleri;

19) Finansal yapı ve mekanizmaları: Hakların sağlanması için, gerekli mali kaynakları bulma konusunda yerel yönetimlerin yetkili kılınması;

20) Eşitlik: Yerel yönetimlerin; tüm bu hakları bütün bireylere cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayırım gözetmeden, fiziksel ve zihinsel özürlerine bakılmadan; eşit olarak sunulmasını sağlamakla yükümlü olması.

Şart, diğer hakların ötesinde ek olarak insanlara (M.İ.G.M., 1996, s.10):

- Yaşanabilir, güzel, çevre dostu koşullara sahip, ayrıca iyi konumlanmış, aydınlık ve yeterli büyüklükte konutların sağlanmasını,

- Yeterli yeşil alan, genişliği, sessizlik, bitki örtüsü gibi koruyucu sağlık önlemlerinin alınmasını,

- Kent hayatının çeşitli işlevleri arasında bağlantılar oluşturulmasını,

- Kültürel olanaklar, spor ve dinlenme faaliyetleri, sosyal gelişim, özgür dolaşım, tüm yol kullanıcıları arasında uyumlu bir denge (toplu taşıma, özel araçlar, yayalar ve bisikletliler) sağlanmasını,

- Gerekli toplumsal faaliyetler, yoksulluğa karşı önlemler ve özellikle özürülere gerekli donanımın sağlanmasını,

- Güvenlik, refah, iş, eğitim ve öğretim olanaklarının, kültür ve tarih mirasına sahip olabilme

haklarının sağlanmasını destekler.

Avrupa Kentsel Şartı'yla, kentli hakları belirlenerek bu konuda önemli bir adım atılmış ve kentlilerin de hakları olduğunun farkına varmaları sağlanmıştır. Bu hakların hayata geçirilmesinde elbette ki, ülkeler ve kentler arasında öncelik farkları olacaktır. Önemli olan her ülkenin ve her kentin kendi sorunlarını, halkın da katılımıyla öncelik sırasına göre belirlemesi ve çözüm yoluna gitmesidir. Bu bağlamda, kentlilerin haklarından haberdar olması ve haklarının ihlali karşısında gerekli tepkileri gösterebilmesi için gerekli ortam hazırlanmış olur. Kentlilerin bilgi ve belgelere ulaşabilmesinin kolaylaştırılması, öncelikli sırayı almaktadır. Kentliler tepki duydukları kararlar karşısında çeşitli protesto eylemlerinde bulunabilir ve kent yönetimlerini uyarabilirler. Kendi iradeleri dışında gelişen kentsel sorunlar nedeniyle kentsel yaşam kalitesine ulaşamayan ve mağdur olan kentlilerin, hakları konusunda bilinçli olması pek çok kentsel sorunun çözümünü kolaylaştıracaktır.

3.3.1.2) İnsan Hakları Bağlamında Kentli Hakları

İnsan Haklarının Tarihsel Gelişimi

İnsan haklarının gelişimi üç aşamada olmuştur. Birinci aşamada daha çok bireyi devlet karşısında koruyucu, onun özel alanını, eylem alanını genişleten, özgürlük, yaşama hakkı, mülkiyet hakkı, kişi güvenliği, kendisini özgürce ifade etme hakkı, düşünce, söz, yazı ve vicdan özgürlüğü gibi, hak ve özgürlükler gelişmiş ve kurumsallaşmıştır.

Birinci aşamadaki haklar içinde ekonomik ve sosyal boyutun bulunmaması, toplumda kişilere fırsat eşitliği sağlama konusundaki duyarsızlık, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren sürekli eleştiri konusu olmuştur. 1917'de yaşanan sosyalist devrim ve 1929 krizi sonrasında gelişen refah devletine paralel olarak, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında gelişen haklar, çalışma, sosyal güvenlik, çalışanların örgütlenebilmesi, yeterli sağlık, eğitim hizmetleri ve konut sağlanması vb. konulardaki sosyal haklar gündeme gelmiştir.

İnsan hakları; çeşitlenme ve kapsam genişlemesi sonraki yıllarda da gelişmesini sürdürmüştür. Günümüzde dayanışma hakları denilen üçüncü kuşak haklar gelişmektedir. Bunlar arasında en çok üzerinde söz edileni çevre hakları olmuştur. Buna toplumsal ve kültürel kendi kaderini tayin, insanlığın ortak mirasından yararlanma, uluslararası bir barış ortamında yaşama hakları da eklenmiştir. Bu üçüncü

kuşak hakların gerçekleştirilmesi için toplumda yaşayanların tümünün gayretlerinin birleştirilmesi gerekir. Bu nedenle bu haklar dayanışma hakları adını almıştır. Ayrıca; toplumda yaşayan bireylere, hakların yanında sorumluluklar ve ödevler de yüklemektedir. Örneğin her birey ekolojik dengesi bozulmamış bir çevrede yaşama hakkına sahip olmanın yanı sıra ekosistemleri bozacak etkinlikler ve eylemler yapmamakla da yükümlüdür.

Üç kuşak insan hakları içerisinde kentli haklarından söz edilmemiştir. Kentlilerin de birtakım hak ve özgürlüklerinin olduğunun son yıllarda farkına varılmaya başlanmıştır. Bu nedenle, daha pek çok ülke ve kentte, kentliler bazı haklara sahip olduklarının ayırında değillerdir.

Kentli Haklarının İnsan Hakları İçindeki Yeri

Kentli haklarının insan hakları içindeki yeri; bu üç kuşak insan hakları ilkelerinin, yerleşme bağlamında yorumlanıp somutlaştırılmasıyla anlaşılabilir. Örneğin, kente temiz su sağlanması, yaşam hakkıyla yakından ilişkilidir. Yolların iki yanında düzgün kaldırımların bulunması ve yayalara öncelik verilmesi, can güvenliği ilkesinin yerleşme açısından yorumudur. Herkese yeterli nitelikte konut sağlanması ise, ikinci kuşak haklar kapsamında ele alınabilir. Gelecek nesillerin yaşam seçeneklerini koruyan sürdürülebilir gelişme ilkesinin pratiğe geçebilmesi, büyük ölçüde kentin atık sularının ve katı atıklarının uzaklaştırılması ve yeniden kazanımına bağlı olacaktır (Tekeli,1996, s.16).

Kentli hakları ile, kentliler ve onların yaşama koşulları anlatılmak istenmektedir. Kentte yaşama, sürekli veya geçici olabilir. Herhangi bir nedenle kentte bulunuşu da içerir. Kentli ile kente tiyatro izlemek için gelmiş ve bu etkinliği izleyip kentten ayrılacak olan insan arasında, insan haklarının anahtar kavramı olan, insan onuru kavramı açısından bir fark yoktur. Kentte hava ve gürültü kirliliği, kentte ulaşım ve dolaşım sorunu varsa, kent güvenli bir kent değilse, üretilen mal ve hizmetler sağlıklı değilse, kente tiyatro izlemeye gelen insan da, insan onuruna aykırı muameleye uğruyor demektir (Öndül, 1998, s.1).

Kentler, insanların temel ihtiyaçlarının belirli bir işbölümü içinde daha kolay karşılandığı yerler olmanın yanında, kırsal yaşamla karşılaştırıldığında daha rahat, daha güvenli, daha özgür bir yaşam sunan yerleşimlerdir. Fakat Türkiye'de olduğu gibi, hızlı bir kentleşme yaşayan ve kentleri kısa bir zaman diliminde yığılma şeklinde oluşan ülkelerin kentleri, kentliler için arzu edilen ölçüde güvenli ve özgür bir yaşam sunmamakta, hatta yaşam hakkı başta olmak üzere, temel insan hakları için risk

alanlarına dönüşmektedir.

Kente yaşayanların haklarını kullanmalarının önünde pek çok engel bulunmaktadır. Bu engeller en temel haklar için engeller oluşturmakta, bazı durumlarda da hakların kullanımını olanaksız hale getirmektedir. Kentsel mekandaki yığılmaların, kentsel büyümenin ve sanayileşmenin, hava, su ve toprak kirlenmelerine yol açtığı, tarihi kentsel dokuyu tahrip ettiği, ormanları yok ettiği, çölleşme, toprak erozyonu ve benzeri pek çok sorun yarattığı, insanın sağlıklı doğal yaşam ortamını olumsuz yönde etkilediği gözlenmektedir. Kentleşmenin fiziki oluşumunda kültür, eğitim, sağlık ve dinlenme tesisleri, yeşil alanlarla spor alanları gibi gereksinimlerin karşılanması artık olanaksız hale gelmiş, kentler sağlıksız beton yığınlarına dönüşmüş kentlilerin haklarını kullanmalarında kısıtlılıklar ortaya çıkmıştır (Önen, 2002, s.17).

Kentli Haklarının Gerçekleştirilmesi

Dünya nüfusunun yarısına yakınının kentsel alanlarda yaşadığı günümüzde, insan haklarının sağlanmasının bir koşulu da, kentli haklarının hayata geçirilmesidir. Günümüzde, insan hakları ihlalleri konusunda dünyanın duyarlılığı artmıştır ancak bu duyarlılık, daha çok insan haklarının siyasal bağlamı içinde gösterilmektedir. Örneğin, bir siyasal akımın temsilcisinin ifade özgürlüğünün kısıtlanması ilgi konusu olurken, bir kentte kanalizasyon kapağının açık bırakılmasının kentte yaşayanların can güvenliğine, yani yaşam haklarına saldırı olarak algılanmamaktadır. Bu tür ihlallere karşı duyarlılığın artması, kentsel yaşam kalitesini olumlu yönde etkileyecektir (Tekeli, 1996, s.15).

Kentli birey, yaşadığı apartmanda, sokakta, mahallede ve beldede yönetime etkin olarak katıldığı, ihtiyaç ve talepleri kendisi ile benzerlik gösteren diğer kentlilerle ortak hareket edebildiği ölçüde; kentli haklarının kullanılma alanlarını genişletebilecektir. Kentlilerin, yaşadıkları çevreye ilişkin olarak proje önerebilmeleri ve hayata geçirebilmeleri yaşadıkları çevreyi benimsemelerini ve o çevreye bağlılık duymalarını da beraberinde getirecektir (Tekeli,1996, s.26). Temel insan hakları ile büyük ölçüde örtüşen kentli haklarının kullanımı için, her şeyden önce yaşanabilir bir kentsel ve doğal çevrenin yaratılması gerekir.

Türkiye'de, insan ve kentli hakları konusunda ihlaller gözlenmektedir. Kentlerin doğal çevresi ve ekolojik denge sürekli bozulmaktadır. Kentliler, doğal afetlere karşı savunmasızdır, orta şiddette bir deprem bile dayanıksız binaları yerle bir edebilmekte, can ve mal kayıpları çok yüksek olmaktadır.

Şiddetli yağmur ve yoğun kar yağışı özellikle büyük kentlerde yaşamı zorlaştırmaktadır. Bunların dışında kentlerdeki çöp yığınları ciddi tehlikeler oluşturmakta, yaydıkları zehirli gazlarla kentin hava kirliliğini artıran bir kaynak durumuna gelmektedirler.

Türkiye'de yaşanan kentsel hak ihlallerinin önlenmesi, kentli yurttaşların temel insan hakları ile büyük ölçüde çakışan kentli haklarını kullanabilmeleri, bu haklarını tehdit eden risklerin azaltılabilmesi, büyük ölçüde kentin iyi yönetilmesine, yerel düzeyde demokrasinin işlemesine bağlıdır. Kentin iyi yönetilmesi ise yerel düzeyde özerk, demokratik kent yönetimlerinin kurulması ve işlerlik kazanmasına bağlıdır. Bunun dışında yerel yönetim dışındaki sivil toplum kuruluşlarına da kentli haklarının kullanılma koşullarının yaratılması açısından önemli görevler düşmektedir. İhtiyaçları ve talepleri farklı olan kentli kesimlerin, bu ihtiyaç ve taleplerini kent yönetimine duyurmaları ve kabul ettirmeleri katılımın önemli bir aşamasıdır. Tüm toplumun, ülkenin ve tek tek yurttaşların zararına olan ihlallerin durdurulması, insan hakları, çevre, katılım, denetim kavramları etrafında bilinçli tepkilerin örgütlenmesi ve adım adım yerel yönetimlerde etkili kılınması demokratikleşebilmek için bir zorunluluktur (Önen, 1996, s.32).

3.3.2) Kentlerimizin Temel Sorunları Kentsel Yaşam Kalitesine Ulaşılmasını Engellemektedir

Kentsel yaşam kalitesi ölçütleri, ülkelerin ve kentlerin önceliklerine ve gelişmişlik düzeylerine göre değişmektedir. Ülkemizde kentleşme sürecinde pek çok kentsel sorun yaşanmaktadır. Bu kentsel sorunların en önemlileri; güvenlik, çevre kirliliği, kentsel planlama sorunları, konut kalitesinin düşük olması, gecekondulaşma, doğal afetlerle ilgili riskler gibi sayılarını çoğaltabileceğimiz olumsuzluklardır. Ülkemizde kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasının önünde engel oluşturan bu sorunların çözümü, kentlilerin yönetime katılmaları ve yerel yönetimlerin görevlerini gerektiği şekilde yerine getirmeleriyle kolaylaşabilir. Ülkemiz için kentsel yaşam kalitesi ölçütlerinden önce kentlerimizin temel sorunlarının belirlenmesi gerekmektedir.

Kentlerimizin Temel Sorunları

- 1) Kentlilerin yönetime katılmaları önündeki engeller;
- 2) Kent yönetimlerinin görevlerini gerektiği gibi yerine getirmemesi;
- 3) Kentlerde insanların can ve mal güvenliklerinin tehlikede olması, güvenliği tehdit edici olayların sürekli artış göstermesi;

- 4) Çevre kirliliğinin her geçen gün artması;
- 5) Isıtma, aydınlatma gibi gereksinimler için ihtiyaç duyulan enerjinin pahalı olması;
- 6) Özellikle büyük kentlerde nüfus yoğunluğunun yaşanması;
- 7) Konuta erişebilirliğin güç olması;
- 8) Kent planlamasında ciddi sorunlar yaşanması;
- 9) Doğal afet riski taşıyan kentlerde gerekli önlemlerin alınmaması;
- 10) Yeşil alanların hızla yok olması ve yenilenebilirliklerini yitirmeleri;
- 11) Yayaalara yeterli alan ayrılmaması, trafiğin özel otomobillerin egemenliğine terk edilmesi;
- 12) Kentlerdeki doğal, tarihi ve kültürel kaynakların tahrip edilmesi ve korunmaları yolunda herhangi bir önlem alınmaması;
- 13) Kültürel faaliyetlerin yetersiz ve erişilebilirliğinin az olması;
- 14) Dezavantajlı grupların ihtiyaçlarının gözetilmemesi;
- 15) Kent içi ulaşımın çok zaman kaybettirmesi ve maliyetli olması gibi kentsel sorunlar kentler arası sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine göre farklılıklar gösterse de; tüm toplumsal yaşamı olumsuz etkilemektedir. Kentsel sosyo-ekonomik koşulların iyileştirilmesine paralel olarak kentsel yaşam kalitesi artırılabilir.

3.4) Ülkemiz İçin Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri

3.4.1) Kentli Katılımının Gerçekleştirilmesi

Katılım, toplumsal eşitliğe hizmet eden politika ve uygulamaların yaşama geçirilmesinin güvencesi olması nedeniyle önemlidir. Demokrasi kavramının başlıca öğeleri olan halk katılımı, çoğunluk ilkesi ve yöneticilerin dayanışmayı desteklemeleri, seçmene karşı hesap verme sorumluluğu duymaları, merkezi boyutta geçerlilik kazanması gereken ilkeler olmalarının yanısıra, yerel ölçekte için de beklenen değerlerdir. Yerel yönetimlerin bu yönde gelişmeleri için uygun yapıya kavuşturulmaları, katılım ve açıklığa yönelik sistemli ve kararlı müdahalelerle güçlendirilmeleri gereksinimi vardır.

Ülkemiz için kentsel yaşam kalitesi ölçütleri belirlenirken katılımın ön plana çıkartılmasının nedeni, kendileri dışında gelişen sorunlar nedeniyle kentsel yaşam kalitesine ulaşamayan kentliler için, en önemli çözüm arama yolu olarak görülmesidir. Bir kentte yaşayan halk, kentindeki yeşil alan ve ormanlık gereksinimini, sanayi, konut ve ticaret alanlarının dağılımının sorunlarını, tarihi ve kültürel alanların içinde buldukları koşulları, yeterli su, kanalizasyon ve yol hizmetinin bulunup

bulunmadığını, aksayan noktaları ve bir ölçüde nedenlerini, onların sonuçlarını yaşayanlar olarak en iyi bilenlerdir. Bu nedenle, yerel yöneticiler, politika oluşturma sürecinden hizmetin yürütülmesi sürecine kadar uzanan bir çerçevede, halkın her düzeyde yönetime katılmasını sağlayacak mekanizmalara işlerlik kazandırmak durumundadırlar (TKDB, 1993, s.43).

Halkın yönetime ya da siyasal alanın oluşumuna katılımını gerçekleştirebileceği yollar, geleneksel ve çağdaş yöntemler olarak ayrılabilir. Geleneksel yöntemler arasında seçime katılma, parti üyeliğinde ve kampanyalarda bulunma gibi yöntemler sayılabilir. İnternetle katılımdan, planlama birimlerine kadar çok çeşitlilik gösteren katılım biçimlerinin artık tüm kentsel yönetimlerin bir aracı haline dönüştüğü gözlemlenmektedir.

Farklı Halk Katılım Biçimleri

Klasik ve yaygın katılım biçimi olan seçimlerde oy kullanma, çağdaş demokrasilerde yönetimlerin meşruiyet sorununu çözmeye yetmemekte ve toplumsal grupların gereksinimlerini karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Seçimler ve çeşitli yerel meclislerde görev alma bir yöntem olarak sınırlı bir demokratik çözümdür. Çağdaş demokrasilerde halkın seçimler dışında da, yönetsel etkinlikleri sürekli etkileyebileceği ve yaşam çevresini biçimlendireceği yöntemler geliştirilmekte ve uygulanmaktadır.

8. Kalkınma Planı'nda DPT'nin belirlediği halk katılımının biçimleri çağdaş yönetim anlayışının öngörüldüğünü göstermektedir (2001(b), s.117-120):

Halk oylaması (doğrudan demokrasi): Günümüzde doğrudan demokrasinin uygulanmasını olanaksız olduğu düşüncesi yaygındır. Bu düşünce, doğrudan demokrasinin zaman, maliyet ve etkinlik açısından uygulanabilir olmaktan uzak bir yöntem olarak görülmesinden kaynaklanır. Oysa doğrudan demokrasi, halka, yerel bazı önemli konularda daha etkin olarak karar almasına yardımcı olacak seçenekler sunma anlamını taşımaktadır. Karar alma sürecinde, halkın beklentilerine ve tercihlerine önem veren bu yöntem, uygulanabilir bir seçenek olarak demokratik toplumların gündemine yerleşmektedir.

Halk toplantıları: Halk toplantıları, kamuyu bilgilendirmek ve yönetim yetkililerine kamunun düşünce, duygu ve isteklerini iletebilmek amacıyla başvurulan geleneksel bir yöntemdir

(TKİB,1993(a), s.106).

Mahalle Kurulları: Mahalle kurulları, temelde yerel sorunları tartışmanın, bu sorunlar hakkında bilgilendirilmenin ve çözüm yolları araştırmanın bir forumu olarak gördüğü işlev yanında, belirli yerel hizmetlerin de üstlenildiği bir yapı niteliğine sahiptir (TKİB, 1993(a), s.119).

Meclis Toplantılarına Katılım: Meclis toplantılarına yurttaşın katılımının sağlanması, yurttaşın dilek ve sorunlarını yönetime ve meclise iletmesini sağlayabilecek bir yöntemdir. Yerel yöneticiler tarafından benimsenen ve uygulanmaya çalışılan yöntem sayesinde, yurttaşlar yönetime ulaşma ve katılma olanağı bulabilmektedirler.

Danışma Kurulları: Yerel yönetimlerin temel çalışma konuları olan konularda (kent planlaması, altyapı uygulamaları, çevre sağlığı ve eğitimi, dezavantajlı toplumsal kesimlerin sorunları ve sosyal hizmetler gibi), demokratik kitle ve meslek örgütlerinin, uzmanların ve halk temsilcilerinin katıldığı danışma kurullarının oluşturulması ve bunların yerel yönetimlere çalışmalarında yol gösterici olması, kamu bilincinin ve yaşama ortak olma sorumluluğunun geliştirilmesinde önemlidir.

Kent Konseyleri: Kent konseyleri, kentin ve kent yönetiminin her türden etkinlik ve uygulamalarını izleyerek; rapor oluşturup kamuoyuna sunarak; tartışma ortamları yaratarak mevcut sorunların çözümüne ve geleceğe yönelik tasarımlara katkıda bulunmaktadır.

Yerel Gündem 21: Gündem 21'in temel felsefesi katılımı artırmak ve bulunduğu yerleşimden başlayan hemşehri sorumluluğu geliştirmektir. Ulusal/yerel yaşam kalitesini artırmada sorumluluk, eşitlik, özgürlük ve dayanışmaya dayandırılan Gündem 21, halkın yerel yönetime doğrudan kontrol şansını artıracak bir araç özelliğini taşımaktadır.

Planlama çemberleri/forumları: Planlama çemberleri, rastlantısal örnekleme yöntemiyle seçilen bir grup yurttaşın günlük çalışmalarından arata kalan zamanlarında, planlama sorunlarının çözümü için uzmanlar eşliğinde oluşmuş çalışma gruplarına katılmalarını öngören bir yöntemdir.

Yurttaş kurulları: Bu kurullar, toplumsal yapının ihmal ettiği dezavantajlı grupları, yerel karar oluşturma süreçlerine katma amacıyla oluşturulmaktadır. Engelliler ve yabancı uyruklu yurttaşlar bu gruplardan bazılarıdır.

Gelecek atölyeleri: Geleceğe ilişkin yeni sosyal ve çevresel düşüncelerin projelendirilmesine ve gerçekleştirilmesine yönelik uzun erimli ve oldukça etkin bir yöntem olarak görülmektedir. Gelecek atölyelerinde, planlama, sosyal sorunlar ve gençlerle ilgili çalışmalar ağırlıklı çalışma konularındandır.

Yuvarlak Masa Toplantıları: Katılımcılar daha çok bilim adamları ve sorun alanlarına göre uzmanlardan oluşur. Çevre sorunlarından kadın sorunlarına kadar birçok sorunun tartışılabildiği bir modeldir. Çeşitli önceliklerin belirlenmesi ve bunların karar organlarına aktarılması, bu yapılırken uzlaşmacı bir yöntem izlenmesi, yuvarlak masa toplantılarının çalışma yöntemiyle ilgili diğer

özelliklerdir.

Kamuoyu yoklamaları: Günümüzde "yeni yönetim" ve "toplum kalite" yönetimi gibi yaklaşımlar, hizmet sunarken yurttaşın daha fazla tatmin edilebilmesi, hizmetlerin etkinliğinin sağlanabilmesi amacıyla, anket çalışmaları yürütülmesini öngörmektedirler. Bu çalışmalar, yasal ve kurumsallaşmış katılım yöntemleri yanında, yurttaşın yönetimin eylem ve işlemlerini sürekli ve yakından izlemesine olanak sağlamaktadır. Bu yöntem, bir çeşit halk oylaması, yapılan hizmetlerin onaylanıp onaylanmaması olarak ta değerlendirilebilir.

İletişim demokrasisi (internet): Gelişen iletişim teknolojilerinin sunduğu olanaklar, internet ve demokrasi arasında ilginç etkileşim/ilişkiler kurulmasına neden olmuştur. Bu gelişmeler, yaşamı her boyutuyla etkileyen, değiştiren ve dönüştüren etkenler olarak, yönetimi de yakından ilgilendirmektedir.

Bu tür demokratik katılım biçimlerinden en azından bir kaçının uygulamaya geçirilmesi kentsel yaşam kalitesinin yakalanabilmesinin koşullarını yaratabilir.

Yerel Yönetimler, Demokrasinin Gelişiminde En Önemli Aşamadır

Yerel yönetimler, demokrasinin gelişiminde temel bir aşama olarak kabul edilebilir. Bunun nedeni, yerel yönetim organlarının, yerel halkın katılımıyla seçilmiş ve yerel halka en yakın yönetsel birim olmalarındandır. Ancak yalnızca seçim yeterli değildir. Seçim, belli dönemlere bağlı bir tercihtir, katılımın ise sürekliliği sağlanmalıdır. Halk seçim sonrasında da yönetime sürekli olarak katılma durumundadır. Bu hem seçilmiş yöneticileri yönlendirme ve denetleme, hem de seçilmiş yöneticilerin oluşturduğu yönetim aygıtının işleyişine katılma ve denetleme biçiminde olmalıdır. Katılımın bütün türleriyle oluşumu ve yaygın bir davranışa dönüşmesi, merkez çevre ilişkilerinin düzenli ve aradaki bağların daha güçlü olmasını kolaylaştırır.

Yerel yönetimler, halka, kentle bütünleşme ve kentsel kimlikle özdeşleşme şansı sunabilmelidir. Kent, her yanıyla, her kesimden kentli için anlaşılabilir ve yaşanabilir olmalı, kentliye her olanağı sağlayabilmelidir. Kent her zaman büyüyen ve gelişen yanlarıyla kavranmalı ve sürekli geliştirme projeleri üretilmelidir. Yönetim, halkı yanına almadan hiçbir yeniden yapılanma girişiminde bulunmamalıdır. Kentliler, kentsel çevreyi biçimlendirmede yönetimle birlikte çalışan bir ortak gibi algılanmalı, yönetimin başarısının ölçümünde kentlilerin yargıları dikkate alınmalıdır. Katılım, demokrasi kuramı bağlamında bir amaçken, kent bütününde bazı önemli amaçları gerçekleştirmek için de vazgeçilmez bir araçtır. Kentlilerin, yerel yönetimlerin almış olduğu kararların hangi aşamalardan

geçtiğini ve hangi aşamalarda bu kararların oluşumuna, değişimine ya da gerçekleştirilmesine katılabileceği konusunda aydınlatılması, bilgilendirilmesi, katılımın kolaylaştırılmasına yardımcı olacaktır (Çukurçayır, 2002, s.112). Bu gereklilikler yerine getirildiği takdirde, kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında önemli bir adım olacaktır.

3.4.2) Kent Yönetimlerinde Gerekli Değişikliklerin Yapılması

Ülkemiz kentlerinde kentsel yaşam kalitesine ulaşamamasının en önemli nedenlerinden biri hiç şüphesiz kent yönetimlerinin görevlerini tam olarak yerine getirmemeleridir. Kent yönetimleri kentlerde yaşam kalitesini belirleyici faktörlerden biridir. Kentsel sorunların çözümünden sorumlu olan yönetimler, genellikle oy kaygısıyla hareket etmekte, kendi içlerinde değişimi yapamamakta ve kentlilerin görüş ve ihtiyaçlarından bağımsız olarak hareket etmektedirler.

Kentleşme sürecinin hızlanmasıyla birlikte yerel hizmet anlayışında ortaya çıkan değişim ve kentlerin karşı karşıya kaldığı içinden çıkılması güç sorunlar, belediyelerde bir değişim yaşanması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Değişim sürecine girilmeden önce belediyelerin yönetsel sorunlarını belirlemekte fayda vardır (Yüksel, 2004, s.53-69):

- a) **Özerklik sorunu:** Belediye meclislerinin rahatlıkla karar verebileceği ve vermesi gereken yerel nitelikli birçok konuda, merkezi yönetimin onayı gerekmektedir. Bütçenin onaylanmasından personelin atanmasına, kaynakların oluşumundan harcanmasına kadar bir çok konuda merkezi yönetimden onay alma gereği belediyelerin özerkliğini yitirmesine neden olmaktadır. İdari özerklik dışında mali özerklik sorunu da belediyelerin aldıkları kararları uygulayabilmelerinin önünde engel oluşturmaktadır.
- b) **Değişmelere duyarlı olmayan kapalı sistem:** Ülkemizde belediyeler genellikle, dış çevrede meydana gelen değişikliklere duyarlı olmayan ve değişim karşısında statik bir yapıya sahiptirler. Türk kamu yönetiminin içinde bulunduğu kapalılık durumu yerel yönetimleri etkilemekte ve halka yakın olmalarını engellemektedir.
- c) **Girdi öncelikli yönetim:** Bu tarz yönetim anlayışıyla; belediyelerin başarısı, hizmet miktarı, hizmetin ihtiyaca yönelik olup olmaması ya da hizmetten yararlananların tatmin olup olmamasıyla değil; kullanılan araç gereç, personel ve mali kaynak fazlalığıyla ölçülmektedir.

Bu yaklaşımda kurumlar, ne kadar çok personel istihdam eder ya da ne kadar çok harcama yaparsa o kadar başarılı sayılmaktadır.

- d) Kısa vadeli politikaların oluşturulması:** Belediyelerin içindeki buldukları sorunların temel kaynaklarından biri de; günü kurtarmaya yönelik, kısa vadeli politikaların üretilmesi ve zaten sınırlı olan kaynakların bu yönde harcanmasıdır.
- e) Bürokratik örgütlenme yapısının değişime direnmesi:** Bürokratik örgütlenme yapısının çalışanların bireysel inisiyatiflerini geliştirmelerine izin vermemesi, yükselmelerin daha çok kıdeme göre gerçekleştirilmesi gibi nedenlerle belediye çalışanları tarafından değişim gereksiz görülmekte, bu durum da hizmet kalitesini etkilemektedir.
- f) Nitelikli personel eksikliği:** Belediyelerde; personele, özel sektöre göre düşük ücret ödenmesi, performansa göre ödüllendirme yapılmaması, çalışanlara inisiyatif tanınmaması gibi nedenlerle nitelikli personel eksikliği yaşanmaktadır. Bu durum personelin eğitim seviyesinin düşük olmasına ve hizmet kalitesinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır.
- g) Genel bütçeden alınan payın düşük olması:** Belediyelerin hazırladıkları projeleri hayata geçirmek, kentsel hizmetleri en iyi şekilde meydana getirmek, kentteki eksiklikleri gidermek için gereksinim duydukları kaynak yeterli derecede sağlanamamaktadır. Merkezi yönetim tarafından verilen yardımların çoğunun da şartlı olarak verilmesi belediyeleri daha da güç duruma düşürmektedir.

Bütün bu sorunların çözümü, kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında önemli bir adım atılmasını sağlayacaktır. Öncelikle yapılması gereken, kamu hizmetlerinin yerellik ilkesine göre kentlilere en yakın birimler tarafından yerine getirilmesinin sağlanmasıdır. Bu adım şüphesiz hizmet kalitesini arttıracaktır.

Yönetsel, örgütsel ve zihinsel anlamda bir değişimle; kamu hizmetlerinin kolaylıkla ve kaliteli bir şekilde yerine getirilmesi sağlanabilir.

Belediyeler kentsel sorunların çözümünde bilgi teknolojilerini kullanabilir, toplam kalite yönetimi anlayışını benimseyerek kaliteden tüm bölümleri sorumlu hale getirebilir, uzun vadeli bir perspektifle stratejik planlama yapabilir ve bu sayede verimliliklerini arttırmayı hedefleyebilirler (Yüksel, 2004, s.39-43).

Bunların dışında belediyeler hiçbir etki ve baskı altında kalmadan kararlılıkla görevlerini

sürdüremeli ve siyasal kaygılardan uzak kalmalıdır (Sandal, 1998, s.46). Kar etmeyen kurumlar olmaları; belediye hizmetlerinin; kalitesiz, verimsiz ve ihtiyaçları tatmin etmekten uzak olmalarını gerektirmemektedir.

Sonuç olarak, kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında ve kentlilerin ihtiyaçlarının karşılanmasında belediyelerin belirleyici rollerinin farkına vararak değişimi sürecini başlatmalarına gereksinim vardır.

3.4.3) Kentlilerin Can ve Mal Güvenliğinin Sağlanması

Günümüz kentlerinde, kentlilerin karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri, can ve mal güvenliklerinin tam anlamıyla sağlanamamasıdır. Kentlerde işsizlik ve yoksulluğun artması sonucunda hırsızlık ve kapkaçılık vakalarında artış yaşanmaya başlamıştır. Evlerin ve işyerlerinin soyulmasının yanı sıra, sokaklarda yürüyen insanlar da büyük tehlike altındadırlar. Gece ve gündüz saatlerinde sürekli kapkaç olayları yaşanmakta, kentlilerin mallarının yanı sıra canlarına da kastedilmektedir. Son yıllarda kapkaç olayları sonucunda yaralanma ve ölüm sayısında gözle görülür bir artış vardır.

Özellikle büyük kentlerde kentlileri tehdit eden bir diğer sorun terör olaylarıdır. Gerek nüfusça gerekse alan olarak gittikçe genişleyen kentlerde, toplumsal sorunların ağırlaşması ve kentte yaşayan çeşitli kesimler arasındaki gelir dağılımı dengesizliklerinin yoğunlaşması, şiddet olaylarını da beraberinde getirmektedir. Büyük yerleşim ve toplumsal hareketlilik birimleri olan kentlerde, yıldırma eylemleri daha kolayca uygulanabilmektedir (Keleş, Ünsal, 1982, s.33-34). Terörle insanlar sindirilmeye çalışılmakta, kentsel faaliyetlerden uzak bırakılmaktadırlar.

Habitat Zirvesi'nin önem verdiği konulardan biri de kentlerde güvenliğin sağlanmasıdır. Kentlerde şiddeti ve suçu önlemek, azaltmak ve ortadan kaldırmak için yapılabilecekler şunlardır (BM, 1996(b), s.47):

a) Suç ve şiddeti azaltmak ve toplumu güçlendirmek için toplumsal bilinç yükseltilmeli ve öğrenim sağlanmalı;

b) Toplumların yoksulluk, eşitsizlik, ailede huzursuzluk, işsizlik, öğrenim ve meslek edinme fırsatlarının yokluğu ve ruh sağlığı hizmetleri dahil olmak üzere sağlık hizmetlerinin eksikliği gibi kritik sorunları ele alarak toplum güvenliğini bozan ve suç işlenmesiyle sonuçlanan temel faktörlerle başa çıkmalarına yardımcı olmanın yollarını bularak, suçun sosyal gelişme yoluyla önlenmesini teşvik

edilmeli,

c) Özel sektör yatırımlarını ve kar amacı gütmeyen kuruluşların ilgisini çekebilecek öğrenim, eğlence, iş eğitimi ve davranış etkinlikleriyle gençleri ve çocukları, özellikle de sokak çocuklarını kendi gelecekları ve buldukları toplumun geleceğı ile ilgilenmeye teşvik edilmeli,

d) İlgili politikaları uygulamaktan sorumlu olanların kadınlara karşı şiddetin nedenleri, sonuçları ve mekanizmaları hakkındaki bilgi ve anlayışlarını derinleştirmek suretiyle, suç önleme politika ve programlarında cinsiyet perspektifini teşvik ederek kadınların topluluk içindeki güvenliğini arttırılmalı,

e) Asayiş hizmetlerini iyileştirmek, polisi hizmet ettiği toplumlara daha hesap verebilir hale getirerek ve uygun her durumda yasalara semt/mahalle temelli suç önleme önlem ve sistemlerinin oluşturulmasını teşvik ederek ve kolaylaştırarak, kişisel güvenlik arttırılmalı ve korku azaltılmalı,

f) Ev içi şiddet dahil olmak üzere şiddetin ve suçun önlenmesi için, özellikle çocukların, gençlerin ve daha yaşlı kişilerin gönüllü katılımına dayanan program ve projeler oluşturulması teşvik edilmelidir.

3.4.4) Kentsel Yoksulluğun Önlenmesi

Günümüzde kentler bir yönüyle, büyük iş merkezleri, plazalar, eğlence yerleri, banka binaları, ışıklı vitrinler, kültürel çeşitlenme, lüks ve güvenli konut alanları, yaşam koşullarının iyiliğıyle, diğeri bir yönüyle de nüfusun büyük bölümünün yaygın işsizlik, düşük gelir, yoksulluk koşullarında yaşadığı, konut, sağlık, eğitim, ulaşım gibi temel kentsel hizmetlerin en alt düzeyde olmasıyla karakterize olmaktadır (Doğarı, 2001, s.105).

Bir kentin sunduğı hak ve olanaklara o kent halkının ulaşıp ulaşamaması, kentsel yoksulluk düzeyini belirlemektedir. Bir başka deyişle, beslenme, barınma, sağlık, eğitim gibi insan hakları temel ölçütlerinin ötesinde; toplumsal, kültürel ve siyasal haklardan yararlanma olanağının kısıtlı olması kent yoksulluğunun göstergesidir. Yoksullar; güvensiz, düşük kaliteli ve kirleten sanayi tesisleri, açıktan akan kanalizasyonlar veya katı atık boşaltım alanlarının yakınında veya taşkın tehlikesi olan alanlar gibi hassas yörelerde yaşamaya zorlanmışlardır. Sorunlardan şikayetçi olmalarına rağmen bu alanlarda yaşamaktan kurtulamamaktadırlar. Yoksul kentlerde yetersiz su ve sağlık hizmetleri ve hava kirliliğı en önemli çevre sorunlarıdır.

Kentsel bölgelerde yaşayan çok sayıda insanın barınma, iş, su, sağlık koşulları ve eğitim konusundaki temel ihtiyaçlarını gideremediğı inkar edilemez bir gerçektir. Yoksulluk içinde yaşayan kentsel nüfus oranına ilişkin, farklı tanımlamalar kullanılarak yapılan çeşitli hesaplamalar vardır.

Küresel bir hesaplama, gelişmekte olan dünyanın kentsel nüfusunun %27.7' sinin resmi yoksulluk sınırının altında olduğunu göstermektedir. Ulusal araştırmalara göre dünyanın en yoksul bazı ülkelerindeki pek çok şehirde nüfusun neredeyse yarısı resmi yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Bu yanlış bir hesaplama olabilir çünkü resmi yoksulluk sınırı, çoğu kez , temel ihtiyaçları karşılamak için gereken düzeyin altında, gerçek olamayacak kadar düşük belirlenir ve standart gelire dayanan tanımlar genellikle şehirde yaşamının yüksek maliyetini hesaba katmamaktadırlar (BM, 1996(c), s.5).

Kent Yoksulluğunun Tanımları

Kent yoksulluğunu tanımlamanın her birinin kendine özgü özellikleri olan farklı yolları vardır (BM, 1996(c), s.6):

1) Gelire dayalı tanımlar: Bu yaklaşım, gelirin bir evdeki kişi sayısına bölünmesiyle hesaplanan ve altına düşüldüğünde ailenin temel ihtiyaçlarının karşılanamayacağı bir gelir düzeyini belirlemeyi amaçlar.

2) Temel ihtiyaçlar yaklaşımı: Genellikle yerleşim yerinin kalitesini, kalabalıklık derecesini, beslenme ve su kaynaklarının yeterliliğini içeren bir dizi asgari yaşam koşulu belirlenir ve bu koşullardan yoksun olan nüfus oranı yoksulluğun derecesini belirlemek için kullanılır.

3) Katılımcı tanımlamalar: Bu yaklaşımda toplum üyelerinin, asgari güvenlikte bir yaşam için kendi ihtiyaçlarını, önceliklerini ve isteklerini belirlemeleri istenir. Bireylerin kendi belirledikleri istekler farklı toplumlar karşılaştırılır.

Yoksulluk kavramı özellikle 1990'larda gerek ulusal gerek uluslararası alanda kalkınma ve gelişme tartışmalarının önemli bir eksenini oluşturmaya başlamıştır. Bu tartışmalar, yoksulluğun tanımı, neden ortaya çıktığı ve nasıl mücadele edileceği konularında yoğunlaşmıştır. BM çevrelerinde yoksulluk kavramının tanımlanabilmesi için geliştirilmiş olan temel gereksinim kavramı üzerinde durmakta yarar vardır. 1976 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) küresel konferansında ayrıntılı olarak tanımlanan temel gereksinimler kavramı, daha sonra Dünya Bankası tarafından da benimsenmiştir. Temel gereksinimler;

- 1) Bir ailenin (beslenme, barınma, giyim, vb.) temel ihtiyaçları,
- 2) İçinde yaşanan topluluk için topluluk tarafından sağlanan toplu tüketim konusu olan gerekli hizmetler (güvenli içme suyu, kanalizasyon, elektrik, kamu ulaşımı, sağlık ve eğitim vb.)
- 3) Kendilerini etkileyen kararların alınmasına katılma,

4) Mutlak düzeydeki temel gereksinmelerin, temel insan haklarının daha geniş bir çerçevesi içinde karşılanması, olarak belirlenmiştir.

Bu aynı zamanda yoksulluğun ne olduğunu da tanımlamış bulunmaktadır. Temel gereksinimler insan olmanın gerektirdiği onurlu yaşam hakkının evrensel düzeyde tanımlanması olarak yorumlanabilir. Bireylerin toplumdan dışlanmasını engellemeye çalışan ve kendi geleceklerini oluşturmada fırsatların tam olarak sağlanamamasını da içermektedir.

Kent yoksulluğu, günümüzün en önemli sorunlardan biri olarak, kentlerdeki yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Yoksul kesim, kendini toplumdan dışlanmış hissetmektedir. Bu, kent yoksulluğunun kümülatif etkilerinin bir sonucudur (Worldbank, 2001, s.6):

Tablo 3.3 Kent Yoksulluğunun Kümülatif Etkileri

Doğal kaynakların kötü kullanım sonucu kaybedilmesi	
İşsizlik, düzenli gelir ve sosyal güvenlik yoksunluğu	
Yetersiz beslenme	Güvensizlik
Yetersiz eğitim ve sağlık hizmeti	Yalıtılmışlık
Uygun konut edinme gücüne sahip olamamak	Güçsüzlük duygusu
Sağlıksız yaşam koşulları	
Düşük kaliteli kentsel hizmetler	

Kaynak: Worldbank, 2001, s.6

Yoksulluğu yaşayan kesim, kentlilere sunulan olanaklardan faydalanamamakta ve mağdur olmaktadır. Bu durum da kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasını engellemektedir.

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün yaptığı 2003 yılına ait çalışmanın sonuçlarına göre Türkiye'de yoksulluk oranı %28.12, yoksul insan sayısı ise 18 milyon 441 kişidir. Çalışmaya göre açlık sınırının altında yaşayan kişi sayısı ise 894 bindir. Yoksul aile sayısı 807 bine çıkmıştır ki bu da %3'lük bir artış

anlamına gelmektedir (www.die.gov.tr). Rakamların büyüklüğü, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yoksul insan sayısının hızla arttığını göstermektedir. Bunun anlamı ise, temel kentsel hizmetlerden faydalanamayan insan sayısının gün geçtikçe artması ve kentsel yaşam kalitesine ulaşmanın önünde engel oluşturmasıdır.

3.4.5) Kentsel Çevre Sorunlarının Çözülmesi

Kentlilerin kentsel yaşam kalitesine ulaşmasını engelleyen nedenlerin bir kısmını da temel çevre sorunları oluşturmaktadır. Kentlerdeki çevre sorunları, kentlilerin dışında gelişmekte ve kentliler kendi özel hayatlarında yaşam kalitesine ulaşmış olsalar bile çevre sorunları nedeniyle kentsel yaşam kalitesine ulaşamamaktadırlar.

-Yeterli Miktarda ve Sağlık Standartlarına Uygun Su Sağlanması

Yeterli miktarda ve sağlık standartlarına uygun içme ve kullanma suyunun sağlanmış olması, bir yerleşmenin yaşanabilirlik koşullarından birisidir. Hava gibi su da, tüm canlıların yaşam koşullarını belirleyen temel öğelerdendir. Fakat, uygarlık ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte insanın su kaynaklarına yaptığı müdahaleler artmış ve su kaynakları kirlenmeye başlamıştır. Yaşamsal bir kaynak olan suyun kirlenmesi, elbette ki insan sağlığı üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Su kirliliği; tifo, kolera, virütik sarılık ve paratifo gibi hastalıklara neden olmaktadır.

Su kirliliği terimi, en geniş anlamı ile ekolojik yapının bozulmasını ifade eder. Bir başka anlatımla, su kaynaklarının kullanılmasını bozacak ölçüde, organik, inorganik, biyolojik ve radyoaktif maddelerin suya karışmasını anlatır. Çevre Terimleri Sözlüğü su kirliliğini, "*suyun yararlı kullanımını etkileyecek miktarlarda kimyasal, fiziksel ya da biyolojik maddelerin katılmasıyla kalitesinin bozulması*" olarak tanımlanmaktadır (Keleş, Hamamcı, 1998, s.106).

Su kirliliğinin nedenleri; tarımsal faaliyetler, sanayileşme, kentleşme ve nüfus hareketleridir. Dolayısıyla kentsel yerleşmeler sayı ve nüfus yoğunluğu bakımından sürekli artış göstermekte evsel sıvı atıklar, kanalizasyon atıkları ve çöpler, doğrudan deniz, göl ve akarsulara verilmekte ya da toprağa bırakılmaktadır. Su kaynaklarının kirlenmesi, bitki ve hayvan topluluklarının yaşam ortamlarını da kirletmektedir. Suyun bütün kullanım amaçları açısından su kirliliği önemli olmakla beraber, içme suyu kalitesinin bozulması doğrudan insan sağlığı ve canlı yaşamı ile ilişkisi olduğundan önem

sıralamasında birinci sırayı almaktadır.

Kentlinin yaşam kalitesi ölçütlerinden biri düşük maliyetle, kesintisiz sağlıklı suya ulaşması olduğundan Türkiye’de de çeşmeden akan suyun kalitesinin yükseltilmesi yoluna gidilmelidir. Özellikle büyük kentlerde, su sağlamaya ilişkin altyapının geliştirilmesi ve su kesintilerine son verilmesine gereksinim vardır. Türkiye’deki belediye sayısı 3215 olmasına karşın, 1999 yılında içme suyu şebekesi olan belediye sayısı 2359’dur (T.Ç.A., 2001, s.405) İçme suyunun verilmemesi veya kesintilerle veriliyor olması, su depolarının yapılmasına neden olmakta, bu da konutlarda gereksiz maliyete yol atığı gibi, suyun kötü koşullarda depolanması, havalandırılmayışı, bayatlamış olması ve içinde bakteriler türemesi sağlık bakımından sakıncalar yaratmakta ve kentsel yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir.

-Sıvı ve Katı Atıkların Sağlık Koşullarına Uygun Şekilde Uzaklaştırılması

İnsan yaşamını ve yaşam kalitesini etkileyen bir diğer unsur ise, kentleşmenin sonuçlarından biri olan atık sorunudur. Bugün ekolojik dengeyi bozan ve yaşamı tehdit eden insan etkinliklerinin en önemlilerinden biri, dünyanın kaynaklarını geri dönüşü olmayan bir biçimde tüketmek ve tehlikeli nitelikte ve miktarda atık üretmektir (Keskin, 1996, s.123). Atıklar sıvı ve katı atıklar olarak ikiye ayrılabilir. Evsel, endüstriyel, tarımsal ve diğer kullanımlar sonucunda kirlenmiş veya özellikleri tamamen değişmiş sular ile maden ocakları ve cevher hazırlama tesislerinden kaynaklanan sular ve kent bölgelerinden cadde, otopark ve benzeri alanlardan yağışların yüzey veya yüzeyaltı akışa dönüşmesi sonucunda gelen sular, sıvı atıkları oluşturmaktadır. Kentsel yaşam ortamının sağlıklı olması için atık suların sağlıklı bir biçimde uzaklaştırılması ve aynı zamanda alıcı ortamların özelliklerinin bozulmaması gerekmektedir. Bu gerekliliklerin sağlanması için kentlerde kanalizasyon sistemleri ve atık su arıtma tesislerinin kurulması çağdaş kent yönetimlerinin bir gereğidir (BM, 1996(a), s.34).

Katı atık terimi genel olarak; park, bahçe ve yeşil alanlardan atılan bitki atıklarını, cadde süprüntülerini, iri katı atıkları, zararlı atık sınıfına girmeyen, evsel katı atık özelliklerindeki sanayi ve ticarethane katı atıklarını, evsel atıksu arıtma tesislerinden atılan arıtma çamurlarını, hafriyat toprağı ve inşaat molozlarını ve özel veya resmi kuruluşlar ve şahıslarca üretilen ve çeşidi, özelliğı ve miktarı itibarı ile insan sağlığına zarar veren, su ve havayı kirleten, yanıcı ve patlayıcı madde içeren, hastalık mikrobu taşıyabilen zararlı ve tehlikeli atıkları kapsar (Pınarlı, 1992, s.24).

Katı atıkların imhası ve uzaklaştırılmasında, düzenli ve düzensiz depolama, sıkıştırma, yakma, kurutma, kompostlama gibi çeşitli teknikler kullanılmaktaysa da yeni teknolojilerle geri dönüşümlü yöntemler olarak sağlıklı kentler için ekonomik getiri de elde edilerek uygulanan çevre yönetim araçlarıdır (TBDY, 1994, s.20).

Düzensiz kentleşme, çöp hizmetlerini kent için çok zor ve pahalı bir hale getirmektedir. Sonuçta hem insan sağlığı açısından, hem de doğal kaynaklar açısından çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalınmaktadır. Açıkta yığılan çöpler çevre halkı ve özellikle çocuklar için hastalık tehdidi oluştururken, bu çöplerden sızan sular ya da yağmur sularıyla taşınan kirlilikler akarsularda, yeraltı su kaynaklarında ve toprakta olumsuz etkiler yapabilmekte, besin yoluyla da sağlığı etkilemektedir (TKDB, 1993, s.19).

Katı atıkların uzaklaştırılması sorunu Türkiye'deki kentlerin en önemli sorunlarından biridir. Kentlerde çöp hiç bir ön ayırma tabi tutulmaksızın belediyeler tarafından kamyonlarla toplanmakta, kentin çevresinde çöp depolanması için hiç bir hazırlık yapılmamış bir yere düzensiz bir biçimde yığılmaktadır. Bu çöp yığınları başta metan gazı olmak üzere değişik gazlar üretmektedir. Bu üretim uzun yıllar sürmekte ve her an patlama yaratacak duruma gelmektedir. Bunun dışında açıkta yığılan çöpler çevre halkı ve özellikle çocuklar için hastalık tehdidi oluştururken, bu çöplerden sızan sular ya da yağmur sularıyla taşınan kirlilikler akarsularda, yeraltı su kaynaklarında ve toprakta olumsuz etki yapabilmektedir. Aynı durum, toplanamayan ve uygun şekilde imha edilemeyen endüstriyel ve tehlikeli katı atıklar için de geçerlidir. Bu tip atıklar kimyasal açıdan daha zengin olacaklarından, su ve toprak kaynakları açısından endişe vericidir (TKDB, 1993, s.19).

1991 yılı verilerine göre Türkiye'de atık suların ancak % 20'si arıtılmaktadır. Atık suların kanalizasyonla uzaklaştırılması ise pek çok kentte tam anlamıyla mümkün olamamaktadır. Kentli nüfusun ancak % 50'sine hizmet veren bir kanalizasyon sistemi vardır. 1999 yılı sonuna kadar kanalizasyonu yapılan belediye sayısı 314'tür (T.Ç.A, 2001, s.405).

Kendi iradeleri dışında gelişen bir kentsel çevre sorunuyla karşı karşıya kalan kentliler kendi bireysel yaşamlarından hoşnut olsalar bile, kentsel yaşamda kaliteye ulaşamamaktadırlar.

- Hava Kirliliğinin Önlenmesi

Hava, tüm canlı yaşamının temel gereksinimidir. Canlı yaşamının, özellikle insan yaşamının temel ögesi olan hava, kirlendiğinde insanların solunum yollarını etkileyerek doğrudan insan sağlığını tehdit etmektedir. Kirlilik, birtakım hastalıklara yol açarken, bazılarının da iyileşmesini geciktirmektedir. Özellikle yaşlıları ve çocukları etkileyen hava kirliliği, insanların psikolojilerini de etkilemektedir.

Hava kirliliği, özellikle büyük kentlerde; Dünya Sağlık Örgütü'nün standartlarını, kış aylarında tehlikeli derecelerde aşmaktadır. Türkiye'de, iki tür temel kirletici nedenden söz edilebilir. Bunlardan birincisi ısınmada ve sanayide kullanılan yakıt türleri, ikincisi trafiğe giren araçların düşük emisyon standartlarına göre üretilmemiş olmasıdır. Binaların ısınmasının neden olduğu kirlilik kış aylarında yoğunlaşmaktadır (BM, 1996(a), s.35). Son yıllarda doğalgaza geçen şehirlerde hava kirliliği azalmış olsa da diğer kentlerde durum değişmemiştir.

Hava kirliliğinin en önemli nedeni kentleşmenin hız kazanması, düzensiz kentleşme ve gelişigüzel yerleşmedir. Kentleşmeye dayalı hava kirliliği, nüfus yoğunluğunun yanı sıra kentin meteorolojik koşullara uygun olmayan biçimde yerleşmesinden de kaynaklanmaktadır. Kentlerde sanayi, ısınma ve elektrik üretiminde kullanılan fosil yakıtlar, katı atık tasfiye süreçleri ve trafik hava kalitesini etkileyen faktörlerin başında gelir.

Ekolojik sorunlardan olduğu için kentlilerin yaşam kalitesine ulaşmasını engelleyen hava kirliliğinin denetlenmesi için, ısınmada ve sanayide kullanılan yakıt türlerinin değiştirilmesi, trafikteki araçların muayenesinin yapılması, atıkların tasfiye süreçlerinde alınacak önlemlerden bazılarıdır. Kentlerdeki hava kirliliğinin önlenmesi kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında birincil etken olarak kabul edilmektedir.

-Çevreyle Dost Enerji Kaynaklarının Kullanılması

Enerji yaşamın tüm aşamalarında fiziksel, biyolojik ve sosyal bir gereksinimdir. Tarih boyu toplumların evrimi, geliştirdikleri ve kullandıkları enerji kaynaklarına bağlı kalmıştır. Gelecekteki gelişme de aynı biçimde enerji kaynaklarının yeterliliğine dayanacaktır.

Enerjinin insan yaşamındaki vazgeçilmez yerinin yanı sıra, yol açtığı çevre kirliliği de çok boyutludur. Enerjinin üretimi, çevirimi, taşınması ve tüketimi gibi her aşaması ve süreçlerinde çevre kirliliği ortaya çıkmaktadır. En yaygın olarak bilinen kirlenme türü, fosil yakıtların kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Petrol, doğalgaz, kömür gibi yaygın olarak kullanılan fosil yakıt türleri, daha kaynaktan çıkarılırken temiz çevre özelliği kaybolmakta, sürekli bir risk oluşturmaktadır. Fosil yakıtlar, kullanılmaları sırasında atmosfere bıraktıkları zehirli gazlarla, büyük ölçüde hava kirliliğine neden olmaktadır.

Enerji tüketiminin zararlarının azaltılması için alternatif enerji kaynaklarının tüketimi yoluna gidilmelidir. Bunlar; rüzgar enerjisi, güneş enerjisi, biyomas, biyokütle, dalga enerjisi, jeotermal enerji ve hidrojen enerjisidir (Eren, 1996, s.147-153). Ülkemiz yenilenebilir enerji kaynaklarına sahip olduğundan bunların kullanılması yoluna gidilmelidir.

Enerji kullanımı kentsel merkezlerde ulaşım, sanayi üretimi ve konut ve bürolar için gereklidir. Birçok kentsel merkezin halen yenilenemez enerji kaynaklarına bağımlı olması iklim değişikliğine, hava kirlenmesine ve bunun sonucunda çevre ve insan sağlığı sorunlarına yol açabilmektedir. Kentlerde yanlış enerji kullanımının çevre ve insan sağlığı sorunlarına yol açması elbette ki, kentsel yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Kentliler kendi yaşamlarında doyum sağlasalar ve hoşnut olsalar bile, kendi iradeleri dışında gelişen enerji sorunu nedeniyle kentsel yaşam kalitesine ulaşamamaktadırlar.

-Gürültü Düzeyinin İnsani Boyutlarda Kalmasının Sağlanması

Kentsel yaşamda kaliteyi etkileyen bir diğer unsur ise gürültü kirliliğidir. Gürültü, "*insanlar üzerinde olumsuz fizyolojik ve psikolojik etkiler yaratan, arzu edilmeyen sesler*" olarak tanımlanmaktadır. Bir başka tanıma göre ise gürültü, "*istenmeyen ya da dinleyen için anlamı olmayan ya da hoş gitmeyen rahatsız verici sesler bütünüdür*". Gürültü, bireylerin hem beden hem de ruh sağlığı üzerinde olumsuz rol oynamaktadır (Gürpınar, 1996, s.148). Bunun yanında gürültü, sosyal davranışları da etkilemektedir. Deneysel bulgulara göre, gürültü sosyal ipuçlarına dikkati azaltmakta, kişileri çevrelerindeki sosyal uyarıcılara karşı duyarsızlaştırmaktadır. Gürültülü ortamlarda ihtiyacı olan birine yardımda bulunma eğilimi azalmakta, saldırganlık eğilimi artabilmektedir (İmamoğlu, 1997, s.293-294).

Başlıca kentsel gürültü kaynakları olarak trafik, havaalanları, sanayi ve inşaat faaliyetleri sayılabilir. Çevrede meydana gelen gürültü, sokak-cadde gürültüsü, ulaşım (kara, deniz, hava) gürültüsü, eğlencelerden kaynaklanan gürültüler ve endüstriyel gürültülerin oluşturduğu yapay gürültüler ile doğal gürültüler insan yaşamını ve dolayısıyla kentsel yaşam kalitesini olumsuz etkileyen unsurlardır.

Türkiye'de, özellikle büyük kentlerde, sanayi bölgelerinde, yapılaşmanın büyük bir hızla sürdüğü yörelerde, kentlilerde, duyma kayıplarından ruhsal bozukluklara kadar varabilen, olumsuz etkilere neden olan bir gürültü kirliliği yaşanmaktadır. Kentlerin birçoğu, gürültüyü bir ölçüye kadar tutabilecek olan yeşil kuşaktan ve ana trafik arterlerini izole edecek gürültü duvarlarından yoksundur (TKDB, 1993, s.21).

-Nüfus Yoğunluğunun Azaltılması

Tahminler, üçüncü bin yılda, dünya yüzünde kentsel nüfusun büyük rakamlara ulaşacağı haberini vermektedir. 2030 yılına kadar kentli nüfus 3.3 milyara erişecek ve bu nüfusun %90'ına yakın bir kısmı gelişmekte olan ülkelerde yaşayacaktır. Eğer kentsel büyüme kontrolsüz gerçekleşirse, pek çok kent, içinde oturan insanlara temel ihtiyaçları sunmada daha başarısız olacaktır (Türksever, 2001, s.62).

Hızlı nüfus artışı ve buna paralel olarak kentlerin mekansal olarak da geniş alanlara yayılması kaliteyi etkileyen özellikler olarak görülmektedir. Büyüklük ve nüfus artışının getirdiği bazı sorunlar, çevre kalitesinin düşmesi, kentte suç işleme oranının yüksek olması, kalabalıklık, trafik problemleri vb. olarak sayılabilir.

Araştırmalarda, yüksek kentsel yoğunluğun kişiler üzerinde sağlık sorunları, sosyal adaptasyon zorlukları gibi etkiler bıraktığı tespit edilmiştir. Nüfus yoğunluğundan doğan kalabalığın, insanların zihinsel faaliyetleri ve davranışları üzerinde de olumsuz etkisi bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Araştırmalara göre, insanlar yoğun uyarıcılara maruz kaldıklarında duygusal anlamda aşırı bir yüklenme hissederler ve normal işlevleri sekteye uğrayabilir. Bu durumda kişi sadece en önemli gördüğü uyarıcıları algılamakta, diğerlerine kendini kapatmaktadır (İmamoğlu, 1992, s.193).

Yoğunluktan kaynaklanan kontrol kaybı hissi insanın kendisini çaresiz hissetmesine neden olur.

Bu hissin azaltılması için mekansal düzenlemelerde kentsel tasarımcılara ve mimarlara önemli görevler düşmektedir.

Nüfus artışının sürekli olması nedeniyle kentsel planlamada da optimum kentsel büyüklük arayışlarına girilmiştir. Planlamada kaliteli bir yaşam sağlayan optimum kentsel büyüklükten henüz yeni yeni söz edilse de, yaşam kalitesi ile kentsel nüfus büyüklüğü arasında bir ilişkinin olduğu da planlamacılara yeni ipuçları vermektedir.

3.4.6) Kent Planlaması Sorunlarının Çözülmesi, Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütlerinin Dikkate Alınmasıyla Olanaklıdır

Kentsel yaşam kalitesini oluşturan etkenlerin en önemlilerinden biri "kent planlaması"dır. Kent planlamasına uygunluk, bir anlamda kentsel kaliteyi de belirlemektedir. Kentsel kalitenin planlama boyutunun bir yönü kent gelişiminin yapılan planlara uygunluğu, bir diğer yönü ise planların uygulanmasındaki yorumlardır.

Öncelikle kent planlamasının tanımını yapacak olursak, kent bilimci Thomas Adams'ın şu tanımından söz edebiliriz: "*Kent planlaması, toplumsal ve iktisadi gereksinimleri göz önünde bulundurarak, kentlerin fiziksel gelişmelerinin biçimlenmesine bir yön vermekle ilgili sorunlarla uğraşan bir bilim, bir sanat ve bir uğraş alanıdır.*" (aktaran: Gürpınar, 1996, s.55).

Başka bir tanıma göre ise planlama; "*geleceği kurmak için gereksinimlerle olanaklar arasında denge kurarak, bu bağlamdaki toplumsal eylemlere ilişkin bir organizasyon önerisi geliştirmek ve koruma kullanma dengesi içinde doğaya müdahale biçimi belirlemek eylemi*" olarak tanımlanabilir. Bu nedenle planlamanın sadece fiziksel mekanın düzenlenmesinin ötesinde bir çaba olarak düşünülmesi zorunludur. Kent planlaması, mekanla olduğu kadar zaman, insan ve toplumla da ilgili bir eylemdir (DPT, 2001(a), 170).

Planlama meslek alanının amacı; insanların yaşama, tüketim, eğlence, dolaşım, iletişim gibi etkinliklerini insanca yaşanabilir çevrelerde geliştirebilmesi için, mekansal, toplumsal ve ekonomik örgütlenmeleri, bunun için gerekli yasal ve yönetsel düzenlemeleri tasarlamak, önermek ve yönlendirmektir (TMMOB, 1995, s.3).

İnsanlara nitelikli, sağlıklı ortamlar sunmayı hedefleyen kent planlamasının temel ilkeleri

şunlardır (Arapkirlioğlu, 2003, s.7):

- 1) Kentlerin fiziksel ulaşılabilirlik ve yerleşime uygunluk önceliklerinin sağlanması,
- 2) Kentin ve kentlinin çevresel niteliğini artıracak biçimde, su kaynakları ve hassas doğal ortamların korunmaya alınması, yeşil alanların ayrılması,
- 3) Kentin afetlere karşı korunması ve kentlilerin riskli alanlardan uzak tutulması.

Bu temel ilkelerin dışında, planlamanın hedefi; tüm toplum kesimlerine fırsat eşitliğinin sunulduğu, kentlinin yönetime katılarak siyasal anlamda aktif kılındığı, toplumsal dayanışma ve iletişimin güçlü, kentsel sosyal ve fiziksel altyapısının yeterli olduğu, çevre kalitesi yüksek yaşanabilir mekanlara sahip ve doğayla uyumlu bir kent modelidir. Amaç, evrensel kaygıları yüksek, bağımsız, ulusal, katılımcı ve demokratik bir planlama sisteminin oluşturulmasıdır (Çalışkan, 2001). Kent planlamasında ulaşılmak istenen ana hedefler; toplumsal refah, sağlık, düzenli gelişme, estetikdir. Bu hedefler ile ulaşılmak istenen ise kentsel yaşamda kalitenin artırılmasıdır.

Kent planlaması ile insan yerleşimleri, her çocuk, kadın ve erkeğin gereksinim ve isteklerine cevap verecek şekilde tasarlanmalı, geliştirilmeli, yönetilmeli, korunmalı ve iyileştirilmelidir. Bu beklenti ve istekler mekan ve zamana bağlı olarak değişim gösterdiği için insan yerleşimlerinin yaşanabilirlik açısından başarısının ölçülmesi, sabit ölçüt ve standartlarla yapılamaz. Başarının saptanması ve iyileştirilmesi, insan yerleşimlerini geliştirme ve planlama politikalarının karar, uygulama ve izleme süreçlerinde sürekli danışma ve yaygın katılımın geçerli kılınması ile olmalıdır. Planlı gelişen kentlerde çevre sorunları ortaya çıkmadan çözümler üretildiğinden çevre daha yaşanabilir olmaktadır. Bu da sosyo-ekonomik planlamaya dayalı bir ekolojik planlama ile gerçekleştirilebilir.

Kent planlaması öncelikle insancıl bir konudur, planlamadaki problemler hiçbir zaman sadece teknik veya ekonomik problemler değildir. Bütünlüğü sağlayamayan, insan unsurunu göz önünde bulundurmeyen planlama anlayışı, kentsel yaşam kalitesini gözetmedikçe hiçbir zaman başarılı olamaz. Kentler, her çocuk, kadın ve erkeğin gereksinim ve isteklerine cevap verecek biçimde tasarlanmalı, geliştirilmeli, yönetilmeli, korunmalı ve iyileştirilmelidir. Bu beklenti ve istekler mekan ve zamana bağlı olarak değişim gösterdiği için insan yerleşimlerinin yaşanabilirlik açısından başarısının ölçülmesi sabit ölçüt veya standartlarla yapılamaz. Başarının saptanması ve iyileştirilmesi, kentleri geliştirme ve planlama politikalarının karar, uygulama ve izleme süreçlerinde sürekli danışma ve yaygın katılımın geçerli kılınması ile olmalıdır.

Türkiye'de Kent Planlaması Sorunları Kentsel Yaşam Kalitesinin Düşmesinin Nedenlerinden Biridir

Özellikle 1950'li yıllardan başlayarak, 1980'li yıllarda ivme kazanan hızlı kentleşme olgusu ve göç hareketlerinin etkisiyle, kentlerin özgün niteliklerine dayalı esnek ve ekolojik planlar üretilmemiştir.

Türkiye'de kent planlamasında görülen sorunları şu şekilde özetleyebiliriz:

1) Ülkemizde kentsel planlama sürecinde, bütünsellik, bilimsellik, süreklilik ve çözüm oluşturmaktan yana sorunlar yaşanmaktadır.

2) Planlama pratiğinde yerleşmeler birbirlerinden bağımsız olarak planlanmakta ve uygulamada, genelde bu planlardan kopuk olarak gerçekleşmektedir.

3) Varolan planlama sistemimiz kentleşme sürecinde yaşanan dinamik gelişmelere yanıt veremezken sürekli olarak gelişmelerin gerisinde kalmıştır. Tek bir kent planının her kente uygulanması yoluna gidilmiş, kentsel özgün gereksinimler göz ardı edilmiştir.

4) Kentlerimizde planlamalar bölge planları olmadan hazırlanmaktadır. 1950 yıllarına kadar çok ciddi politikaların izlendiği bölge planlarından 1950'den sonra vazgeçilmiştir. Ülke genelini içeren bir fiziki planlama ise hiçbir zaman olmamıştır, bu yüzden tek bir yerleşim içinde birbirinden kopuk planlar üretilmektedir (Çetiner, 2003, s.2).

5) Kalkınma planları genelde, salt kalkınma hızı ve kaynaklardan yararlanma biçimine ilişkin ilkeleri saptayan, sektörel boyutlu bir model olarak uygulanmış ve burada mekan boyutu ihmal edilmiştir. Bu yüzden bütüncül ve sistemli bir planlama anlayışı getirilememiştir (DPT, 2001(a), s.168).

6) Farklı plan kademeleri oluşturulup bunlar arasında gerekli ilişkilerin kurulamamasının yanı sıra , varolan planlama süreçlerinde de karmaşa yaşanmaktadır. Ayrıca tüm planlama süreci içinde demokratiklik, açıklık ve katılımdan söz etmek mümkün değildir.

Bu sorunların aşılması, üstyapı ve altyapı çalışmalarını bütünleştirecek, ulaşım -arsa-konut, vb. kent hizmetlerini yönlendirecek, merkezi ve yerel yönetimler arasında ekonomik ve teknik eşgüdümü sağlayacak, belirlenen ilke ve politikalar doğrultusunda parçacı ve sektörel olmayan, sistemli, bütünlüklü ve kademeli bir planlama anlayışını benimseyen bir yaklaşımın yaşama geçirilmesini öngören yeni bir yasal ve kurumsal yapı gerekmektedir. Bir başka deyişle, ülkenin, çevre, kentleşme, yerleşme, planlama uygulama süreçlerine ilişkin tüm yasal-yönetimsel sistemi yeniden düzenlenmelidir

Yerleşme ve kentleşme sorunlarını çözümede en önemli araçlardan biri olarak görülen planlama, özellikle ülkemiz gibi kaynakları sınırlı olan ülkeler için daha da önemlidir. Bu açıdan, sorunlara doğru tanı koyulmasının önemi yanında, yeni planlama yaklaşımları ve süreçlerinin geliştirilmesi ve kullanılması kaçınılmaz görülmektedir.

Kent planlamasındaki yanlış uygulamalar sonucunda kentlilerin kentsel yaşam kalitesine ulaşmaları olanaksız hale gelmektedir. Plansız kentler, kentlilerin istemi dışında pek çok soruna neden olmakta, kent içindeki yaşamı, ulaşımı, çevreyi olumsuz etkilemektedir. Kentlilerin bu sorunlarının çözümlenmesi ve yaşam kalitesine ulaşılması hedefi kent planlamasında ekolojik yaklaşımları gündeme getirmiştir.

Ekolojik Planlama Kentsel Yaşam Kalitesinin Arttıran Bir Araçtır

Kentleri planlarken, zamanla klasik yaklaşımın yetersiz kaldığı görülmüştür. Çünkü, insanoğlu teknolojik yönden güçlendikçe doğayı kendi amaçları doğrultusunda kullanarak yok etmeye başlamıştır. Teknolojik gelişmeyle insanlar birtakım olanaklara sahip olmuşlardır ancak bunlar yaşam kalitesini yükseltmeye, yaşadıkları çevreyi yaşanabilir kılmaya yetmemiştir. Bugün içinde yaşadığımız kentler tarihsel kimliklerini yitirmiş, yeterli şekilde ışıklandırılmamış, yaya veya araçla bir yerden bir yere gitmek eziyet olan, sokakları yağışlı havalarda yürünemez bir halde iken insanların; kentlerin sunduğu olanakları tam olarak kullanabildiği söylenemez.

Kentsel ekolojik planlama; insan, doğa ve kenti bütünleştiren bir yaklaşımdır. Çünkü, insan, doğa ve yapay çevre karşılıklı birbirleriyle etkileşim içinde olan bir bütündür. Böylesi kapsamlı bir bütünü çözümlenebilmek için bu sistemin iç dinamiklerini ve koşullarını belirleyen ekolojiyi yakından tanımak gerekir. Ekoloji, insan dahil tüm canlıların yaşadığı, nefes aldığı, beslendiği doğanın ve doğal döngülerin tümünü içermektedir (Arapkirlioğlu, 2003, s.7). Ekoloji bilimi, insan ve tüm canlılar arası etkileşimi dikkate alan, insan eylemlerinin doğal sistemler ve döngüleri üzerindeki etkilerini, yenilenebilir kaynakların aşırı kullanımını ve yenilenemez kaynakların tükenmekte olduğunu ortaya koymakta, çevre korunmadan, kalkınmanın ve ekonomik gelişmenin sürdürülemeyeceği görüşünü benimseyen bir bilim dalıdır ve kentsel planlamanın çağdaş biçimine katkı sağlamaktadır (Şenlier, Albayrak, 2003, s.26).

Kentsel ekolojik planlama "*yaşama biçimini düzenleme*"dir, çünkü kent bir yaşam alanı ve örgütlenmesidir. Doğal sistemlerle etkileşen insan etkinliklerini biçimlendiren, yönlendiren etkenler; insanların sayıları ve yeryüzüne dağılım oranları; davranışları, motivasyonlarını sağlayan gereksinim ve isteklerdir (Birkan vb, 1991, s.58).

Ekolojik temelli kent planlamasında kentler de bir ekosistem olarak kabul edilmektedir. Planlamada tüm ekosistemin dikkate alınması, insanların doğanın bir parçası olarak görülmesi, ekosistemin dinamik bir yapı olduğunun bilinmesi, insan eylemlerinin sınırlı olduğunu belirleyerek taşıma kapasitesi, esneklik ve sürdürülebilirlik yaklaşımlarının birlikte düşünülmesi, planlamanın politik veya idari sınırlar yerine su havzaları gibi doğal coğrafi birimleri ele alması, yerel, bölgesel, ülkesel, uluslararası her tür aktiviteyi kapsamaması, gelecek nesillere önem verilerek niteliksel, bütüncül, onurlu ve huzurlu olmaya dayalı bir etik üzerinde temellendirilmesi ilkeleri benimsenmiştir (Altaban, 1996, s.154).

Doğal ekosistemle kent ekosistemi arasında bir etkileşim söz konusudur. Ekolojik boyut uluslararası düzeyden yerel düzeye kadar düşünülmelidir. Örneğin sera etkisiyle oluşan iklim değişiklikleri, asit yağmurları, yağmur ormanlarının yok olması ile karbondioksitin artması, sulak alanlar kurutulduğu için kuşların göç yollarını değiştirmesi, yığılan çöplerden sızan suların toprağın verimliliğini yok etmesi, köklerin hava alması, kaldırıma dökülen asfalt nedeniyle önlendiği için kuruyan kent ağaçları, ısıtma güclüğü olan bir evi ısıtacak ek enerji ve bunun için yapılacak yatırımların neden olduğu çevre sorunları gibi. Bu iki sistemin etkileşimleri ancak değişik disiplinlerin farklı ölçekte yaptıkları çalışmalarla incelenebilir. Kentlerdeki su yetersizliği, atık arıtımı gibi sorunlar su kaynaklarının yönetimi sorunudur. Su kaynaklarının yönetimi ise toprak, bitki ve havza yönetimleriyle ilgilidir. Dolayısıyla sorunları tek başına ele alarak çözmeye çalışmak yerine uzun vadeli düşünmeyi gerektirir.

Öncelikle nasıl bir çevrede yaşamak istenildiğinin tanımını yapmak gerekmektedir. Yaşanabilirlik kavramına ölçütler getirmek her kentin özelliklerine göre farklılaşmaktadır. Farklı çıkar gruplarını olabilecek optimum noktada birleştirerek yapılan bir plan, hem uygulanması daha kolay olduğu için hem de yerleşmede yaşayacak insanların daha mutlu olabilecekleri bir çevre yaratmak için önemlidir. Kent planlamasındaki sorunlar çözüme ulaştırılırsa kentlerde yaşam kalitesine ulaşılması kolaylaşacak ve kentliler kendi iradeleri dışında gelişen bir sorun yüzünden mağdur olmayacaklardır.

-Doğal Afet Riskinin Önlenmesi veya Doğal Afetlere Karşı Gerekli Önlemlerin Alınması Olması

Doğal afetlerin insanlar ve insan yerleşmeleri üzerindeki etkisi giderek büyümektedir. Afetler genellikle kontrolsüz ve yetersiz planlanmış insan yerleşmeleri, temel altyapının eksikliği ve afete açık alanların iskan edilmesi gibi insan eylemlerinden doğan zayıflıklar nedeniyle sık sık meydana gelmektedir.

Türkiye, doğal afet riski oldukça yüksek bir ülke olmasına rağmen, bu tehlikelere karşı gerekli önlemlerin alınamamış olduğu açıkça ortadadır. Deprem riski olan yerlerdeki yapıların tasarlanmasında mühendislik ve mimarlık hizmetlerinde uyulması gerekli standartlar ve yönetmelikler bulunmasına karşın, uzmanların bu konudaki formasyonlarının yetersizliği, çağdaş yapı denetim mekanizmalarının oluşturulamaması, depremlerde büyük hasar ve can kayıplarının doğmasına neden olmaktadır.

Doğal afetleri önlemek, hazırlıklı olmak, hafifletmek ve müdahaleleri iyileştirmek amacıyla, yerel yönetimler, hükümetler, sigorta şirketleri, sivil toplum örgütleri, semt kuruluşları, örgütlenmiş topluluklar, akademik topluluklar ve sağlık bilim toplulukları işbirliği içinde çalışarak aşağıdaki önlemleri alabilirler (BM, 1996(b), s.63):

- a) Profesyonel olarak belirlenmiş tehlike ve korunmasızlık değerlendirmelerine dayalı arazi kullanma norm ve yönetmelikleri ile yapı ve planlama standartlarını geliştirmeli, benimsemeli ve yürürlüğe koymalı;
- b) Doğal afetlere karşı özellikle korunmasız oldukları dikkate alınarak kadın, çocuk, yaşlı ve özürlüler dahil olmak üzere, ilgili bütün tarafların afet planlama ve yönetimine katılmalarını sağlamalı;
- c) Afet azaltma faaliyetleri için yurtiçi ve yurtdışı kaynakların sürekli hareketliliği teşvik etmeli;
- d) Mümkün olan durumlarda, insanların afetten daha az etkilenecek olan yerlere gönüllü olarak yerleştirilmelerini kolaylaştıracak programlar geliştirmeli;
- e) Gerekirse özellikle de hasarlanması halinde ikincil afetlere yol açabilecek veya acil yardım operasyonlarını kısıtlayabilecek nitelikte ise, önemli altyapıların, ulaşım bağlantılarının ve kritik tesislerin yapı kalitelerini yükseltecek önlemleri almalıdırlar.

Bu önlemler alındığı ve kentlerde doğal afet riski en aza indirildiği takdirde kentlilerin kendileri dışında gelişen bu sorun nedeniyle yaşam kalitelerinin düşmesi en aza indirilebilecektir.

-Yeşil Alanların Varlığının Korunması ve Yeni Yeşil Alanlar Üretilmesi

Günümüzde kentlerde yeşil alanların korunması ve geliştirilmesi gittikçe daha fazla önem kazanmaktadır. Kentsel yeşil alanlar, hava kirliliğini önleme, gerekli nemi sağlama, gürültüyü azaltma gibi işlevlere sahiptir. Bol güneş, temiz hava ve serbest hareket etmeye olanak tanıyarak, insana dolayısıyla topluma daha sağlıklı, dengeli, yenileyici ve yararlı bir ortam oluşturur. Kent yoğunluğunun getirdiği olumsuz gelişmeler sonucu bunalan insan, yeşil alanlarda ruhsal ve bedensel olarak huzura kavuşmakta, güçlenmekte ve yaşama isteği kazanmaktadır.

Kentsel yeşil alanlar, kent insanının fiziksel ve ruhsal sağlığı için çok önemli olmasına karşın, kentteki yapılaşma yoğunluğu, hem tarihsel ve kültürel değerlerin tahrip edilmesine hem de yeşil alanların yokolmasına neden olmaktadır. Yeşil alanların bu şekilde sürekli azalması kentsel yaşam kalitesini düşürücü sonuçlar doğurmaktadır (BM, 1996(a), s.25).

1985 tarih ve 3194 sayılı İmar Yasası'na göre açık yeşil alanlar "aktif yeşil alanlar" ve "diğer açık yeşil alanlar" olmak üzere iki grupta ele alınmaktadır. Aktif yeşil alanlar; park, dinlenme alanları, çocuk bahçeleri, lunapark, spor ve oyun alanları, diğer yeşil alanlar ise; orman alanları, ağaçlandırılacak alanlar, makilik, fundalık ve çalılık, fuar, panayır ve festival alanları ile mezarlıkları kapsamaktadır. Aynı yasada, kişi başına düşen yeşil alan ölçüsü belediye sınırları içerisinde 7 metrekare olarak belirlenmiştir (R.G., 9.5.1985 tarih, 18749 sayılı yasa).

Türkiye'de konut sunum biçimlerinin ortaya çıkardığı yüksek yoğunluklu, arada hiç boşluk bırakmadan, sürekli olarak yoğunlukları artırarak yağ lekesi gibi yayılan büyüme biçimi kentlerde kamu kullanışları için alan ayrılmasına ve yeşil sahaların varlığının korunmasına olanak vermemiş, kent içinde yeşil sistemlerin kurulmasını engellemiştir. İmar Yasası'na göre Türkiye'de kentlerde nüfus başına düşen yeşil alan miktarının 7 metrekare olması öngörülmesine karşın, kişi başına düşen yeşil alan miktarı İstanbul'da 2.1, Ankara'da 2.3 metrekaredir. Kentlerdeki yeşil alanların giderek küçülmesi ve her geçen gün artan yeşil alan gereksinimi, kent yöneticilerini, örneğin denizi doldurarak yeşil alan elde etmek gibi yetersiz, pahalı ve başka ekosistemlerin dengesini bozan girişimlere götürmektedir (BM, 1996(a), s.36).

Kentlerdeki yeşil alanların yok edilmesi ve yerine yenilerinin konulmaması, kentlilerin yaşam

kalitesine ulaşmalarını engellemektedir. Kentliler kendi ikamet ettikleri mahalleyi seçerken "yeşillik" olmasına dikkat etseler de, bu yeşil alanlar zamanla kentlilerin iradesi dışında yokedilmekte ve yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilemektedir.

-Yayalaştırmanın Kentsel Yaşam Kalitesine Sağlayacağı Katkılar

Özellikle son yıllarda kentsel yaşam kalitesinin arttırılmasına yönelik olarak kentleşme politikaları içine dahil edilen bir diğer çarpıcı konu ise "*yayalaştırma*" konusudur. Yaya Hakları Bildirgesi'ne göre, yayalık, diğer insanlara ve çevreye hiç bir zarar vermeyen, insanın kendi sağlığına da katkıda bulunan bir ulaşım biçimidir. Yaya kendi enerjisi dışında kaynak tüketmediği için havayı kirletmemesi, park ederek alan işgal etmemesi ve diğer yayalara zarar verme riskinin olmaması gibi nitelikleriyle yaşam kalitesinin yükselmesini sağlamaktadır.

Brambilla Longo'nun değerlendirmesine göre yayalaştırmanın aşağıda belirtilen üç amaca hizmet edeceği ifade edilmektedir (Suher, Ocakçı, Berköz, 1992, s.246-247):

- Kent ekonomisi
- Kentsel kalite
- Sayısal refah

Buna göre, yayalaştırma politikasının etkinleştirilmesinin, kent ve kentsel yaşamda kalite düzeyindeki gelişmelere şu şekilde katkıda bulunacağı görüşleri vardır:

- 1) Ekonomik canlanma: (Perakende ticaretin gelişmesi, yeni yatırımcıların teşvik edilmesi ve yöreye çekilmesi)
- 2) Çevresel iyileştirme: (Kirlilik seviyesinin düşmesi, kent merkezinin fiziksel amacının güçlenmesi, tarihsel bölgenin korunması ve zenginleştirilmesi)
- 3) Sosyal ayarlar (Yaya faaliyetleri için mekan oluşturulması, yaya güvenliğinin sağlanması, kentin sosyal imajının güçlendirilmesi, özellikle ülkemizin içinde bulunduğu kentleşme sürecinde "kentlileşmenin" ivme kazanması ve yaygınlaştırılması etkisi)
- 4) Ulaşım yönetimi ve yönlendirilmesi (kent merkezindeki hareketi hareketliliği geliştirip, rahatlatması, kent merkezine erişilebilirliğin kolaylaştırılması)
- 5) Doğal çevre yönünden yararlar (Çevre kirlenmesi, gürültü ile kirlenme ve kirlilik düzeyinde

düşme)

- 6) İç göç nüfusunun kentlileşmesi ve kentsel eğitim alması,
- 7) Kent yaşamına katılımı, bireyin toplum ile bütünleşmesi,
- 8) Dinamik kullanım biçimine (çocuk oyun alanları) ve statik kullanım biçiminde (dinlenme, eğlenme) potansiyel açık alan olması,
- 9) Kentsel koruma bölgelerindeki sağlıklaştırmayı desteklemesi,
- 10) Çevresel iyileştirmeye katkısı,
- 11) Kentsel imajın geliştirilmesi, kent belleğinin güçlendirilmesi,
- 12) İnsan amaçlı bir düzenleme olduğu için bireyin psikolojisine olumlu etkisi, sağlanacak ve desteklenecektir.

Yaya Alanlarının Planlanmasında Dikkat Edilecek Noktalar

- Kentsel dış mekanın yaya kullanımı için düzenlenmesi
- Yaratıcı ve esnek tasarım anlayışıyla hareket edilmesi
- Kültürel ve sosyal etkinliğin özendirilmesi
- Gündüz ve gece aktivitelerinin uygun canlılık için düzenlenmesi (Kaplan, 1991, s.270)
- Daha geniş ve hiçbir şekilde otomobilin işgal edemediği yaya kaldırımlarının düzenlenmesi
- Motorlu trafikten tamamen bağımsız yaya yollarının düzenlenmesi
- Daha çok bisiklet yolu, geniş park, yeşil alan ve yayaya hizmet veren mekanların tasarlanması (Atauz, 1996, s.93)

Yayalaştırma; kentlilerin kentle bütünleşmesini sağladıkları, sosyal ilişkilerini geliştirdikleri, kent içi ulaşımını kolaylaştırdığı, kirliliği önlediği için kentlilerin yaşam kalitesi seviyesinin yükselmesine yardımcı olur. Kentliler, kendi dışlarında gelişen pek çok ulaşım problemiyle karşılaşmakta bunun sonucu olarak da özel araç sahibi olma yoluna gitmektedirler. Tüm kentlilerin özel araçlara yönelmesi de trafik sorununu ve hava kirliliğini daha da arttırmakta ve kısır döngü haline getirmektedir. Yayalaştırma, bu sorunların çözümü olduğu ve aynı zamanda kentin, alışveriş merkezlerinin canlanmasına yol açacağı için kentlilerin kentsel yaşam kalitesine ulaşmasına yardımcı olacaktır.

- Kentin İçindeki ve Çevresindeki Doğal, Kültürel ve Tarihsel Kaynakların Korunması

Bir yerleşme ve çevresindeki doğal, kültürel ve tarihi kaynakların korunması, yaşam kalitesinin gelişmesi için, ödün verilmemesi gereken bir ilkedir. Kentler giderek çevre değerlerinin tüketildiği, kültürel değerlerin ihmal edilmeye, mekan kimliğinin kaybolmaya başladığı, sosyo-psikolojik problemlerin arttığı semboller haline gelmeye başlamışlardır. Kentsel yaşam kalitesindeki azalma ve ekolojik dengede gözlenen olumsuz yöndeki değişim, sadece su, hava, toprak, enerji vb. gibi doğal kaynakların kullanımındaki yanlış uygulamalar sonucu ortaya çıkan kirlilik, yok olma vb. gibi tehlikeler ile ilgili değildir. Aynı zamanda kentlerin geçmişlerinden geleceklerine sürekliliği sağlayan, tarihsel gelişme sürecinde elde ettikleri "kentsel kimlik" elemanlarının kaybedilmesi ile de yakından ilgilidir (Ocakçı, 1995, s.163).

"Kent kimliği, fiziki çevre ve içinde yer alan yaşam biçimi ile bir bütün oluşturur, toplumsal olarak üretilir. Sürekli değişim ve gelişim halinde olan toplum ilişkileri, kent kimliğinin devamlı olarak yeniden tanımlanmasına, üretilmesine neden olmaktadır." Kent kimliği, oluşumunu toplum öğeleri kadar tasarımcının da etkilediği, tamamen yeni öğelerin ve geçmişten gelen öğelerin yeniden yorumlandığı kültürel bir olgudur (Görer vb., 1993, s.195).

Bir kentin yaşanabilirliğinin koşullarından biri de kentin sahip olduğu tarihsel derinlik, kültürel çeşitlilik ve doğal zenginliklerin tahrip edilmemiş olmasıdır. Türkiye'de kentleşmenin bir yandan gecekondu ve kaçak yapılaşma gibi süreçlerle, bir yandan da kentin merkezinde yüksek yoğunluklu yapılaşmayla gerçekleşmesi kentlerde tarihi yapıların ve doğal zenginliklerin tahrip olması sonucunu doğurmaktadır.

Kent kimliği, kentte yaşayanların kente sahip çıkmaları, kentlilik bilincine erişmeleri ile yaşatılabilir, korunabilir. Kentlilik bilincinin doğal sonucu olan, koruma kentin belleğini de oluşturur. Kent kimliğinin kentlilerin iradesi dışında yok edilmesi, kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasını engellemektedir. Yerel yönetimler kentlilerin yaşam kalitesine ulaşabilmeleri için kentteki doğal, tarihsel ve kültürel değerlerin korunmasına önem vermeli ve kentsel yaşam kalitesi seviyesinin sosyal tarih açısından da yükseltilmesini görev edinmelidirler.

- Kentsel Ulaşım Problemlerinin Çözülmesi

Kentte yaşayanların çok zaman kaybetmeden, bütçelerinin önemli bir kesimini ayırmadan, büyük rahatsızlıklara uğramadan, kentte yaşamının gerektirdiği kent içi yolculukları kolay, ucuz ve hızlı bir biçimde gerçekleştirebilmeleri, kentsel kalitenin öncelikli göstergelerindedir. Günümüzde artan nüfus ve kente göç sonucu hızlı ve plansız kentleşme, kent içi trafiği olumsuz yönde etkilemektedir.

Özellikle büyük kentlerimizde, nüfusun da yoğun olması nedeniyle, kentliler zamanlarının büyük bir bölümünü yolda geçirmek zorunda kalmakta, bundan dolayı da diğer sosyal faaliyetlere zaman ayıramamaktadırlar. Kentlinin günlük yaşamında uzun süreleri yollarda harcaması, gelirinin büyük kısmını yol masraflarına ayırması, daha az kişiyle ilişki kurması anlamına da gelmektedir. Yoğun trafikte geçirilen zaman, kentlilerde ruhsal bozukluklara da yol açmaktadır. Sadece nüfus artışı ile değil, kentteki hareketliliğin artmasıyla da kent içi yolculuklar çoğalmaktadır. Kentteki faaliyetlere katılım, çalışan ve okuyan nüfusun artmasıyla birlikte kentin daha geniş bir alana yayılmasıyla daha çok motorlu taşıt kullanma gereksinimini yaratmıştır.

Kentin ulaşım sunumu, talebin çok gerisinde kalınca değişik halk kesimleri için farklı ağırlıklarda ulaşım sorunları ortaya çıkmaktadır. Yüksek gelirliler için ulaşım sorunu daha çok bir trafik sıkışıklığı, otopark yetersizliği sorunudur; dolmuşlar ve otobüsler trafiği altüst etmekte, belediye yeterince yol, kavşak, otopark yapmamaktadır. Oysa trafiğin %80'ini özel otomobiller oluşturmaktadır. Düşük gelirliler için ise sorun; yetersiz otobüs hizmeti, pahalı biletler iken kent halkı için sorun daha çok hava kirliliği, ruhsal yıpranmadır (Menteş, 1989, s.12). Trafikin diğer olumsuz etkileri; kazalar sonucunda meydana gelen ölüm ve yaralanmalar, sakatlıklar, stres, maddi hasar, enerji ve zaman kaybı, hava ve gürültü kirliliği olarak sayılabilir (Ayaz, 1999, s.288).

Kentlerde, kent içi ulaşımı iyileştirmek için uygun yolcu taşıma planlaması yapılmalı, kentliler toplu taşıma araçlarına yönlendirilmelidirler. Meskenle işyeri arasında standart zaman belirlenmeli ve bu zamandan sapmalar en aza indirilmelidir. Kent içi ulaşımında hafif raylı sistem, metro, otobüs, tramvay, ile yaygın taşımacılığı dikkate alan bir sistem kurulması zorunludur. Kentlilerin toplu taşıma araçlarına yönelmesi için, araçlarda konforun artırılması zorunludur (TKİB, 1993 (b), s.41-42).

Kentlilerin dışında gelişen bir sorun olan kentsel ulaşım sorunları, kentlilerin yaşam kalitesini

olumsuz yönde etkilemekte ve bu konunun çözülmesi yönetimlere düşmektedir. Trafiğin olumsuz etkilerini azaltmak ve kentlilerin yaşam kalitesini artırmak için, kent planlamalarında; kentlerin mümkün olduğunca akan yol sistemi ile donatılması, ticaret merkezleri, sanayi bölgeleri, okullar ve sağlık tesislerinin trafik yoğunluğunu azaltıcı bir biçimde dağıtılmaları gerekmektedir. Mümkün olan yerlerde ve özellikle yeni oturma bölgeleri ile yeni işyeri çevrelerinde otoparklar inşa edilmelidir (Yılmaz, 1999, s.134).

- Konut Sorununun Çözülmesi

Bugün yeryüzünde çok geniş halk kitlelerinin beslenme ve giyinme ihtiyacının karşılanmasından sonra gelen en önemli sorun, hızla büyüyen kentlerin nüfusunun barınma ihtiyacıdır. Buna karşın, yaşadığımız yüzyıldaki bilimsel ve teknik ilerlemelerin en az etkili olduğu alanın insanların konut sorunlarının çözülmesi olduğu unutulmamalıdır. Bu gözlem, gelişmiş ülkelerde olduğu kadar, az gelişmiş ülkeler için de geçerlidir.

Konut sorununa insanlara bir barınak sağlamanın ötesinde bir anlayışla yaklaşılması kentsel yaşam kalitesini olumlu etkilemektedir. Ülkemizde yapılan bir araştırma, kentliler için, mahallelerinin, evleriyle ve kişilerle ilgili boyutlarının en önemli olduğunu, bunu konum, hizmetler gibi işlevsel; yeşillik gibi doğal özelliklerin izlediğini; mimari ve eğlence boyutlarının ise daha az önemsendiğini ortaya koymuştur (İmamoğlu, 1997, s.297).

Konut, kentsel yaşam kalitesinin en önemli göstergelerinden biridir. Konutun kalitesi ise, yararlananın bütçesine uygunluk, yapı sağlamlığı, altyapı bağlantılarının yeterliliği, mahalle servislerinin varlığı ve iş alanlarına ulaşılabilirliğin yanı sıra hanehalkı için yeterli sayıda ve büyüklükte oda, WC, banyonun olması gibi ölçütlerle anlaşılabilir.

Yeterli konutun anlamı, başını sokacak bir dam ile sınırlı değildir. Aynı zamanda yeterli mahremiyet, yeterli mekan, fiziksel erişilebilirlik, yeterli güvenlik, yeterli yararlanma güvencesi, yapısal sağlamlık ve dayanıklılık, yeterli aydınlatma, ısıtma ve havalandırma, su, atık su ve katı atık uzaklaştırılması gibi yeterli temel altyapı, uygun çevresel kalite ve sağlık ile ilgili faktörler, iş ve temel kolaylıklar açısından yeterli ve erişilebilir konum ve bütün bunların uygun fiyatla edinilebilmesi demektir (BM, 1996(b), 22).

Kentlerin sunduğu konut kalite ve kapasitesinin, kente yeni gelen insanların beklentilerine cevap verememesi, etkin kamu kontrolünün olmadığı alanlarda gelişigüzel kentsel periferik gelişmeye yol açmaktadır. Bu tür yerleşmeler çoğu zaman ya kentin yeşil alan gereksinimine cevap veren yerlerin işgali altında olmakta, ya da yerleşmeye elverişsiz, deprem, sel, toprak kayması gibi risklere açık alanlar üzerinde olmaktadır. Açıkça görülebileceği gibi bu durum tek tek bireylere, hem de kentin tümüne ağır maliyetler getirmektedir (TKDB, 1993, s.17-18).

Ülkemizde, özellikle son elli yıl içinde çeşitli faktörlere bağlı bir nüfus hareketliliği izlenmektedir. Bu hızlı ve hazırlıksız iç göç, beraberinde pek çok sorunu da getirmiş, bunun en önemli sonuçlarından biri olarak da konut ihtiyacı ile buna paralel olarak konut üretimi durdurulamaz bir hızla artmıştır. Üretimin ihtiyaçları karşılamakta yetersiz kalışı, konut açığına neden olmuştur. Bu durum ise kentlilerin kentsel yaşam kalitesine erişememelerine neden olmaktadır.

Gecekondu Konut Sorunu Sonucunda Ortaya Çıkmıştır

Yukarıda sayılan bütün bu sorunlar ise, insanların kendi kendilerine buldukları günlük çözümler sayılan başka sorunları gündeme getirmektedir. Buna örnek olarak gecekondu sorununu gösterebiliriz. *"Gecekondu, imar ve yapı işlerini düzenleyen mevzuata ve genel hükümlere bağlı kalmaksızın, kendisine ait olmayan arazi ve arsalar üzerinde, sahibinin rızası alınmadan yapılan izinsiz yapılardır."*

Gecekondu, hem batıda gelişmiş işçi konutu türlerinin işlevlerini yüklenebilen, bir yandan da Türkiye'nin özgül toplumsal yapısında varlığını sürdürmüş kurum ve ilişkileri ekonomik sistemin gerektirdiği biçimde değerlendirebilen konut türüdür (Gürpınar, 1996, s.161-162). Başka bir deyişle, "gecekondu, Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal yapısındaki değişimler sonucu ortaya çıkan toplumsal bir olgudur. Türkiye'de gecekondu olgusu, genellikle kırsal bölgelerden maddi koşullardaki yetersizlik ve şehirlerdeki koşulların cazibesi sonucu, yani itici ve çekici kuvvetler nedeniyle kente yönelik iç göç hareketleri sonucunda ortaya çıkmaktadır" (Gökçe, 1976, s.155).

Kentlerin, iç göç sonucu gelenlere konut sağlama konusunda yetersiz kalmaları, kente göç edenleri, konutlarını kendilerine ait olmayan araziler üzerine yapmaya yöneltmiştir. Kente göçenler, gecekonducularını önceleri dik dağ yamacı, nehir yatağı gibi tercih edilmeyen ama kentin merkezine

yakın olan alanlara kurmuşlardır. Özellikle ilk ortaya çıktığı zamanlarda gecekondular, kentlerin "modern" görüntüsünü bozan, kentin hizmet olanaklarını zorlayan, "kentli" tipine uymayan insanların barınağı olarak görülerek tepki toplamıştır (Erman, 1998, s.315).

Banliyöleşme

Trafik karmaşası, yeşil alan ve park yetersizliği, otopark sorunu, hava kirlenmesi, bakımsız cadde ve sokaklar, mimari görünüm bozuklukları da Türkiye'de kentlerle ilgili temel sorunlar arasında yer almaktadır. Kentsel yaşam kalitesini etkileyen temel sorunlar bir başka olguyu daha yaratmıştır. O da banliyöler ve banliyöleşme olgusudur.

Banliyö, kentin bir bölümü olup sosyal ve ekonomik faaliyetler açısından o kente bağımlı bir bölgedir. Bugün bu bölgeler daha çok orta sınıf denilen insanların yerleşim yeri olarak görülmektedir. Banliyöler özellikle otomobil endüstrisinin gelişimi ile daha hızlı bir gelişim göstermiş, daha sonra da kitle iletişim araçlarındaki artış bu yerlerde yaşamayı ve gidip gelmeyi olanaklı kılmıştır. Banliyöleşme nedenleri olarak kent merkezlerindeki olumsuz şartlar ve yaşam kalitesinin arttırılması isteği gösterilebilir. Örneğin; cinayet, hırsızlık olaylarının aşırı artışı, hava kirliliği, aşırı kalabalıklaşma, gürültü, yetersiz toplu taşımacılık, yetersiz belediye hizmetleri (su, elektrik, kanalizasyon, çöp) gibi itici nedenler insanları adeta kent dışına itmektir (Özkalp, 1987, s.40).

- Kentsel Tasarım, Estetik Görünüş Planlamannın Bir Parçası Olarak Algılanmalıdır

Kentsel tasarım olgusu, kapsamlı kent planlama anlayışı içinde (bütüncül bir yaklaşımla) ve onun bütünleyici ögesi, ayrılmaz bir parçası olarak algılanmalıdır. Kentsel tasarım bir planlama aracı olarak, projelerin uygulanmasında mekanın çok boyutlu ve detaylı olarak ele alan esnek bir planlama aracıdır (Gürel, 1994, s.3).

"Kentsel tasarımda; insan, yaşama çevresi, yaşama çevresi kalitesi, kentsel yaşam kalitesi kelimeleri anahtar kelimeler, kavramlar durumundadırlar. Bu anahtar kelimeler amaçları, sorunları, çalışma alanlarını açıklamaktadırlar. Kentsel tasarım, maddesel gereksinimlerin-fiziksel çevrenin gözlenebilir kalitelerinin yanında maddesel olmayan-fiziksel çevrenin gözlenemeyen kalitelerini de birlikte ele almaktadır. Bu birliktelik sonuçta yaşamayla birlikte çevre kalitesini, dolayısıyla da yaşam kalitesini getirmektedir" (Çevik, Kara, 1993, s.175).

Kentin estetik görünüşü de kent içinde yaşayanlar açısından son derece önemli bir yaşam kalitesi unsurudur. Kentteki düşük-orta yoğunluklu yapılanmanın kentsel estetiğin temelini oluşturduğuna kuşku yoktur. Bu konuda planlama süreci kadar, kentlilik bilincinin de devreye sokularak kentsel estetiğin gerçekleştirilmesi için bir kentlilik bilincinin devlet, kent yönetimi, kent bilimci, uzman ve en önemlisi kentlilerde oluşturulması gereklidir. Kentler içinde yaşayanların etki alanlarıdır. Bu anlamda, kentlilerin yaşam kalitesinin sağlanması için iyi bir kentin oluşturulması gerekmektedir (Demirer vb., 1999, s.194-195). İlk bakışta yaşam kalitesini de içeren bir kent için, Dominique Simonnet'in deyişiyle "hüzün verici beton yığınlarından uzak bir kent" olması gerektiğinde bütün kentlilerin görüş birliği bulunmaktadır (Sezal,1992, s.101).

- Sanatsal ve Kültürel Etkinliklere Ulaşılabilirliğin Kolaylaştırılması

Kültürel faaliyetler, toplumun tüm kesimlerinin yaşam kalitesini ilgilendiren faaliyetlerdir. Kentlerdeki kültürel faaliyetler arasında sergi, festival, müze, tiyatro, sinema, konser, müzik dinletisi, çeşitli konulardaki konferanslar, sanatçılarla söyleşiler gibi faaliyetleri sayabiliriz. Günümüz kentlerinde kalabalıklık, ulaşım problemleri ve kültürel faaliyetlerin azlığı ve kalitesizliği nedeniyle bazı kesimler sanatsal ve kültürel etkinliklere yeterli düzeyde katılamamaktadır.

Kent planlaması, yapılırken tüm kentlilerin sanatsal ve kültürel etkinliklere erişebilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Günümüz kentlerinde faaliyetlerin gerçekleştirildiği alanlar toplu olarak kentin belli kısımlarında bulunmaktadır. Bunun sonucu olarak bu bölgelerin dışında ikamet eden kentliler, özellikle de ulaşım problemleri yüzünden faaliyetlere katılamamaktadırlar.

Tüm kentlilerin, kentte düzenlenen sanatsal ve kültürel etkinliklere eşit olarak katılabilmesi için ulaşım problemleri çözümlenmeli, faaliyetler kentin çeşitli bölgelerine dağıtılmalı, faaliyetlerin maliyetleri tüm kentlilerin karşılayabileceği şekilde düzenlenmelidir. Alınacak bu tür önlemler, kentlilerin yaşam kalitesini olumlu yönde etkileyecektir.

- Kentsel Tarımın Teşvik Edilmesi

Yaşanabilir sağlıklı bir yaşam çevresi, sağlıklı ekosistemler ve sağlıklı fiziksel yapıya sahip yerleşmeleri kapsamaktadır. Sağlıklı kentsel çevreler, zararlı kimyasal atıkların bulunmadığı, atıkların

zararlı etkiler bırakmadan giderilebildiği veya değerlendirilebildiği, temiz su sağlanabilen, hava, toprak ve gürültü kirliliğinin olmadığı yerlerdir. Kentsel tarım da, sağlıklı bir yaşam çevresi oluşturulması ve gıda güvenliğine katkısı açısından kentsel ekolojik planlamanın önemli bir aracı haline gelmiştir.

Kentsel tarım, öncelikle kent içinde yapılan tarımsal etkinliklere işaret etmektedir. Bunlar, dar gelirli ailelerin kendi tüketimleri için yaptıkları gıda üretimlerinden, topluluk ve hobi bahçelerine ve daha büyük ölçekteki tarımsal işletmelere kadar uzanmaktadır (Koç, 2003, s.34).

Kentsel tarımı kırsal tarımdan ayıran başlıca fark, kentsel tarımın kentsel ekonomik ve ekolojik sistem içinde yer alması ve etkileşim içinde olmasıdır. Bu bakış açısından kentsel tarım, *"bir kasaba veya kentin içinde konumlanmış olan, büyük ölçüde insan kaynaklarını ve o kentsel alanda ve çevresinde bulunan malzeme kaynaklarını yeniden kullanarak yine büyük ölçüde o kentsel alana insan ve malzeme kaynağı, ürün ve hizmet sağlamak üzere gıda ürünleri yetiştiren, işleyen ve dağıtımını yapan bir etkinlik"* olarak görülebilir (Mougeot, 2000, s.10).

Kentsel tarım, kent içinde ve yakın çevresindeki toprak ve su kaynakları üzerinde yoğun üretim yöntemleri uygulayarak, kent için yaşam stokları ile ürün elde etmek ve tüketicilerin günlük taleplerini büyük ölçüde karşılamak amacıyla yakıt ve besin üreten, işleyen ve pazarlayan bir endüstri olarak tanımlanabilir. Son yıllarda kentte ve kent çevresinde kentsel tarımı önemli kılan nedenler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Koç, 2003, s.36):

- Özellikle gelişmekte olan ülkelerde görülen hızlı kentleşme,
- Kent ortamında bozulan koşullar,
- Gelir seviyesinde görülen düşüş,
- Kendi kendini besleyen sistemlerin gerekliliğinin yeniden kabul görmesi,
- Pazar amaçlı olmayan ancak zevk amaçlı yapılan bahçecilik uğraşısının tanınması,
- Besin üretiminden doğan bazı sağlık ve çevre kirliliği vb. gibi sorunlar

Yukarıda belirtilen konuların yanı sıra, yakın çevresinde yapılan tarım uğraşısının kentin ilgi odağı haline gelmesi, daha iyi bir yaşam çevresi ve yeşil kentler oluşturma arzusu, bireysel tatmin ve toplumsal etkinlik ve çevre kirliliği ile mücadele de kentsel tarımın önemli etkinlikler arasına girmesine neden olmuştur.

3.4.7) Kentin Dünya Sistemiyle Bütünleşecek Haberleşme Ağlarına Sahip Olması

Günümüz kentlerinde, kaliteyi belirleyen en önemli koşullardan biri de dünya sistemiyle bütünleşecek haberleşme ağlarına bağlı olması ve dış ilişkilerini geliştirme potansiyeline sahip olabilmesidir. Bir kent değişen ve gelişen teknolojiye ayak uydurabilmeli, dünyanın gerisinde kalmamalıdır. Bir kentin dünya sistemiyle bütünleşebilmesi için; dijital haberleşme sistemlerine geçmesi, uydu aracılığıyla haberleşme olanaklarını artırması, fiber optik ağlara bağlanması ve bilgi nakil sistemlerine katılması gerekmektedir.

3.4.8) Kentin Okunaklı Olması

Yeni yerleşim alanlarındaki yaşanabilirliğin genellikle gözardı edilen ölçütlerinden biri de "*okunaklı*" olmaktır. Bu yerleşmenin bir yandan kolay algılanabilir ve yönlenebilir bir örgüye, belleklerde iz bırakan referanslar dizgesine sahip olması, öte yandan da bu dizge içindeki çeşitliliğe, farklılığa ve yenilenmeye açık olma anlamına gelmektedir. Zaman içinde aşamalı olarak üretilmiş olan tarihsel dokuların kültürel olarak kendiliklerinden taşıdıkları "*okunaklılık*" özelliğinin yeni yerleşmelerde de tekrarlanması fiziksel konfor kadar önem taşımaktadır. Okunaklılık, kentin öğrenilmesini ve yaşamın her anında insanın kente göre konumunun kavranmasını kolaylaştırarak, yaşam kalitesini geliştirir (BM, 1996(a), s.37).

3.4.9) Cinsler Arası Farklılıkların Ortadan Kaldırılması

Kent mekanının kullanılmasında, kentin yarattığı fırsatlara ulaşılmasında, kültürel ve tarihsel öğelerin etkisiyle toplumsal cinsiyet farkları ortaya çıkmaktadır. Özellikle ekonomik ve siyasal gelişimini belli bir düzeye getirememiş toplumlarda, geleneksel düşünce kalıplarının da yardımıyla göz ardı edilen sosyal dezavantajlı kesimler olagelmıştır. Bu kesimlerden birisi olan kadının, kamusal yaşama katılması, toplumsal alanda kendini özgürce anlatabilmesi ve özellikle gereksinimlerine uygun bir kentsel çevrenin oluşması sürecinde söz sahibi olmasının önünde sosyal ve ekonomik engeller vardır. Ev dışında çalışan ve çalışmayana, bütün kadınların kentsel yaşamda karşılaştıkları zorlukların, erkeklerden farklı biyolojik, sosyal ve ekonomik gereksinimlerinin olduğunun göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Gelişmiş ülkelerde de kadınlar gerek çalışma yerlerinde, gerekse kentsel-kamusal alanlarda çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Cinsel taciz, dayak, tecavüz, öldürülme, kentsel ulaşım ve çalışma yerlerinde karşılaşılan sorunlar bunlardan bazılarıdır. Bu sorunların çözümünde çağdaş ülkeler, kadınların olabildiğince planlama sürecine katılması ve kendi kurdukları sosyal örgütlerin sayısının artması için çaba göstermektedirler. Kadınların sosyal yaşamda karşılaştıkları sorunların çözümü için birçok dernek ve sığınma evleri kurulmuştur (DPT, 2001(b), s.130).

Ülkemizde de kent mekanının kullanılmasında, kentin yarattığı fırsatlara ulaşılmasında cinsler arası eşitsizlik ortaya çıkmaktadır. Kentsel mekanların kadınlara yönelik tasarlanmamasının yanısıra, toplumda aile içi ilişkilerin otoriter ve ataerkil niteliği, tüm sosyal gruplar için kadının alanını ev işlerine evin yakın çevresine hapsedmeye yönelik eğilimler doğurmaktadır. Geliri düşük, çocuklu, yaşlı ya da özel arabası olmayan kadınlar kentsel hizmetlerden faydalanamamaktadırlar (BM, 1996(a), s.39).

Kadınların kentlerde karşılaştıkları bu sorunlar kentsel yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Kadınların tamamen iradeleri dışında gelişen ve hem kentteki yaşamlarını hem de psikolojilerini etkileyen ayrımcılık, yaşamlarından hoşnut olmalarını engellemektedir. Yaşamdan ve yaşadığı çevreden hoşnutluk yaşam kalitesine ulaşıldığının bir göstergesidir. Kadınların kentsel yaşam kalitesine ulaşmalarının sağlanması için kentsel yaşamda karşılaştıkları sorunları ortadan kaldıracak önlemler alınmalıdır.

3.4.10) Dezavantajlı Toplumsal Kesimlere Yönelik Düzenlemelerin Yapılması

Her kentlinin en temel hakkı, kentteki tüm sosyal, kültürel ve sportif aktivite ve olanaklara; cinsiyet, yaş, ırk, bedensel ve zihinsel kabiliyetlere bakılmaksızın, kendi özgür iradeleriyle erişebilme hakkıdır. Ancak genel olarak kentlerde yönetimler mevcut çalışan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak için hizmetler sunmakta dezavantajlı gruplarının gereksinimlerini görmezden gelmektedirler. Dolayısıyla, dezavantajlı toplumsal kesimler kentlerin sunduğu olanaklara yeteri kadar ulaşamamaktadırlar. Dezavantajlı toplumsal kesimler, özürllüler, yaşlılar, çocuklar ve hamileler, korunmaya muhtaç çocuklar ve gençlerden oluşmaktadır. Bu kesimlerin yaşama tam katılımının sağlanamaması önemli bir kentsel sorunu oluşturmaktadır.

Kentleri dezavantajlı gruplar için koruyucu kozalar biçiminde donatmak ve tasarlamak mümkün olmadığı gibi, psikolojik, sosyal ve ekonomik olarak tavsiye edilmemektedir. Aşırı korunaklı bir çevre yerine, çocukların, yaşlıların, özürllülerin, çevreleriyle uyum içinde, diğer tüm kentlilerle birlikte,

toplum hayatına katılımları sağlanmalıdır (M.İ.G.M., 1996, s.30).

Dezavantajlı gruplar içinde engellilerin en çok zorlandıkları yerler kent merkezleridir. Kent içi ulaşım sisteminde alt ve üst geçitler, kavşaklar, kaldırımlar, park, tuvalet, sinema, tiyatro gibi ortak mekanlar fiziksel engellilere uygun olarak düzenlenmemektedir. Engellilere yönelik özel fiziki düzenlemelerin, yerleşim alanlarının kullanımında kolaylık sağlayıcı bir plan ve programa uygun şekilde gerçekleştirilmesi, bu kesimin toplumsal yaşama katılımını sağlamada çok önemli bir boyuttur (DPT, 2001(b), s.126).

Çocuklar kentte farklı bir toplumsal kümeyi oluşturmaktadırlar. Kentte açık ve yeşil alanların olması; oyun ve eğlenceler için uygun mekanlar bulunması; ulaşımın güvenli; yaşam çevresinin sosyal ve fiziksel sağlık koşullarına uygun olması çocukların gelişiminin sağlıklı olabilmesi için diğer kesimlere oranla daha fazla önem taşımaktadır. Kentsel projeler çocukların yaşam alanlarını kapsar biçimde hazırlanmalıdır.

Dezavantajlı grupların sorunlarının çözümlenmesi için engelli, işsiz ve dar gelirli kesimlere yönelik yerel ve ulusal çözümler üretilmeli, bu grupların karar alma süreçlerine katılımı sağlanmalıdır. Böylece kendilerini ilgilendiren hizmetlere yönelik politika ve programların belirlenmesinde; projelerin uygulanmasında işbirliğine girmelerinin olanakları yaratılmalıdır. Bu olanaklar yaratıldığı takdirde kentlerde yaşayan dezavantajlı gruplar da kendileri dışındaki kentsel sorunlar nedeniyle ulaşamadıkları yaşam kalitesine ulaşabilme şansını yakalayabileceklerdir.

3.5) Antalya İçin Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütleri

Binlerce yıldır çeşitli kültürleri içinde barındıran; doğal güzellikleri ve tarihsel değerleri ile özgün bir kent olan Antalya, Türkiye'nin büyük kentlerinden biridir. Turizm kenti kimliğiyle ön plana çıkan kent, yaşadığı hızlı kentleşme süreciyle de dikkat çekmektedir.

DPT tarafından 2003 yılında yapılan araştırmanın sonuçlarına göre; illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında Antalya 1996 yılında 7. sırada iken 10. sıraya düşmüştür.

Tablo 3.4 2000 Yılı Antalya İli Ekonomik ve Sosyal Göstergeler

BİRİM	DEĞİŞKEN	ANTALYA	TÜRKİYE
	<u>Demografik göstergeler</u>		
Kişi	Toplam nüfus	1.719.751	67.803.27
Yüzde	Şehirleşme oranı	54.45	64.90
	<u>Eğitim Göstergeleri</u>		
Yüzde	Okur-yazar nüfus oranı	91.86	87.30
Yüzde	Üniversite bitirenlerin 22 yaş üzeri nüfusa oranı	11.72	8.42
Yüzde	İlkokullar okullaşma oranı	99.29	98.01
	Liseler okullaşma oranı	40.09	36.92
	<u>Sağlık Göstergeleri</u>		
Binde	Bebek ölüm oranı	32.00	43.00
	Onbin kişiye düşen hekim sayısı	12.83	12.70
	Onbin kişiye düşen hastane yatağı sayısı	16.42	23.04
	<u>Tarım Göstergeleri</u>		
Milyon TL	Kırsal nüfus başına tarımsal üretim değeri	1.040	1.124
Yüzde	Tarımsal üretim değerinin Türkiye içindeki payı	3.05	100
	<u>Mali Göstergeler</u>		
Yüzde	GSYIH içindeki payı	2.50	100
Bin YTL	Fert başına GSYIH	1.813	1.837
	<u>Altyapı Göstergeleri</u>		
Yüzde	Kırsal kesimde asfalt yol oranı	54.38	45.23
Yüzde	Yeterli içme suyu götürülen nüfus oranı	86.16	84.98
	<u>Diğer Refah Göstergeleri</u>		
Adet	Onbin kişiye düşen özel otomobil sayısı	885	652
Mws	Fert başına düşen elektrik tüketim miktarı	1.41	1.43
Yüzde	Yeşil karta sahip nüfus oranı	11.17	14.93

Kaynak: DPT, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması, 2003, 161

Antalya İli Ekonomik ve Sosyal Göstergeleri Türkiye ortalaması ile kıyaslandığında şehirleşme oranı, sanayide çalışan oranı, bebek ölüm oranı, onbin kişiye düşen hastane sayısı, kişi başına düşen gelir, yeşil karta sahiplik oranı, kişi başına düşen elektrik tüketimi açılarından düşük kalmaktadır. Tarımsal üretim değeri Türkiye ortalamasına yaklaşmakta, asfalt oranı, otomobil sayısı, tarım iş kolunda çalışanların oranı, yıllık ortalama artış hızı ortalamanın üzerindedir (Öztunalı Kayır, 2005, s.7).

Hızlı kentleşme oranı, Antalya'da dengesiz ve sağlıksız bir büyümeyi de beraberinde getirmektedir. Bu durum da kentsel sorunların artmasına neden olmakta ve kentsel yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Antalya'da kentsel yaşam kalitesine ulaşılabilmesi için öncelikle kentin temel sorunlara göz atmak yerinde olacaktır.

Antalya Büyükşehir Belediyesi, Nisan 2005'te kentin sorunlarını belirlemek amacıyla bir anket yapmıştır. Bu anketin sonuçlarına göre Antalya'nın sorunları şunlardır (www.antalya-bld.gov.tr):

- Altyapı (%26.8)
- Trafik (%17.7)
- Ulaşım (%13.7)
- Çarpık Kentleşme (%6.1)
- Madde bağımlıları, sokak çocukları, güvenlik (%4.5)
- Yol (%4)
- Yağmur suyu kanalları (%3.3)
- İşsizlik (%2.8)
- Hırsızlık-yolsuzluk (%2.5)
- Turizm (%2.4)
- Çöp-temizlik (%1.6)
- Kanalizasyon (%1.4)

Ankete katılan 3150 kişinin %41.9'u belediyenin hizmetlerinden memnun olduklarını belirtmişlerdir. Kentliler, belediyenin öncelikli olarak hangi sorunu çözmesini istedikleri sorusuna ise şu yanıtları vermişlerdir:

- Yağmur suyu kanalları %27.8

- Yol-asfalt-kaldırım %24.0
- Sosyal yardım %13.5
- Otopark %8.9
- Çevre düzenlemesi %7.4
- Su fiyatlarının düşürülmesi %7.3
- Kavşak düzenlemeleri %4.4

Anket çalışması, kentlilerin sorunlarının belirlenmesi ve belediyenin çalışmalarını öncelik sırasına göre düzenlemesini kolaylaştırması açısından çok faydalı olmuştur. Yerel yönetimlerin bu şekilde çalışmalarla, kentlilerin sorunlarını belirlemeleri ve çözüme yolunda adımlar atmaları kentsel yaşam kalitesini olumlu yönde etkileyecektir. Bu çalışma, dördüncü bölümde verilen araştırma bulgularını da destekler niteliktedir.

Antalya'nın temel kentsel sorunları, kentsel yaşam kalitesinin düşük olmasının nedenleridir

Kentsel sorunlar, kentlilerin yaşam kalitesine ulaşmalarının önünde engel oluşturmakta ve kentsel yaşamı katlanılmaz hale getirmektedirler. Antalya'da yaşanan sorunlar da kentlilerin gündelik yaşamını etkilemekte ve kendi özel yaşamlarında yaşam kalitesini yakalamış olsalar bile kentsel yaşam kalitesine ulaşmalarını engellemektedir. Antalya'da yaşamı zorlaştıran sorunlar şu şekilde belirlenebilir:

- 1) Kentli yönetime ve kentsel kararlara katılımının olmaması
- 2) Göç ve nüfus yoğunluğunun getirdiği sorunlar
- 3) Kentlilerin can ve mal güvenliğinin tehlikede olması
- 4) Kent planlamasındaki sorunlar
- 5) Konutların kalitesizliği
- 6) Ulaşım sorunları
- 7) Altyapı sorunları
- 8) Yeterli miktarda ve sağlık koşullarına uygun su sağlanamaması
- 9) Kentin doğal ve tarihi dokusunun korunamaması
- 10) Hava kirliliği sorunu
- 11) Gürültü sorununun önüne geçilememesi
- 12) Yeşil alanların yok edilmesi ve yeni yeşil alanlar açılmaması
- 13) Kültürel faaliyetlerin yetersizliği

- 14) Dezavantajlı grupların sorunları
- 15) Görsel kirlilik sorunu
- 16) Gecekondulaşma sorunu

Bu sorunlar diğer kentlerde yaşananlarla ortak özellikler göstermektedir, ancak bir turizm kenti olan Antalya'nın dünya kenti özelliklerine kavuşabilmesi için özgünlüklerini ortaya çıkararak, kentsel yaşam kalitesini yakalayabilmek üzere diğer kentlerden daha fazla çabaya gereksinimi vardır.

3.5.1) Antalya'da Kentsel Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesi İçin Yapılması Gerekenler

3.5.1.1) Kentlilerin Can ve Mal Güvenliğinin Sağlanması

Son yıllarda büyük kentlerde kentlilerin güvenliğini tehdit eden hırsızlık ve kapkaç olayları Antalya'da da kentlileri huzursuz etmektedir. DİE göstergelerine göre 2003 yılında Antalya'da 13.378 adet suç işlenmiştir. Bunlardan 3989'unu şahsa karşı işlenen suçlar oluşturmaktadır. Antalya, suç oranının en çok arttığı kentlerden biridir . 2003 yılında cana kasıttan İstanbul ve Çukurova başı çekerken, malın gaspında Antalya birinci sırada yer almaktadır. Nüfus başına düşen hırsızlıkta ise Antalya 20 büyük kent içinde ilk sıradadır (www.egm.gov.tr).

Tablo 3.5 Antalya Suç İstatistikleri

	2000 Yılı	2003 Yılı
HIRSIZLIK	5.646	8.334
GASP	138	311
IRZA GEÇME	45	53
CİNAYET	42	69

Kaynak: www.egm.gov.tr

2000 yılı suç istatistiklerine göre gasp soygun toplamı 138, hırsızlık toplamı 5.646, cinayet toplamı 42 iken, 2003 yılına gelindiğinde bu rakamların hepsinde artış olduğu gözlenmiştir (www.egm.gov.tr/asayis/istatistik2000).

Sokak ve caddelerde güvenli olmadıklarını düşünen kentliler belli saatlerden sonra dışarı çıkmamayı tercih etmekte bu da kentlilerin sosyal yaşantısını etkilemektedir. Bu sorunların çözümü

için gerekli çalışmaların hızlandırılması ve sokakların tekrar güvenli hale getirilmesine gereksinim vardır.

3.5.1.2) Kentli Katılımının Gerçekleştirilmesi

Kentlilerin kendileri dışında gelişen kentsel sorunlar nedeniyle kentsel yaşam kalitesine ulaşamamaları için çözümlerden biri, kentli katılımının sağlanması olarak görülmektedir. Çünkü, bir kentte yaşanan sorunları en iyi bilenler ve bunlardan dolayı mağdur olanlar kentlilerdir.

Antalya'da da pek çok kentsel sorun yaşanmakta ve kentlilerin yaşam kaliteleri olumsuz yönde etkilenmektedir. Yerel yönetimler ve kentlilerin işbirliğiyle kolaylıkla çözümlenebilecek pek çok sorun katılım gerçekleşmediği için sorun olarak kalmaya devam etmektedir. Katılımın zorunlu koşulları; bilgilenme, başvurma, bilgiye ulaşma hakkının sağlanmasıdır. Bilginin zamanında, bağlayıcı kararlar alınmadan ve alternatiflerin üretilebileceği bir aşamada, eksiksiz sağlanması gerekmektedir.

Kentsel yaşam kalitesine ulaşılabilmesi için diğer sorunların çözümünü yanı sıra, kentliler, sorunlar ve kendi hakları konusunda bilinçlendirilerek kentli katılımı gerçekleştirilmelidir.

3.5.1.3) Hızlı Nüfus Artışının Getirdiği Sorunların En Aza İndirilmesi

Antalya'da yaşanan kentsel sorunların en başında hızlı nüfus artışı gelmektedir. Antalya il nüfusu 1950'ye kadar 300.000'in altındayken, 1970'de 750.000, 1990'da 1.000.000'u aşmıştır (Aydın, Esengil, 1996, s.59-60).

2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre Antalya'nın nüfusu 1.726.205'tir. Antalya, binde 41.79 ile nüfus artış hızı en yüksek kenttir. Km2 başına düşen kişi sayısı 1927 yılında 11 iken, 2000 yılında bu 83'e yükselmiştir (antalya.yerelnet.org.tr).

Antalya kent nüfusundaki artışın en önemli nedenlerinden biri kırsal alandan ve diğer kentlerden Antalya'ya olan göçtür. Antalya, Türkiye genelinde göç alan kentler arasında birinci sıradadır. Yoğun göç, kentin fiziksel yapısının bozulmasına yol açmakta; hızlı, dengesiz, sağlıksız bir büyüme süreci yaşanmasına; elektrik, su, kanalizasyon gibi altyapı hizmetleri yanında okul, hastane gibi sosyal kurum yatırımlarının zorlanması da neden olmaktadır (www.antalyakentkonseyi.org).

Nüfus artışının nedenlerinden bir diğeri de, ülkemizin en önemli turizm kentlerinden biri olan Antalya'nın özellikle bahar ve yaz aylarında yerli ve yabancı turist akınına uğramasıdır. Bu da zaten iç göç nedeniyle her geçen gün nüfusu artan kente ek bir yük getirmekte ve çevre sorunlarını artırmaktadır. Hızlı nüfus artışının etkisiyle, kentsel çevre ve ekosistemler ağır bir yük altına girmekte, nitelik kaybına uğramaktadır. Taşıma kapasitelerinin üzerinde kullanıma açılması nedeniyle doğal kaynaklar, çevresel ve kültürel değerler yeterince korunamamakta ve kentsel yaşam kalitesini düşmesine neden olmaktadır.

3.5.1.4) Kent Planlaması ve Konut Sorunlarının Çözülmesi

Ülkemizde yaşanan kentsel sorunların en önemli nedenlerinden biri olan kent planlaması, Antalya için de bir sorun olmaya devam etmektedir. Yoğun bir kentleşme ve rant değişimi yaşayan Antalya'ya uygun bir kent planı yapılmamış bu da kentsel sorunların daha da ağırlaşmasına neden olmuştur (A.B.B., 2002, s.51).

Antalya'nın fiziksel, jeolojik ve ekolojik özelliklerine uygun bir kent planı yapılamamış olması nedeniyle kent yolları, binalar ve yeşil alanlar iklim özellikleri ve kültürel kimlik dikkate alınmadan tasarlanmıştır. Bunun yanı sıra, yapılan planların esnek olmaması, nüfusu sürekli artan kentte altyapı, konut, trafik gibi düzenlemelerin yapılmasını zorlaştırmakta, uzun vadeli çözümler üretilmesini engellemektedir. Bunun sonucunda da kentliler mağdur olmakta ve yaşam kaliteleri etkilenmektedir.

Antalya'da kentsel yaşam kalitesini etkileyen en önemli sorunlardan biri de konutların kalitesizliğidir. Hızlı nüfus artışına paralel olarak konut sayısı da sürekli artmaktadır. Kentteki konutlar, kalitesiz malzemeden iklime uygun olmayan şekilde inşa edilmektedir. Konutlar şiddetli yağmurlarda su ve nem almakta, yazın sıcak aylarında çok sıcak, kışın ise çok soğuk olmaktadır.

Ülkemiz için çok önemli bir doğal tehdit olan deprem tehlikesine karşı, kentteki binaların dayanıklılıkları henüz test edilmemiştir. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın yaptığı çalışmalar sonucu sadece kamu binalarında araştırmalar yapılmış ve 119 binada yıkımı önlemeye yönelik teknik çalışmalar başlatılmıştır (A.V., 2005, s.11). Deprem riskine karşı tüm binalar teknik analizden geçirilmeli ve gereken önlemler alınmalıdır.

Antalya'nın dışarıdan sürekli göç alan bir kent olması ve nüfusun plansız bir şekilde artması kentte yoksul gecekondü mahallelerinin oluşmasına neden olmuştur. Yoksulluk kentlilerin yaşam kalitesini etkileyen en önemli sorunlardan biridir.

Gecekondu gerek konutların özellikleri, gerekse konutun içinde yer aldığı çevre açısından sağlık riski taşıyan yerleşim yerleridir. Oda başına düşen insan sayısı yüksek, konuttaki mutfak, banyo, tuvalet yetersiz, elektrik, su, kanalizasyon bağlantıları eksiktir (Dedeoğlu, 1998, s.17). 2000 yılında hala tuvaleti konutun dışında olan 383.339 ve hiç tuvaleti bulunmayan 2.066 konut bulunmaktadır (Öztunalı Kayır, 2005, s. 4).

Kalabalık ve sağlıksız konutlar, yetersiz, sağlıksız ve olumsuz çevre koşulları en çok anne ve çocukları sağlık yönünden etkilemektedir. Özellikle bu grubun gereksinimini karşılayacak olan doğum öncesi bakım, aşılama, çocuk takibi, sağlık eğitimi gibi hizmetleri kent merkezine göre daha az aldıkları yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur. Örneğin, Antalya’da gebelerde en az bir kez doğum öncesi muayene oranı kent merkezinde %44 iken, gecekondu bölgelerinde %28’dir. Antalya’da gecekondu mahallelerinde, kent merkezine göre yetersiz beslenme oranı 3 kat, bebek ölüm hızı 2 kat daha fazladır (Dedeoğlu, 1998, s.19).

Gecekondu halkı, hem ilk hem ikinci basamak sağlık hizmetlerini kent merkezine göre daha az kullanmaktadır. Bunun nedenleri arasında, özellikle bölgeye yeni gelen ailelerin tüm kamu hizmetleri gibi sağlık hizmetlerini de yeterince tanıyamaması, gecekondu bölgelerinde nitelik ve nicelik olarak yeterli sağlık kuruluşu bulunmaması ve gecekondu halkının çoğunluğunun sosyal güvencesinin olmaması gelmektedir (www.antalyakentkonseyi.org.tr/raporlar-imarveplanlama-grubu.htm).

3.5.1.5) Altyapı Sorunlarının Çözümlemesi

Yoğun bir kentleşme süreci yaşayan Antalya’nın en önemli sorunlarından biri de altyapıda yaşanan sorunlardır.

Tablo 3.6 Antalya 2000 Yılı Alt Yapı Göstergeleri

Değişken	Antalya	Akdeniz	Türkiye
Kırsal Yerleşmelerde Asfalt Yol Oranı	54.38	61.95	45.23
Yeterli İçme Suyu Götürülen Nüfus	86.16	86.97	84.98
Devlet ve İl Yolları Asfalt Oranı	95.20	94.24	91.28
Borulu Su Tesisatı Bulunan Daire Sayısı	97.54	96.95	96.60

Kaynak : DPT, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Ankara, 2003, s.161.

Sıvı atık sorunu uzun yıllardır zemine deşarj yöntemiyle çözülmeye çalışılan kentte ancak son yıllarda kanalizasyon sistemi kurulmaya başlanmıştır. Kanalizasyon sisteminin kurulması bittiğinde kentin atık sorunu büyük ölçüde çözümlenmiş ve içme suyunun temizliği garanti altına alınacağı Antalya Büyükşehir Belediyesi tarafından ifade edilmektedir (A.B.B., 2002 ,s.9).

Kentte yaşanan diğer bir altyapı sorunu da; şiddetli yağış ve fırtınalar dolayısıyla kentlilerin günlük yaşamı ve kent içi ulaşımın etkilenmesidir. Kent bulunduğu iklim kuşağından ötürü çok yağış almaktadır. Yanlış yapılan imar planları nedeniyle kentte bulunan dere yatakları imara açılmıştır. Bu durum, yağmur sularının doğal yollardan denize ulaşmasını engellediğinden, kullanılan yollar ve çukurda kalan yerleşimlerde su baskınlarına yol açmaktadır.

Altyapı sorunlarından bir başkası da kentteki yaya yolları ve kaldırımların düzensizliğidir. Kaldırımlardaki seviye farkları, çukurlar ve bordür yükseklikleri de yayalar için sorun teşkil etmekte, özellikle yaşlı, özürlü ve bebek arabalı kentlilerin ulaşımını zorlaştırmaktadır (A.B.B., 2002, s.30).

Sağlık hizmetleri konusunda da yaşanan sorunlar kentlilerin yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bir sağlık kurumuna düşen ortalama yatak sayısı Türkiye genelinde 135 yatak iken, Antalya'da 90 yatak ile daha az; kamu kurumlarına ait olanlar Türkiye genelinde 142 yatak iken, Antalya'da 94 yatak ile daha az, özel kurumlara ait olanlar Türkiye genelinde 55 yatak iken, Antalya'da 45 yatak ile daha azdır. Antalya nüfusunun, aldığı göçler ve yaz aylarında gelen turistlerle arttığı dikkate alınırsa hastane ve yatak sayısının oldukça yetersiz olduğu görülmektedir (www.antalyakentkonseyi-raporlar/antalya_kent_envanteri).

Bu altyapı sorunlarının çözümü kentlilerin mağdur olmasını engelleyecek ve kentsel yaşam kalitesine ulaşmalarını sağlayacaktır.

3.5.1.6) Yeterli Miktarda ve Sağlık Standartlarına Uygun Su Sağlanması

Antalya genelinde nüfusun %86'lık bölümüne yeterli içme suyu götürülebilmektedir (www.antalya.gov.tr). Kent şebeke suyu yer altı kaynaklarından elde edilmektedir ve çok serttir. Normalde sertlik derecesi 30 Fr'nin (Fransız Sertliği) üzerinde olan sular çok sert olarak değerlendirilmektedir. Antalya'nın şebeke suyunun sertlik derecesi ise 28-32 Fr arasındadır (www.cevrettek.com/su_sss.htm).

Musluktan akan suyun içme ve kullanım suyu olarak kullanılması sağlık açısından sakıncalar taşımaktadır. Suyun sertliği kentteki su tesisatını da etkilemekte, boruların, evlerde kullanılan makinelerin tahrip olmasına yol açmaktadır. Bunun yanı sıra çeşmeden akan sular çok kireçli olduğu için içme suyu olarak kullanılamamakta ve kentliler içme suyunu damacanalara ile dışarıdan almaktadırlar. Suyunu dışarıdan alamayan kişiler ise birtakım sağlık sorunlarıyla karşı karşıya gelmektedirler. Bu durum kentlilere ek bir maliyet getirmekte ve yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilemektedir.

3.5.1.7) Ulaşım Sorunlarının Çözümlemesi

Antalya’da gerek nüfus gerekse araç sayısının süratle artması, hızlı kentleşme ve yapılaşma; ulaşım ve trafikte sorunlara yol açmaktadır. Plansız yapılanma nedeniyle kentteki belli başlı cadde, sokak ve meydanlar işlevlerini yitirmişlerdir. Kentin en yoğun trafiğini taşıyan caddelerde gerekli kavşak ve ışık düzenlemeleri olmadığından, kentliler trafikte zaman kaybetmekte bunun yanı sıra bazı kazalar da meydana gelmektedir. Otobüs ve minibüs gibi toplu taşıma araçları da yavaş hareket ettikleri ve kurallara uymadıkları için trafiğin seyrini bozmaktadır.

Trafiğin başlı başına sorun olduğu kentte araç sayısı da oldukça yüksektir. 2003 Kasım ayı sonu itibarıyla taşıt sayısı toplamda 352.154’tür. Bunların 179.605’i otomobil, 94.821’i motosiklet, 48.614’ü kamyonet, 13.055’i kamyon ve diğer taşıtlardır. Antalya, taşıt sayısı açısından İstanbul, Ankara ve İzmir’den sonra 4. sıradadır (www.die.gov.tr).

Toplu taşıma araçlarının güzergahlarının uzun olması ve yavaş hareket etmeleri, kentlilere çok zaman kaybettirmekte ve bu durum kentlilerin seyahatlerinde özel araçlarını tercih etmelerine neden olmaktadır.

Ulaşım sorunlarının çözümü için 2005 içinde kent merkezinde köprülü kavşak çalışmaları yapılmıştır. Köprülü kavşak çalışmalarının yapılma nedenleri olarak; Antalya trafiğinin hızla artması, aile başına düşen özel oto sahipliğinin fazla olması, yaz sezonunda taşıt trafiğinde artış olması, özellikle 100. Yıl, Yener Ulusoy ve Adnan Menderes Bulvarlarında trafiğin çok sıkışık olması sayılmaktadır (A.B.B., 2005, s.5). Yapım aşamasında kent içi trafiği olumsuz yönde etkileyen kavşak çalışmaları, tamamlandıktan sonra araç trafiğini bir derece rahatlatmış gözükmektedir. Ancak henüz yaz sezonunda neler yaşanacağı belirsizdir.

Kent içi ulaşım sorunlarının çözümü için Antalya Kent Konseyi de çalışmalar yapmış ve birtakım önerilerde bulunmuştur. Bunlar (www.kentkonseyi/ulasim-plani.doc):

- Ulaşım Master Planı'nın gözden geçirilmesi
- Toplu taşımanın, özellikle de raylı sistemin teşvik edilmesi
- Bisiklet kullanımı ve yaya ulaşımını özendirici, teşvik edici önlemler alınması; bunun için yollar ve alanlar oluşturulması
- Kent içi trafiği rahatlatacak yeni trafik akış düzenlemesi yapılması ve yeni hatlar belirlenmesidir. Ancak Kent Konseyi raporlarının ne derece dikkate alındığı tartışmalıdır.

3.5.1.8) Çevre Kalitesinin Yükseltilmesi

Kentte özellikle kış aylarında hava kirliliği yaşanmaktadır. Gerek kirletici yakıtlar gerekse, plansız yerleşim düzeni hava kirliliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Bakımsız ulaşım araçları sorunun büyümesine sebep olmakta ve yoğun ve yüksek katlı yapılaşma doğal temizleme önünde bir engel oluşturmaktadır (A.V., 2000, s.78). Oluşan hava kirliliği kentlilerin sağlıklarını tehdit etmekte ve yaşam kalitesine ulaşmalarını engellemektedir.

Kentlilerin yaşam kalitesini etkileyen en önemli sorunlardan biri de gürültüdür. Kalabalık bölgelerde trafikte seyreden araçların gürültüsü, yeni yapılan bölgelerde ise yapılan inşaatların gürültüsü günlük yaşamı olumsuz etkilemektedir. Bunların yanı sıra kentliler özellikle yaz aylarında eğlence mekanlarının ve havai fişeklerin gürültüsünden de şikayetçilerdir. Gürültü sorunlarına getirilecek çözüm kendi özel yaşamlarında yaşam kalitesine ulaşmış fakat kentsel sorunlar nedeniyle kentsel yaşam kalitesine ulaşamayan kentlilerin yaşam kalitesini olumlu yönde etkileyecektir.

2000 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre Antalya'da kişi başına düşen yeşil alan miktarı 1.6 metrekaredir (www.antalya-bld.gov.tr). Bu miktar, doğal güzellikleriyle ön plana çıkan bir turizm kenti için çok düşük kalmaktadır. Yeşil alanların az olmasının sebebi kentteki hızlı yapılaşmaya koşut olarak yeşil alanların imara açılmasıdır. Bilindiği gibi yeşil alanlar kentteki toz miktarını azaltır, kirli hava için filtre görevi görür ve kentliler için gezinme ve dinlenme alanı oluştururlar. Kentteki yeşil alanların varlığının azalması kentlileri psikolojik açıdan etkilemekte ve kenti bir beton yığını haline getirmektedir, bu durum ise kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasını engellemektedir (A.V., 2000, s.60).

Tarihi ve turistik bir kent olan Antalya'nın önemli sorunlarından biri de görsel kirliliktir. Kentin her tarafına kurlsız ve düzensiz biçimde yapıştırılan afişler, binaların birbirlerinden çok

farklı renklere boyanması, kent mobilyaları seçimindeki tutarsızlık, reklam, tabela , boş alan ve arsaların yanlış kullanımı kentin görüntüsünü kirletmektedir.

3.5.1.9) Kentin Kültürel ve Tarihi Dokusunun Korunması

Plansız kentleşme, kentin tarihi ve kültürel dokusunu da bozmaktadır. Antalya, farklı kültür ve uygarlıkların eserlerini içinde barındıran bir kenttir. Bu eserlerin kalıcı olabilmesi için iyi korunmaları gerekirken, yanlış yapılaşma sebebiyle hasar görmektedirler. Kentin sembolü halindeki doğal, tarihi ve kültürel eserlerin zarar görmesi veya yok edilmesi kentlilerin kente olan bağlılıklarının azalmasına yol açmakta, psikolojilerini etkilemekte ve yaşam kalitelerini düşürmektedir.

3.5.1.10) Dezavantajlı Grupların Sorunlarının Çözümlemesi

Antalya'da, yaşayanların kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasını engelleyen sorunlardan biri de dezavantajlı gruplar için gerekli düzenlemelerin yapılmamış olmasıdır.

Tablo 3.7 Antalya 2000 Yılı Engelli Sayıları

KENT	TOPLAM
İstanbul	158.436
Ankara	64.710
İzmir	58.384
Antalya	29.154
TÜRKİYE	1.234.139

Kaynak: DIE, 2000 Genel Nüfus Sayımı, Ankara, 2003.,s.256

Antalya kentinde 29.154 engelli bulunmaktadır. Diğer kentlerin nüfusları ile engelli sayılarına kıyaslandığında, Antalya'da nüfusa göre yüksek oranda engelli sayısı bulunduğu Tablo3.8'de gözlemlenmektedir. Bu durum, Antalya kenti yaşam kalitesi ölçütleri açısından dikkate alınması ve kentsel tüm düzenlemelerin bu nüfusu dışlamadan yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Engelli olma durumunun; görme, işitme, konuşma, fiziksel ve zihinsel olmak üzere bir çok biçimi söz konusudur. Dolayısıyla kentsel hizmetlerde çok boyutlu bir duyarlılığa gereksinim ortaya çıkmaktadır.

Engellilere yönelik sağlık, bakım ve rehabilitasyon, özel eğitim, meslek eğitimi, istihdam ve çalışma hayatı, danışmanlık ve destek hizmetlerinin yetersizliği bir yana, engellilerin toplumsal yaşama aktif katılımı yönünde yeterli çaba gösterilmemektedir (www.antalyakentkonseyi.org).

Diğer yandan kentteki yollar ve kaldırımların yanı sıra, kamu binaları ve kamuya açık alanlardaki park, bahçe ve tuvaletler ile toplu taşıma araçlarının yaşlı, özürli ve çocuklu kadınlara uygun düzenlenmemiş olması bu grupların günlük yaşamlarını olumsuz etkilemekte ve yaşam kalitelerini düşürmektedir.

3.5.1.11) Kültürel Etkinliklerin Artırılması ve Kentlilerin Erişebilirliğinin Sağlanması

Ülkemizin en önemli turizm merkezlerinden biri olan Antalya'nın sosyo kültürel gelişiminin ve dünya kentine dönüşmesinin önündeki engellerden biri de kültürel faaliyetlerin yetersizliğidir. Kendine özgü; sanatsal, folklorik özellikleri, farklı dilleri, yemekleri, müzikleri ve tarihsel karakteristikleri olan kentte; sanatsal gösterilere, sergilere, konferanslara, müze, kütüphane, sinema, tiyatro gibi etkinliklere talep gün geçtikçe arttığından bu gibi etkinliklerin sayısı artırılmalıdır (Öztunalı Kayır, 2005, s.8).

Kültürel faaliyetlerin sayısının artırılması ve kentlilerin erişebilirliğinin sağlanması, kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında önemli bir adım olacaktır.

Antalya için, kentsel sorunların ağırlığına göre kentsel yaşam kalitesine ulaşma yolunda yapılabilecekler bu şekilde belirlenebilir. Kentteki sorunlar, kentlilerin yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Kentsel sorunların çözümünün gününbirlik kararlara bırakılması, sorunları daha da ağırlaştırmaktadır. Bunun sonucunda kentliler kendi özel yaşamlarından hoşnut olsalar bile kentsel sorunlar nedeniyle kentsel yaşam kalitesine ulaşamamaktadırlar.

4) ANTALYA YEŞİLBAHÇE MAHALLESİ'NDE YAPILAN ANKET ÇALIŞMASI VERİ VE BULGULARI

4.1) Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; Türkiye'de kentleşme ve kentleşme sürecinde kentlerimizin temel sorunlarından yola çıkarak, dünya kenti olma yolundaki turizm ve tarım kenti Antalya'da kentlilerin kentsel yaşam kalitesi ile ilgili bilgi, düşünce ve davranışlarını ölçmek ve Antalya'da kentsel yaşam kalitesine ulaşmak için gerekli ölçütleri belirlemek ve alınabilecek önlemleri saptamaya çalışmaktır.

Ayrıca, bu çalışma, Yeşilbahçe Mahallesi'nde kentsel bilinç yükseltme ve öğretici işlevini de üstlenmiş ve büyük kentler için de yol gösterici ve bilimsel araştırmaları başlatmada öncü olmayı hedeflemiştir.

4.2) Araştırma Yöntemi

Veri toplama aşamasında bazı varsayımlar temel alınarak anket yapılmış ve bulguların değerlendirilmesinde kullanılmıştır.

Ana Hipotez

Bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanması insani bir zorunluluktur ve ancak bundan sonra kentsel yaşam kalitesinden sözedilebilir. Kentliler kendi özel yaşamlarında yüksek yaşam standardını sağlasalar bile, kentsel sorunlar nedeniyle kentsel yaşam kalitesine ulaşamamaktadırlar.

Alt Hipotezler

Sosyo ekonomik açıdan gelişmiş olan kesimlerin kentsel sorunlar konusunda farkındalığı, kentsel yaşam kalitesi bilinci ve talebi daha yüksek olmaktadır.

Kentsel güvenlik ve katılım, kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında en önemli etkenlerden biridir.

Araştırma Biçimi

Antalya Yeşilbahçe Mahallesi'nde ikamet eden kişilere, kentsel yaşam kalitesi hakkındaki bilgi, düşünce ve davranışlarını ölçmek amacıyla *doğrudan gözlem ve yüz yüze görüşme teknikleri* kullanılarak *anket* uygulanmış, yaptıkları yorumlar ayrıca not edilmiştir.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih

1 Ağustos-30 Ekim 2004 tarihleri arasında, Yeşilbahçe Mahallesi'nde yapılmıştır. Araştırmanın ana hipotezine uygun olarak sosyo-ekonomik gelişmişliği yüksek ve görece yeni bir yerleşim olduğu için seçilmiştir. Seçilme nedenleri:

- 1) Muratpaşa Belediyesi sınırları içindeki Yeşilbahçe Mahallesi'nde yaşayan kentlilerin gelir seviyesinin yüksek olması ve bunun sonucu olarak özel yaşamlarında yaşam kalitesine ulaşmış olduklarının düşünülmesi (özel yaşamlarından hoşnut olmaları)
- 2) Yeşilbahçe Mahallesi'nde yaşayanların genelde eğitim seviyelerinin yüksek olması ve buna bağlı olarak kentsel sorunlar konusunda farkındalık ve kentsel yaşam kalitesi bilinçlerinin yüksek olduğunun varsayılması

Araştırma Evreni ve Örneklemi

Antalya DİE'den alınan bilgiler doğrultusunda 2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına göre Yeşilbahçe Mahallesi'nin nüfusu 11.200 kişidir.

Araştırmanın sağlıklı sonuç vermesi için, anket uygulanacak kişi sayısı, uzman görüşü de alındıktan sonra ankette yer alan soru sayısının altı katı olarak belirlenmiştir.

Ankette olgusal sorularla birlikte 35 adet soru bulunmaktadır. Dolayısıyla anket uygulanacak kişi sayısı 210'dur. Anket sorularına yanıt vermek istemeyecek kişiler olabileceği göz önünde bulundurularak 230 adet anket yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda olgusal sorulara cevap verilmeyen anketler elenmiş ve 211 adet anket değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Antalya üzerine yapılmış araştırma sayısının son derece düşük olması, kente özgü verilerin bulunmayışı ve bulunanların çelişkili olması araştırmanın sınırlılıklarının başında gelmektedir. Gelir

ve eğitim durumu düşük olanlar, araştırma dışı bırakılmıştır. Çalışan kişilere anket uygulanabilmesi için evlere genelde akşam saatlerinde gidilmiştir. Sürenin kısıtlılığı nedeniyle soru formunda kapalı uçlu sorulara yer verilmek zorunda kalınmıştır.

Soru Formunun Geliştirilmesi

Araştırmacı tarafından Antalya Yeşilbahçe Mahallesi'nde ikamet edenlerin kentsel yaşam kalitesiyle ilgili bilgi, düşünce ve davranışlarını belirlemek amacıyla literatür taranarak ve uzman görüşü alınarak hazırlanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veriler literatür taraması, doküman incelemesi ve ilgili kurumlardan Antalya Valiliği, Muratpaşa Belediyesi, ATSO ile Antalya DİE Müdürlüğü'nden elde edilen verilerden oluşmaktadır.

Ön Uygulama

Yeşilbahçe Mahallesi'nde ikamet eden gelir ve eğitim seviyesi yüksek 20 kişiye yapılan ön uygulamadan sonra, soru formuna son şekli verilmiştir.

Soru Formunda Yer Alan Soruların Özellikleri

Soru formunda öncelikle, araştırmaya katılan kişilerin cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, meslek, gelir seviyesi ve konut bilgilerini ölçmek amacıyla olgusal sorulara yer verilmiştir.

Olgusal verilerin dışında, kentsel yaşam kalitesiyle ilgili; katılımcıların bilgi, düşünce ve davranışlarını ölçmeyi amaçlayan kapalı uçlu sorular yer almıştır. Soruların katılımcıları kentsel yaşam kalitesi hakkında eğitici nitelikte olmasına da özen gösterilmiştir.

Soru Formunun Uygulanması

Soru formu uygulanırken gelir seviyesi yüksek kişilerin oturduğu apartmanların seçilmesine özen gösterilmiş; kimlik beyanından sonra katılımcılarla genellikle kapıda, yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler yaklaşık olarak 15-20 dakika sürmüştür, bu sırada yapılan yorumlar ayrıca not

edilmiştir. Çalışan kesime ulaşabilmek için anket çalışması genellikle akşam 18.00-20.00 saatleri arasında yapılmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Anket uygulaması sona erdikten sonra elde edilen veriler, kodlanarak bilgisayara yüklenmiştir. Daha sonra, SPSS paket programı kullanılarak frekans ve yüzde hesaplamaları yapılmıştır. Frekans ve yüzde hesaplarından faydalanılarak tablolar oluşturulmuş ve değerlendirme yapılmıştır.

Ki-kare Anlamlılık Sınaması

Uygulanan ankete verilen cevaplar ki-kare anlamlılık sınavasından geçirilmiştir. Araştırmanın başında gelir ve eğitim seviyesi yüksek olan kentlilerde kentsel yaşam kalitesi bilincinin daha yüksek olduğu ve kentle ilgili haklarından daha çok haberdar oldukları varsayımından yola çıkılmıştır. Buna bağlı olarak eğitim ve gelir seviyesinin yüksek olduğu Antalya Yeşilbahçe Mahallesi araştırma alanı olarak seçilmiştir.

Verilen yanıtlar doğrultusunda yapılan anlamlılık sınavasında “*gelir ve eğitim seviyeleri*” bağımsız değişkenler olarak belirlenmiş, deneklere sorulan sorular da bağımlı değişkenler olarak ele alınmıştır.

Yapılan sınavada 0,05 anlamlılık seviyesi esas alınmış, elde edilen sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Sonuçlar anlamlı bulunmadığından ki-kare değerlerine burada yer verilmemiştir. Bu durum varsayımlarımızın doğrulanmadığı dolayısıyla, ankete verilen yanıtlarda gelir ve eğitim seviyeleri yüksek olmasının etkili olmadığı sonucuna götürmektedir.

4.3) Bulgular ve Değerlendirmeler

Tablo 4.1 Ankete Katılanların Cinsiyet Dağılımı

	SAYI	YÜZDE
Kadın	94	44.5
Erkek	117	54.5
TOPLAM	211	100

Araştırma dahilinde Yeşilbahçe Mahallesi'nde yaşayan 94 kadın, 117 erkek toplam 211 kişiyle görüşülmüştür. Kadın ve erkek sayısının birbirine yakın olmasına özellikle dikkat edilmiş ancak, kadınların sosyo-psikolojik açıdan önlerindeki engeller , sayılarının yine de düşük kalmasını engelleyememiştir.

Tablo 4.2 Ankete Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

	SAYI	YÜZDE
18-25 arası	20	9.5
26-35 arası	83	39.3
36-45 arası	63	29.9
46- 55 arası	33	15.6
56 ve üstü	12	5.6
TOPLAM	211	100

Yaşı 18-25 arası 20; 26-35 arası 83; 36-45 arası 63; 46 ve üstünde 45 kişi ile görüşülmüştür. Yoğunluklu olarak 26-55 yaş grubu öne çıkmaktadır. 26 yaşından büyük kişilerin tercih edilmesinin nedeni, bu kişilerin eğitimlerini tamamlamış ve iş hayatına atılmış, dolayısıyla da kendi gelirine sahip kişiler olduğunun düşünülmesidir. Eğitim seviyesi ve gelir düzeyi yüksek kişilerin, kentsel yaşam kalitesi bilincine daha çok sahip oldukları ve kentsel haklarından daha çok haberdar oldukları düşünülmektedir. Kentsel haklarının farkında olan kentliler, kentsel yaşam kalitesine ulaşılması konusunda da ısrarcı olacaklardır.

Tablo 4.3 Ankete Katılanların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

	SAYI	YÜZDE
Bekar	81	38.4
Evli	108	51.2
Boşanmış ve Dul	22	10.4
TOPLAM	211	100

Ankete katılanların 81'i yüzde 38.4 ile bekar; 108'i yüzde 51.2 ile evli; %10.4'ü boşanmış ve duldur . Bekar olanlar genelde aileleriyle oturmaktadırlar.

Tablo 4.4 Ankete Katılanların Eğitim Durumları

	SAYI	YÜZDE
Okur Yazar Değil	0	0
İlköğretim	30	14.2
Lise	83	39.3
Üniversite	86	40.8
Yüksek Lisans ve Üzeri	12	5.7
TOPLAM	211	100

Ankete katılan 211 kişiden 30'u yüzde 14.2 ile ilköğretim, 83'ü yüzde 39.3 ile lise, 86'sı yüzde 40.8 ile üniversite, 12'si yüzde 5.7 ile yüksek lisans ve üzeri mezunudur. Bu eğitim düzeyi kentin genel ortalamasının çok üzerindedir. 2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına göre ülkemizde okuma yazma bilmeyen erkek sayısı 29.426; kadın sayısı 93.127'dir. Herhangi bir öğretim kurumundan mezun olmayanların sayısı ise erkeklerde 141.700; kadınlarda 143.405'tir.

Yeşilbahçe Mahallesi'nde okur yazar olmayan ya da sadece okur yazar olup hiç okula gitmemiş kişi yoktur. Bunun dışında lise ve üstü okullardan mezun olanların sayısının çok olması, eğitim düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ankete katılan kişilerin büyük çoğunluğunun iyi bir iş ve gelire sahip olmalarının en önemli nedenlerinden biri eğitim düzeylerinin yüksek olmasıdır.

Ayrıca eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin kentsel yaşam kalitesi bilincine daha çok sahip oldukları ve kentle ilgili haklarından daha çok haberdar oldukları düşünülmektedir. Bu da kentsel sorunların çözümünde ve dolayısıyla kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında önemli bir etken olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 4.5 Ankete Katılanların Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

	SAYI	YÜZDE
Öğrenci	13	6.2
Ev Dışında Çalışmayan	19	9.0
Kamu Çalışanı	38	18.0
Özel Sektör Çalışanı	25	11.8
Serbest Meslek	71	33.6
Emekli	18	8.5
Turizm Sektörü	27	12.8
TOPLAM	211	100

Ankete katılanların çeşitli meslek gruplarından olmalarına özen gösterilmiştir. Meslek grupları içinde en büyük pay 71 kişiyle serbest meslek sahiplerine aittir. Serbest meslek grubundaki kişiler genellikle kuyumculuk, halıcılık gibi turizme yönelik işlerle meşgul olmaktadır. Bunların dışında ankete katılanların % 18.0'ı kamu, % 12.8'i turizm sektörü, % 11.8'i de özel sektör çalışanıdır.

Tablo 4.6 Ankete Katılanların Gelir Durumları

YTL	SAYI	YÜZDE
300-500 arası	7	3.3
501-1000 arası	38	18.0
1000-1500 arası	72	34.1
1500-2000 arası	45	21.3
2000-3000 arası	42	19.9
3000 ve üstü	7	3.3
TOPLAM	211	100

Tablo 4.6'ya bakıldığında, katılımcıların gelir düzeylerinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Özellikle 1000-3000 Ytl arası gelir grubunda yoğunlaşma vardır. Bu oranlar Yeşilbahçe Mahallesi'nde yaşayanların gelir seviyelerinin Türkiye ve Antalya ilinin ortalamasının üzerinde olduğunu göstermektedir. Asgari ücret ile kıyaslandığında mahallelilerin yaşam standartlarının yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

Gelir düzeyinin yüksek olması kişilerin iyi bir konut, canlı bir sosyal yaşam, daha iyi sağlık hizmeti, daha kaliteli gıdaya ulaşabilmesi anlamına gelmektedir. Bütün bunlar kişinin özel yaşamından hoşnut olmasında ve yaşam kalitesine ulaşmasında önemli etkenlerdir. Fakat geliri

yüksek olan kentliler özel hayatlarında yaşam kalitesine ulaşsalar bile, kentsel sorunlar sebebiyle kentsel yaşam kalitesine ulaşamamaktadırlar.

Tablo 4.7 Ankete Katılanların Konut Bilgileri

	SAYI	YÜZDE
Kendine ait	126	59.7
Kiracı	85	40.3
TOPLAM	211	100

Ankete katılan 211 kişiden %60'a yakını ev sahibi, %40.3 ile 85'i ise kiracıdır. Konut sahibi kişilerin yaşadıkları mahalleye daha çok sahip çıktıkları ve sorunların çözülmesi için daha çok çaba harcadıkları düşünülmektedir. Anket uygulanırken yapılan yüz yüze görüşmelerde de ev sahibi kişilerin yaşam alanı olarak seçtikleri mahallenin sorunlarının çözümünde daha duyarlı oldukları gözlemlenmiştir. Bu duyarlılık, kentsel yaşam kalitesine ulaşılması konusunda etkili olacaktır. Çünkü konut sahibi olanlar mağdur oldukları kentsel sorunları yerel yönetimlerin çabuklukla çözmesi konusunda ısrarcı davranacaklardır.

Tablo 4.8 “Kentsel Yaşam Kalitesi Kentlilerin Kentten Beklentilerinin, Kent Yönetimi Tarafından Karşılanması” Bilgisine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	143	67.8
Kısmen Katılıyorum	62	29.4
Kararsızım	2	0.9
Katılmıyorum	4	1.9
Hiç Katılmıyorum	0	0
Toplam	211	100

Ankete katılanların 205 kişiyle yaklaşık % 97 gibi büyük bir kısmı kentlilerin kentten beklentilerinin, kent yönetimi tarafından karşılanması gerektiğini düşünmektedirler. Kent yönetimlerinin kentlilerin yaşam kalitelerini yükseltmeye yönelik olarak; ulaşımın düzenlenmesi, kentsel çevre sorunlarının çözülmesi, dezavantajlı toplumsal gruplara yönelik düzenlemeler yapılması, kültürel ve sportif faaliyetler düzenlenmesi, yeşil alanların korunması ve yenilerinin yaratılması gibi görevleri vardır. Yasalarda da yer alan bu gibi görevleri yerine getirmekle yükümlü olan kent yönetimleri; kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında önemli bir role sahiptir. Bunun yanı

sıra, kentliler de sorunların bilincinde olmalı, çözüm konusunda ısrarcı davranmalı ve yaşam kalitesine ulaşma konusunda çözüm üretmek için çaba harcamalıdır.

Kent yönetimleri yerine getirmekle yükümlü oldukları bu görevleri aksattıkları takdirde buna tepki gösterecek olanlar kentliler olmalı ve yaşam kalitesine ulaşılması konusunda talepkar davranmalıdırlar.

Tablo 4.9 “Kentsel Yaşam Kalitesine, Kentlilerin Konut, Güvenlik, Sağlık, Ulaşım Gibi Temel İhtiyaçları Karşılandıktan Sonra Ulaşılır” Bilgisine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	163	77.3
Kısmen Katılıyorum	48	22.7
Kararsızım	0	0
Katılmıyorum	0	0
Hiç Katılmıyorum	0	0
Toplam	211	100

Kentte temel gereksinimlerin karşılanmasını kentsel yaşam kalitesine ulaşmada öncelikli koşul olarak görmeyen yoktur. Kısmen katılıyorum şeklindeki yanıtlar %22.7 oranındadır. Yüz yüze yapılan görüşmelerde kişiler kendilerinin pek çok kişiye göre daha iyi şartlara sahip olduklarını belirtmekle birlikte; konutlarının kentin iklim yapısına göre planlanmadığından, ulaşım konusunda kentte sorunlar yaşandığından, sağlık hizmetlerinden faydalanabilmek için çok zaman harcamalarına karşın muayene ve tedavi olma konusunda aksaklıklar yaşadıklarından yakınmışlardır.

Konut, güvenlik, sağlık, ulaşım gibi ihtiyaçların karşılanması kentte insanca bir yaşam sürülebilmesi için gereklidir. Bu ihtiyaçların karşılanması insanca bir yaşamın yanı sıra kentsel hakların yaşama geçirilmesinde de en önemli koşullardan biridir. Yani temel ihtiyaçların karşılanmaması, yaşam kalitesine ulaşılmasının önünde bir engel olduğu gibi aynı zamanda kentsel hakların ihlali anlamına da gelmektedir.

Bu ve benzeri sorunlar, elbette ki kentsel yaşam kalitesi önünde ciddi bir engel oluşturmakta ve kentlilerin mağdur olmasına neden olmaktadır. Bütün bunlar, kişilerin kendilerine iyi yaşam şartları sağlasalar bile kentte yaşanan sorunlar nedeniyle kentsel yaşam kalitesine ulaşamadıklarını göstermektedir.

Tablo 4.10 “Kentsel Yaşam Kalitesi, Kentlilerin Kentsel Hizmetlere Çabuk, Ucuz ve Kolay Ulaşabilmesi ile Ölçülür” Bilgisine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	167	79.1
Kısmen Katılıyorum	39	18.5
Kararsızım	3	1.4
Katılmıyorum	2	0.9
Hiç Katılmıyorum	0	0
Toplam	211	100

Ankete katılanların, 167 kişi ile % 96’lık bir oranı, kentsel yaşam kalitesinin, kentsel hizmetlere çabuk, ucuz ve kolay ulaşabilmesi ile ölçüldüğüne katılmışlardır. Kentsel hizmetlere ulaşımın kolaylaştırılması elbette ki kentlilerin daha rahat bir yaşam sürmelerini sağlayacak ve daha canlı bir sosyal yaşama sahip olmalarına olanak tanıyacaktır. Çünkü hizmetlere ulaşmak için harcadıkları süre ve parayı sosyal yaşama daha çok katılmak için ayırabileceklerdir.

Kentliler bütün bunları kabul etmekle birlikte kentte ulaşım, sağlık gibi pek çok hizmete çabuk, ucuz ve kolay ulaşmanın mümkün olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 4.11 “Kentte Can ve Mal Güvenliğinin Sağlanması Kentsel Yaşam Kalitesine Ulaşılmasında Birincil Etkendir” Düşüncesine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	119	56.4
Kısmen Katılıyorum	67	31.8
Kararsızım	25	11.8
Katılmıyorum	0	0
Hiç Katılmıyorum	0	0
Toplam	211	100

Katılımcıların %90’ına yakını için can ve mal güvenliğinin sağlanması kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında birincil etken olduğunu düşünmektedir. Ankete katılanlar arasında 185 kişi böyle düşünmektedir , bu fikre katılmayan kimse ise yoktur.

Güvenliğin kentsel yaşam kalitesi için birincil etken olarak düşünülmesinin nedeni özellikle son yıllarda artan kapkaç, gasp, tecavüz, cinayet ve hırsızlık olaylarıdır. Önceki bölümlerde verilen, Antalya kentindeki suç oranları da bunu ispatlamaktadır. Bu olayların gün geçtikçe artması ve

faillerin yakalandıktan sonra tekrar serbest bırakılmaları kentlilerin tedirgin olmasına yol açmakta ve sosyal yaşamlarını etkilemektedir. Bütün bu olaylar nedeniyle ev içinde ve dışında huzurlu olmadıklarını belirten katılımcılar güvenlik sorunu çözülmedikçe kentsel yaşam kalitesine ulaşamayacağını söylemişlerdir. Kararsız kalan 25 kişi ise % 11.8'lik bir oranda kalmıştır.

Tablo 4.12 “Yollar, Binalar ve Toplu Taşıma Araçlarının Engellilere ve Çocuklu Kadınlara Uygun Olmaması Kentsel Yaşam Kalitesinin Düşük Olduğunu Gösterir” Düşüncesine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	76	36.0
Kısmen Katılıyorum	113	53.6
Kararsızım	2	0.9
Katılmıyorum	20	9.5
Hiç Katılmıyorum	0	0
Toplam	211	100

Yollar, binalar ve toplu taşıma araçlarının engelli ve çocuklu kadınlara uygun olmaması kentsel yaşam kalitesinin düşük olduğunu gösterir fikrine katılımcıların 188'i % 89'luk bir oranla katılırken, % 9.5'i katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Bilindiği gibi engelliler, yaşlılar, çocuklar ve çocuklu kadınlar dezavantajlı grupları oluşturmaktadırlar ve kentlerde bu gruplar için özel düzenlemelere ihtiyaç vardır. Kent içindeki yollarda, kaldırımlarda, resmi ve özel binalarda, toplu taşıma araçlarında özel düzenlemelerin yapılmaması bu grupların yaşamını zorlaştırmakta, evden dışarı çıkamamalarına, dolayısıyla da sosyal yaşama katılamamalarına yol açmaktadır.

Dezavantajlı gruplar için yapılması gereken düzenlemeler, kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında önemli bir ölçüttür.

Tablo 4.13 “Tramvay Hattının Çoğaltılması Kent İçinde Ulaşımı Kolaylaştırır” Düşüncesine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	135	64.0
Kısmen Katılıyorum	49	23.2
Kararsızım	21	10.0
Katılmıyorum	5	2.4
Hiç Katılmıyorum	1	0.5
Toplam	211	100

Tramvay hattının çoğaltılmasının kent içinde ulaşımı kolaylaştıracağı düşüncesine katılımcıların 184’ü % 87’lik bir oranla katılırken, 6’sı katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Tramvayın diğer toplu ulaşım araçlarına göre tercih edilmesinin nedeni gereksiz zaman kaybettirmemesi ve ucuz olmasıdır. Kent içinde kullanılan otobüs, minibüs gibi araçlar güzergahlarının uzunluğu nedeniyle yolculukların uzamasına yol açmakta ve kentlilere zaman kaybettirmektedir. Tramvay hattının sadece belli bir bölgede varolması kentlilerin kullanımını sınırlamaktadır. Ulaşımın kolaylaştırılması için tramvay hatlarının çoğaltılması ve her bölgeye tramvayla ulaşım imkanı getirilmelidir.

Antalya Kent Konseyi de kent içi ulaşımın kolaylaştırılması için raylı sisteme daha çok önem verilmesini önermektedir. Yüz yüze yapılan görüşmelerde katılımcılar, tramvay hattı çoğaltıldığı takdirde, kent içinde yaptıkları yolculukların kolaylaşacağını düşündüklerini söylemişlerdir.

Tablo 4.14 ”Kentin Gürültüsü Hem Sağlığımı Hem Günlük Yaşamımı Olumsuz Etkiliyor” Düşüncesine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	110	52.1
Kısmen Katılıyorum	62	29.4
Kararsızım	2	0.9
Katılmıyorum	36	17.1
Hiç Katılmıyorum	1	0.5
Toplam	211	100

172 kişi ile katılımcıların % 81.5'i kentin gürültüsünün hem sağlıklarını hem günlük yaşamlarını olumsuz etkilediğini belirtirken, gürültüden etkilenmediklerini belirtenlerin oranı % 17.6'da kalmıştır. Kentsel gürültü kaynakları, trafikteki araçların, sürekli devam eden inşaatların ve özellikle yaz aylarında atılan havai fişeklerin gürültüsü olarak belirtilmiştir.

Bilindiği gibi gürültü, insanların psikolojisini de olumsuz yönde etkilemektedir. Sürekli gürültülü bir ortamda kalan insanların sağlıkları etkilenmekte, psikolojik sorunlar ve uyku bozuklukları yaşayarak mağdur olmaktadır. Gürültü, kentlilerin yaşam kalitelerini olumsuz etkileyen faktörlerdendir. Kendi özel yaşamlarında kaliteyi yakalamış olan kentliler kendi iradeleri dışında oluşan bu gibi kentsel sorunlar nedeniyle kentsel yaşam kalitesine ulaşamamaktadırlar.

Tablo 4.15 “ Mahallemizde Neredeyse Her gün Yeni Bir İnşaata Başlanması Beni Hiç Rahatsız Etmiyor” Düşüncesine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	9	4.3
Kısmen Katılıyorum	34	16.1
Kararsızım	3	1.4
Katılmıyorum	107	50.7
Hiç Katılmıyorum	58	27.5
Toplam	211	100

Katılımcıların % 80'e yakın bölümü mahallede sürekli yapılan inşaatlardan rahatsız olduklarını ve bunları gürültü kaynağı olarak gördüklerini söylemişlerdir. Kentte yapılaşmanın aralıksız olarak devam etmesi ve inşaatlarda çalışma saatlerine dikkat edilmemesi rahatsızlığı arttırmaktadır. Özellikle; sürekli evde olan çocuklar, yaşlılar, hastalar ve ev kadınları bu sorundan dolayı mağdur olmakta ve kentsel yaşam kalitesine ulaşamamaktadırlar. İnşaatlardan rahatsız olmadıklarını belirtenlerin oranı ise %20.4'tür.

Tablo 4.16 “Kentteki Sanatsal Etkinliklerin Yetersiz Olduğunu Düşünüyorum” Düşüncesine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	46	21.8
Kısmen Katılıyorum	52	24.6
Kararsızım	11	5.2
Katılmıyorum	85	40.3
Hiç Katılmıyorum	17	7.6
Toplam	211	100

Kentteki sanatsal faaliyetlerin yetersiz olduğu fikrine katılanların oranı %46.4 iken, katılmayanların oranı % 47.9’dur. Sanatsal etkinlikleri yeterli bulanların oranı ise %7.6’da kalmıştır. Oranların birbirine bu kadar yakın olmasının nedeni, kentlilerin sanatsal faaliyet kapsamında düşündüklerinin birbirinden farklılaşması olabilir. Bu fikre katılmayanlar kendi hoşlandıkları sanatsal etkinliklerin kentte hiç yapılmadığını ya da çok yetersiz olduğunu söylemişlerdir. Bu gibi sanat olayları arasında daha çok opera, bale, tiyatro gibi etkinlikler belirtilmiştir.

Sanatsal faaliyetlerle ilgili diğer bir sorun da bu faaliyetlerden kentlilerin yeterince haberdar edilmemesi olarak belirtilmiştir.

Antalya gibi “dünya kenti” olmaya aday bir kentte sanatsal ve kültürel faaliyetlerin yetersizliği sosyal yaşamı da etkilemekte, kentlilerin kendi kültürel altyapılarını geliştirmelerini de engellemektedir.

Tablo 4.17 “Belediyelerin Hizmetlerini Denetlemek Bize Düşmez” Düşüncesine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	4	1.9
Kısmen Katılıyorum	10	4.7
Kararsızım	3	1.4
Katılmıyorum	57	27.0
Hiç Katılmıyorum	137	64.9
Toplam	211	100

Araştırmaya katılanların 194 kişiyle %92’lik bölümü belediyelerin hizmetlerinin kentliler tarafından denetlenmesi gerektiğini düşünmektedirler ki, bu oldukça yüksek bir orandır. Bilindiği gibi belediyeler kentsel hizmetleri yerine getirmek ve kentlilerin hayatlarını kolaylaştırıcı önlemler almakla yükümlüdürler. Kentte yapılacak altyapı çalışmaları, ulaşım, çevre temizliği ve benzeri konular belediyelerin sorumluluk alanına girmektedir.

Belediyelerin görevlerini yerine getirmemesi kentlilerin yaşamlarının zorlaşması anlamına gelmektedir. Örnek verilecek olursa çöplerin toplanmaması, suların akması, toplu taşıma araçlarının güzergahlarının uygun şekilde düzenlenmemesi, çevre kirliliğini önleyici önlemlerin alınmaması, sokakların yeterince ışıklandırılmaması, gürültü sorununun çözüme ulaştırılmaması kentlilerin mağduriyetine neden olmakta ve yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Belediyelerin hizmetlerinin denetlenmesi görevinin kentlilere ait olduğunu düşünenlerin oranının bu kadar yüksek olması, katılımcıların kentsel sorunlarla ilgilendiklerini, kendi haklarının farkında olduklarını ve kentle ilgili sorunların çözümünde söz ve sorumluluk sahibi olmak istediklerini göstermektedir.

Tablo 4.18 “Her Yağmur ve Fırtına Tüm Kentlilerin Yaşamını Olumsuz Etkiliyor” Düşüncesine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	199	94.3
Kısmen Katılıyorum	8	3.8
Kararsızım	4	1.9
Katılmıyorum	0	0
Hiç Katılmıyorum	0	0
Toplam	211	100

Katılımcıların % 100’e yakını yağmur ve fırtınanın günlük yaşamlarını olumsuz etkilediği konusunda hemfikirdirler.

Antalya bulunduğu iklim kuşağı dolayısıyla çok yağış almaktadır. Yağmur ve fırtınanın çok şiddetli olması ve buna karşılık gerekli önlemlerin alınmıyor olması kentlilerin günlük yaşamlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Fırtınalı günlerde; araç trafiği etkilenmekte, iklime uygun inşa edilmeyen binaların dış cepheleri zarar görmekte, asfaltlama ve yol yapımında uygun malzeme kullanılmadığı için yollarda çöküntüler meydana gelmekte, kanalizasyon sistemi yeterli olmadığından yollarda su birikmektedir.

Yağmur ve fırtınanın kent içi ulaşımını etkilediğini ve böyle günlerde araçlarının yolda kaldığını, konutları iklim şartlarına uygun inşa edilmediği için evlerine su girdiğini belirten mahalleliler, bu soruna yerel yönetimlerin mutlaka bir çözüm bulması gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 4.19 “Yağmur ve Fırtına Doğal Afet Olduğu İçin Kötü Etkileri Engellenemez” Düşüncesine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	5	2.4
Kısmen Katılıyorum	55	26.1
Kararsızım	8	3.8
Katılmıyorum	85	40.3
Hiç Katılmıyorum	58	27.5
Toplam	211	100

Ankete katılanların 60 kişiyle % 67.8’i yağmur ve fırtına doğal afet olsa da kötü etkilerinin engellenebileceğini söylerlerken, 143 kişi ile % 28.5’i bu fikre katılmamışlar ve kentte yağmurun çok şiddetli yağdığını ve yönetimlerin bu konuda çaresiz kaldığını söylemişlerdir.

Doğal afetlerin kötü etkilerin engellenebileceğini düşünenler; Antalya’da uzun senelerdir bu sorunun yaşandığını ve şimdiye kadar gerekli araştırmaların yapılmış olması durumunda soruna çözüm bulunabileceğini belirtmişlerdir. Kentlilik bilincinin yüksek olduğunu gösteren bu durum kent yönetiminin zayıf noktalarıyla ilgili ipuçları da vermektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi Antalya iklim kuşağı dolayısıyla şiddetli yağmur almaktadır. Bu durum tüm kentlileri olumsuz yönde etkilediği için yerel yönetimlerin gerekli önlemleri zaten almış olmaları gerekmektedir. Yağmur suyu drenaj kanalları tüm kente yayılmalı, yollar buna göre inşa edilmeli, yol yapımında dayanıklı malzeme kullanımına özen gösterilmeli, bina yapımlarında bu sorun göz önünde bulundurularak uygun malzeme kullanılmalı ve bunlar için gerekli denetimler belediyeler tarafından aralıksız sürdürülmelidir.

Bu sorun kentlilerin yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemekte ve süreklilik arz etmektedir.

Tablo 4.20 “Konutlarda Musluktan Akan İçme ve Kullanma Suyunun Kireçten Arındırılması Kentsel Yaşam Kalitesine Ulaşılması İçin Bir Zorunluluktur” Düşüncesine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	141	66.8
Kısmen Katılıyorum	44	20.9
Kararsızım	9	4.3
Katılmıyorum	17	8.1
Hiç Katılmıyorum	0	0
Toplam	211	100

Mahallelinin %87.7 gibi büyük çoğunluğu, musluktan akan içme ve kullanma suyunun kireçten arındırılmasının kentsel yaşam kalitesi için bir zorunluluk olduğunu belirtmişlerdir. Daha önce de belirttiğimiz gibi Antalya kentinin su sertlik derecesi 28_32 Fr ‘dir bu da çok sert sınıfına girmektedir. Suyun bu derece sert olması içme suyu olarak kullanılmasını önlemekte ve konutların su tesisatına, evlerde suyla çalışan çamaşır ve bulaşık makinelerine, ısıtma tesisatlarına zarar vermektedir.

Kireçli su insan sağlığını da olumsuz yönde etkilemekte ve en başta böbrek hastalıkları olmak üzere pek çok diğer hastalığa sebebiyet vermektedir. Musluktan akan suyun çok kireçli olduğunu, çay ve yemek için bile kullanılmadığını söyleyen katılımcılar, içme suyunu da dışarıdan satın almak zorunda kaldıklarını, bunun da kendilerine ek bir maliyet getirdiğini söylemişlerdir.

Su gibi insan yaşamı için vazgeçilmez bir gereksinimin sağlıklı olabilmesi için kentsel ölçekte gerekli önlemler alınmalıdır. Bilindiği gibi sağlıklı, yeterli ve kolay ulaşılabilir su sağlıklı kentler yaratılmasının en önemli koşullarından biridir.

Kireçli suyun kentlilere verdiği bütün zararların önlenmesi için, yönetimlerin suyun yumuşatılması yönünde çalışmalar yapmaları ve kentsel yaşam kalitesi önünde engel oluşturan bu sorunu çözme yolunda duyarlı davranmalarına gereksinim vardır.

Tablo 4.21 “Kentte Yoksul Görünümlü İnsanlarla Geçmiş Yıllara Oranla Daha Çok Karşılaşıyorum” Düşüncesine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	57	27.0
Kısmen Katılıyorum	62	29.4
Kararsızım	15	7.1
Katılmıyorum	74	35.1
Hiç Katılmıyorum	3	1.4
Toplam	211	100

Kentte yoksul görünümlü insanlarla geçmiş yıllara oranla daha çok karşılaştığını belirtenler %56.4 ile yarıdan daha fazladır. Buna katılmayanların oranı ise %35.5'tir, 15 kişi ise kararsız kalmıştır. Bu düşünceye katılmayanlar, Antalya kentinin refah seviyesinin diğer büyük kentlere oranla daha yüksek olduğunu düşündüklerini söylemişlerdir. Buna katılmamalarında şüphesiz gelir düzeyi yüksek kişilerin oturduğu bir mahallede yaşıyor olmalarının da payı vardır. Bu durum aynı zaman da sınıfsal bilincin yeteri kadar gelişmemiş ve kendi zengin çevrelerinin dışında olup bitenlere duyarsız olduklarının bir göstergesi olabilir. Oysa ki yoksul görünümlü insanlarla karşılaşmak insan onurunu zedeleyen bir durumdur.

Gerçekte tüm dünyada ve ülkemizde olduğu gibi, Antalya'da da yoksul insan sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Kentte gecekondualarda yaşayan, hiçbir sosyal güvencesi olmayan, sağlık hizmeti alamayan, yeterli ve temiz suya ulaşamayan, barınma ihtiyacını karşılayamayan insan sayısı gün geçtikçe artmakta ve sosyal bir sorun oluşturmaya devam etmektedir.

Burada yerel yönetimlerin görevi yoksul kesime ulaşmak, gerekli yardımları sağlamak ve yaşam kalitelerini yükseltmeye çalışmaktır.

Tablo 4.22 “Tinerçi Çocukların Caddelerde Dolaşıyor Olması Beni Çok Tedirgin Ediyor” Düşüncesine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	180	85.3
Kısmen Katılıyorum	15	7.1
Kararsızım	1	0.5
Katılmıyorum	15	7.1
Hiç Katılmıyorum	0	0
Toplam	211	100

Ankete katılanların, 195 kişiyle tamamına yakını tinerçi çocukların caddelerde dolaşıyor olmasından tedirgin olduklarını belirtmişlerdir. Buna en büyük neden son zamanlarda artan kapkaç, tecavüz ve cinayet olaylarıdır.

Kentlilerin can ve mal güvenliğini tehdit altında bulunduran ve psikolojilerinde olumsuz etkiler yaratan tinerçi çocuklar sorunu turizm kenti Antalya için son yılların en büyük sorunlarından biridir.

Tablo 4.23 “Kentte Yapılacak Altyapı, Tamirat, Yol Yapımı, Elektrik ve Su Kesintisi Gibi Değişikliklerden Önceden Haberdar Ediliyoruz” Düşüncesine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	3	1.4
Kısmen Katılıyorum	7	3.3
Kararsızım	9	4.3
Katılmıyorum	59	28.0
Hiç Katılmıyorum	133	63.0
Toplam	211	100

Katılımcılar % 91’lik bir oranla, kentte yapılacak altyapı, tamirat, yol yapımı, elektrik ve su kesintisi gibi değişikliklerden önceden haberdar edilmediklerini belirtmişlerdir. Haberdar edilmedikleri için pek çok sıkıntı yaşadıklarından ve günlük yaşamlarının aksadığından yakınmışlardır.

Kentte özellikle yaz aylarında yaşanan elektrik kesintileri, tüm kentlileri mağdur etmekte ve önceden haber verilmediği için gerekli önlemleri alamamalarına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra

son dönemdeki köprülü kavşak çalışmalarında da kentliler mağdur edilmiş, çalışmalar sırasında ölümler yaşanmış, çalışmaların yapıldığı caddelerde oturanlar ulaşım sorunları yaşamış, yine bu caddelerde işyerleri bulunanlar maddi açıdan zor duruma düşmüş ve işyerlerini taşımak zorunda kalmışlardır.

Yerel yönetimlerin görevi, kentlilerin yaşamını kolaylaştırmak üzere altyapı çalışmalarını önceden halka duyurarak ve gerekli önlemleri alarak çalışmaktır. Bunların yerine getirilmemesi kentlilerin yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Tablo 4.24 “Belediyeler Kentin Geleceğini ve Kentlilerin Gündelik Yaşamını Etkileyecek Kararları Halkın Görüşlerine Başvurmadan Alabilirler” Düşüncesine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	4	1.9
Kısmen Katılıyorum	31	14.7
Kararsızım	5	2.4
Katılmıyorum	102	48.3
Hiç Katılmıyorum	69	32.7
Toplam	211	100

Ankete katılanların % 81’lik bir kısmı belediyelerin kentin geleceğini ve kentlilerin gündelik yaşamını etkileyecek kararları halkın görüşlerine başvurmadan alamayacağını belirtmektedir. Ancak % 16’lık kısmı kararları alırken halka başvurulmasına gerek olmadığını belirtmişlerdir. Belediyelerin karar alırken halka başvurusu gerektiğini söyleyenlerin sayısının yüksek olması eğitim seviyesinin yüksek olmasının bir sonucudur. Eğitim seviyesi yüksek olanların kentsel yaşam kalitesi bilincine daha çok sahip oldukları, katılıma önem verdikleri ve haklarının farkında oldukları düşünülmektedir.

Kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasının en önemli yollarından biri yerel kararlara halkın katılımının sağlanmasıdır. Bu konuda kentlilerin isteği kadar yönetimlerin de teşvik edici olması gereklidir. Bunu gerçekleştirirken kentsel sorunlardan en çok mağdur olan kişiler olan kentlilerin görüşlerine başvurmaları; sorunların önceliğini belirleme ve çözüme kavuşturma konusunda en büyük yardımcıları olacaktır.

Bunun böyle olduğu bilinmesine ve kentlilerin de düşünceleri bu yönde olmasına karşın, yerel yönetimler kentle ve dolayısıyla kentlilerle ilgili aldıkları kararları onlara danışmamaktadırlar.

Kentliler yerel kararlara katılmadıkları müddetçe kentsel yaşam kalitesine ulaşılması imkansız hale gelecektir.

Tablo 4.25 “Biz Kentliler Kent Yönetimine Katılmalıyız Çünkü Kentle İlgili Taleplerimizi Bu Yolla Elde Edebiliriz” Düşüncesine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	141	66.8
Kısmen Katılıyorum	48	22.7
Kararsızım	7	3.3
Katılmıyorum	13	6.2
Hiç Katılmıyorum	2	0.9
Toplam	211	100

Kentlilerin, kentle ilgili taleplerini elde etmesinin yolunun kent yönetimine katılmak olduğunu belirten katılımcıların yüzdesi 89.5 gibi oldukça yüksek bir orandır. 189 kişi bu şekilde düşünmektedir.

Katılımcıların bu şekilde düşünüyor olması, kentsel yaşam kalitesine ulaşma konusunda sorumluluk duyduklarını ve kentsel sorunlar nedeniyle mağdur olanların kendileri olduklarının farkındalığını göstermektedir. Sonuçta mahalleliler kent yönetimine katılmak ve kendi taleplerini belirtmek ve iletmek konusunda isteklidirler.

Kentliler, katılım ve kentle ilgili sorunlarını yönetimlere duyurma konusunda ısrarcı davrandıkları takdirde, yönetimlerde bu duruma uzun süre kayıtsız kalamayacak ve kentsel yaşam kalitesine ulaşılması kolaylaşacaktır.

Tablo 4.26 “Kentliler Yönetime Katılsa da Bir şey Farketmez Çünkü Yöneticiler Kendi Düşündükleri Şekilde Hareket Ederler” Düşüncesine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	23	10.9
Kısmen Katılıyorum	109	51.7
Kararsızım	17	8.1
Katılmıyorum	52	24.6
Hiç Katılmıyorum	10	4.7
Toplam	211	100

Ankete katılanların 132 kişiyle %72.6'lık kısmı kentlilerin yönetime katılsalar da bir şeyin fark etmeyeceğini, yöneticilerin her zaman kendi düşündükleri şekilde hareket ettiklerini belirtmişlerdir. Böyle düşünmelerinin nedeninin ise daha önceki yöneticilerin tavırları, yöneticilerin halkın sözlerine kulak asmaması, yavaş işleyen bürokrasi, şikayetlerine bir cevap alamamaları ve belediye çalışanlarının sorunlara ilgisizliği olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcıların önceki sorularda, belediyeler karar alırken halkın görüşlerini almalıdır diyerek kentlilerin yönetime katılması gerektiğini düşünmesi, öte yandan katılmalarının bir şey fark ettirmeyeceğini yüksek oranda belirtmeleri, belediye yönetimlerinin halkı dışlayan yaklaşımları karşısında çaresiz kaldıklarını göstermektedir. Çünkü katılımcılar kentsel kararlara katılmak konusunda istekli olduklarını daha önceki sorularda belirtmişlerdir.

Tablo 4.27 “Kentsel Bir Sorunla İlgili Olarak Yapılan Protesto Eylemine Katılmak Kentsel Yaşam Kalitesine Ulaşılmasında Önemli Bir Yer Tutar” Düşüncesine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	73	34.6
Kısmen Katılıyorum	47	22.3
Kararsızım	29	13.7
Katılmıyorum	61	28.9
Hiç Katılmıyorum	1	0.5
Toplam	211	100

Kentsel bir sorunla ilgili olarak yapılan protesto eylemine katılmanın kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında önemli bir yer tuttuğunu söyleyenlerin sayısı 120 ile, katılanların %56.9'unu oluşturmaktadır. Katılımcılar protesto eylemlerinin yönetimler tarafından fazla ciddiye alınmadığını, eylemcilere kötü davranıldığını dolayısıyla, yapılan eylemlere bizzat katılmayı istemediklerini belirtmişlerdir.

Bilindiği gibi protesto eylemleri; tüm dünyada insanların kendilerini ifade etmek için kullandığı demokratik yollardan biridir. Kentliler bu yolla mutlaka ki kendi seslerini duyurma imkanı bulacak ve sorunlarına daha çok dikkat çekilmesini sağlayabileceklerdir. Katılımcılar bunun farkında olmalarına karşın, ülkemizde demokratikleşme süreçlerinin hala sürmesinden dolayı, eylemlere katılmak yerine dışarıdan destek vermeyi tercih etmektedirler.

Tablo 4.28 “Kent Yönetimi, Kentsel Yaşam Kalitesini Belirleyici Bir Faktör Değildir” Düşüncesine Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	5	2.4
Kısmen Katılıyorum	30	14.2
Kararsızım	11	5.2
Katılmıyorum	87	41.2
Hiç Katılmıyorum	78	37.0
Toplam	211	100

Ankete katılanların % 78.2’lik bir bölümü, kent yönetiminin kentsel yaşam kalitesinin belirlenmesinde belirleyici bir faktör olduğunu düşünürken, % 17’lik bölümü bunun tersini belirtmişlerdir. Katılımcılar, kentsel yaşam kalitesine ulaşılması için kent yönetimine önemli bir rol düşüğünü, kentin sorunları ve bunların çözümleri için yönetimin göstereceği çabanın kaliteyi getireceğini belirtmişlerdir.

Kent yönetimleri, kentsel yaşam kalitesini bir çok yolla belirler: uygulamaları, yasalara karşı tutumu, halkın taleplerini dikkate alması, altyapı ve kentin gelişimine yatırım yapması, çevreye duyarlılığı gibi sayıların çoğaltılabileceği şeffaflık, duyarlılık, açıklık nitelikleriyle kentsel yaşamın kalitesini belirleyici olmaktadır.

Daha öncede belirtildiği gibi kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında en önemli pay kentle ilgili görevlerini tam anlamıyla yerine getirmek durumunda olan kent yönetimleridir. Fakat kentlilerin de kendilerini yakından ilgilendiren bu konuda her şeyi yönetimlere bırakmamaları ve kendi düşüncelerini belirtip seslerini duyurarak kaliteye ulaşma sürecine katkıda bulunmaları gerekmektedir.

Tablo 4.29 “Mahallenin “Yeşillik” Olması Orada Oturmayı Tercih Etmemde Ekonomiden Sonraki İlk Nedendir” Davranışına Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	56	26.5
Kısmen Katılıyorum	95	45.0
Kararsızım	8	3.8
Katılmıyorum	48	22.7
Hiç Katılmıyorum	4	1.9
Toplam	211	100

Katılımcıların %71.5'i için yeşillik bir mahallenin konut seçmede ekonomiden sonra ilk sırayı aldığını göstermektedir. %24'lük bir kesim için ise yeşillik, yer seçimlerinde ön sıralarda bulunmamaktadır.

Bilindiği gibi yeşil alanlar kentlere temiz hava sağlayan yerlerin başında gelmektedirler. Yeşil alanlar ayrıca insan psikolojisini de olumlu etkilemekte, kentlilere gezinme, dinlenme, spor yapma için mekan oluşturmaktadır. Bir kentte yeşil alanların çokluğu kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında önemli yol katedildiğinin göstergelerinden biridir.

Antalya'da yeşil alan miktarı olması gerekenin çok altındadır. Buna karşın varolan yeşil alanlar da hızla yok edilmekte ve yerine yenileri konulmamaktadır. Antalya gibi doğal güzelliklere sahip, insanların dinlenmek ve huzurla yaşamak için tercih ettikleri bu kentte yeşil alanların azlığı kentliler üzerinde olumsuz etkiler yapmaktadır.

Katılımcıların $\frac{3}{4}$ 'ü yeşil alan gereksinimi içinde olsalar da kentte istedikleri gibi yeşil bir mahallenin bulunmadığını belirtmişlerdir. Bu durum kentsel yaşam kalitesi ölçütlerinin başlarında gelen yeşil alanı, Antalya kenti yönetim birimlerinin dikkate almadığının da bir göstergesidir.

Tablo 4.30 “Uzun Güzergahları Nedeniyle Çok Zaman Kaybettirdikleri İçin Otobüs ve Minibüsleri Çok Az Kullanıyorum” Davranışına Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	66	31.3
Kısmen Katılıyorum	60	28.4
Kararsızım	3	1.4
Katılmıyorum	66	31.3
Hiç Katılmıyorum	16	7.6
Toplam	211	100

Katılımcıların 126 kişiyle %59.7'si uzun güzergahları nedeniyle çok zaman kaybettirdikleri için otobüs ve minibüsleri çok az kullandıklarını belirtmişlerdir.

Kent içindeki toplu taşıma araçlarının güzergahlarının çok uzun olması kentlileri kendi özel araçlarını kullanmaya itmektedir. Şikayetler arasında otobüs ve minibüslerin kent için pahalı olması ve kapasitelerinden fazla yolcu taşımaları da vardır. Otobüs ve minibüsleri az kullandıkları fikrine

katılmayan 81 kişi ise kent içi ulaşımdan memnun oldukları için değil, kendilerine ait özel araçları olmadığı için toplu taşıma araçlarını kullandıklarını belirtmişlerdir.

Kent içi ulaşımın rahatlatılması ve kentlilerin yolda harcadıkları zamanın en aza indirgenmesi için toplu taşımaya geçilmesi gereklidir. Kentlilerin yolculuklarında toplu taşıma araçlarını kullanmaları için kent içinde yeni hatlar belirlenmeli, araç sayısı artırılmalı ve güzergahlar kısaltılmalıdır. Bu önlemler kentlileri özel araçları yerine toplu taşıma araçlarını kullanmaya teşvik edebilir ve kent içi trafiğini rahatlatılabilir.

Bu yolla kent içi yolculukların en az maliyetle ve en az zaman harcanarak gerçekleştirilmesi sağlanabilir ki, bu da kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında önemli bir adımdır.

Tablo 4.31 “Kent İçinde Güvenli Bir Yaya Yolu Yapılırsa Özel Aracımı Çok Az Kullanırım” Davranışına Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	46	21.8
Kısmen Katılıyorum	67	31.8
Kararsızım	13	6.2
Katılmıyorum	74	35.1
Hiç Katılmıyorum	11	5.2
Toplam	211	100

Katılımcıların 113 kişi ile % 53.6’sı kent içinde güvenli bir yaya yolu yapıldığı takdirde özel araçlarını çok az kullanacaklarını belirtmişlerdir. % 40.3 oranında kişi de güvenli bir yaya yolu olsa da özel araçlarını kullanmaya devam edeceklerini söylemişlerdir.

Katılımcıların yarısından fazlası özel araçlarını çok az kullanabileceklerini belirttikleri için buna yönelik önlemlere gereksinim vardır. Hatta bu önlemleri kendileri belirtmişler ve kentin belli bölgelerinde varolan yaya ve bisiklet yollarını kullandıklarını, bunların çoğaltılması halinde bütün kent içi ulaşımını yaya veya bisikletli olarak gerçekleştirebileceklerini belirtmişlerdir.

Kentsel yaşam kalitesinin ölçütlerinden biri de kentlerde araç trafiğinin azaltılıp, yolların yayaların egemenliğine bırakılmasıdır. Fakat ülkemizde toplu taşıma araçlarının çok zaman kaybettirmesi ve çok kalabalık olması kentlileri özel araç sahibi olmaya itmektedir.

Yaya ve bisiklet yollarının yaygın olarak kullanılması egzoz gazından kaynaklanan hava kirliliğinin ve gürültünün azalmasını, sosyal ilişkilerle, kent ekonomisinin gelişimini sağlayacak ve bu da kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasını kolaylaştıracaktır.

Tablo 4.32 “ Kentteki Kültürel Etkinliklere Pahalı ve Evime Uzak Olduğu İçin Yeterince Katılamıyorum” Davranışına Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	87	41.2
Kısmen Katılıyorum	74	35.1
Kararsızım	1	0.5
Katılmıyorum	47	22.3
Hiç Katılmıyorum	2	0.9
Toplam	211	100

Ankete katılanların % 76.3’ü kentteki kültürel faaliyetlere pahalı ve evlerine uzak oldukları için yeterince katılamadıklarını belirtirlerken, %23’ü bu fikre katılmamışlardır.

Kültürel faaliyetlerin, özellikle sinema ve konserlerin pahalı olduğunu belirten mahalleliler, yakınlarında sinema bulunduğu halde bu imkandan pahalılık nedeniyle fazla faydalanamadıklarını, yaz aylarında pek çok konser olmasına rağmen fiyatların yüksekliği ve ulaşım sorunu nedeniyle çok fazla katılamadıklarını, bu soruna mutlaka çözüm bulunması gerektiğini belirtmişlerdir.

Kentlilerin kültürel altyapılarını geliştirebilmeleri ve sosyal yaşamlarına canlılık getirilmesi için yerel yönetimler her gelir kesiminden kentlilerin katılabileceği kültürel faaliyetler düzenlemeli veya düzenlenmesine öncülük etmelidir.

Yerel yönetimlerin bu konudaki çabaları kentlilerin yaşam kalitesini olumlu yönde etkileyecek ve kentte kültürel ve sanatsal altyapının oluşmasını sağlayacaktır.

Tablo 4.33 “Bugüne Kadar Minibüs Güzergahlarının Değiştirilmesi, Yolların Asfaltlanması, Süren İnşaatların Bitirilmesi, Sokakların Işıklandırılması Gibi Sorunlarla İlgili Olarak Yetkili Makamlara Başvurdum” Davranışına Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	38	18.0
Kısmen Katılıyorum	5	2.4
Kararsızım	0	0
Katılmıyorum	32	1.5
Hiç Katılmıyorum	136	64.5
Toplam	211	100

Tablo 4.34 “Şikayette Bulunduktan Sonra Takip Ettim” Davranışına Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	26	12.3
Kısmen Katılıyorum	5	2.4
Kararsızım	2	0.9
Katılmıyorum	35	16.6
Hiç Katılmıyorum	143	67.8
Toplam	211	100

Tablo 4.35 “Şikayetimle İlgili Olarak Bir Sonuca Ulaşabildim” Davranışına Katılma Durumu

	SAYI	YÜZDE
Tamamen Katılıyorum	15	7.1
Kısmen Katılıyorum	2	0.9
Kararsızım	0	0
Katılmıyorum	40	19.0
Hiç Katılmıyorum	154	73.0
Toplam	211	100

Ankete katılan 211 kişiden 43’ü, yani yaklaşık 5 kişiden biri kentsel sorunlarla ilgili olarak yetkili makamlara başvurmuş, 31’i şikayetini takip etmiş ve sadece 17’si şikayetiyle ilgili bir sonuca ulaşabilmiş, %82’si ise bir sonuca ulaşmamıştır. Ancak %66.0’ı kentsel sorunlar konusunda bir başvuruda bulunmamıştır.

Katılımcılar daha önceki sorulara verdikleri cevaplarda kentsel yaşam kalitesine ulaşılabilmesi için kentlilerin yönetime katılmaları gerektiğini belirtmelerine karşın bugüne kadar sorunlarıyla ilgili şikayette bulunmayanların oranı yüksektir. Bunun altında yatan nedenler çeşitli olabilir ancak; şikayetlerine cevap alamayacaklarını düşünmeleri, yöneticilerin ilgisizliği ve bürokrasinin yavaş işlemesi gibi nedenlerin yaygın şikayetler olarak hala geçerliliğini koruduğu söylenebilir. Bu da kentlilerin kentsel sorunlarla ilgili söz sahibi olmak istemelerine karşın kendilerini çaresiz hissettiklerini ve sorunların tespiti ve çözümünü kent yönetimine bıraktıklarını göstermektedir.

4.4) Yapılan Anket Çalışmasıyla İlgili Genel Değerlendirme

Yeşilbahçe Mahallesi'nde oturan 18 yaş üstü 211 kişiyle yapılan anket çalışmasının sonuçları, Antalya kenti sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri yüksek olan mahalleler için kentsel yaşam kalitesi konusunda önemli ipuçları vermektedir.

Anket sonuçları değerlendirildiğinde kadın ve erkek sayısının birbirine yakın olduğu, yaş dağılımında ise yoğunluğun 26-55 yaş arasında olduğu belirlenmiştir. Daha önceden beklendiği gibi gelir ve eğitim seviyesi yüksek çıkmıştır. Gelir dağılımında yoğunluk 1000-3000 Ytl arasındadır ki, bu Türkiye ve Antalya kenti ortalamasının oldukça üzerinde bir rakamdır. Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde % 85'inin lise ve üzeri okullardan mezun olduğu anlaşılmaktadır. Meslek gruplarına göre dağılımda ise yoğunluk serbest meslek mensuplarındadır. Serbest meslekle uğraşanların genellikle kuyumculuk, halıcılık gibi turizme yönelik işlerle meşgul oldukları, bu grup dışında kalanların ise kamu sektörü, özel sektör, turizm sektörü alanlarında hemen hemen eşit olarak dağıldıkları görülmektedir.

Ankete katılanların yarısına yakını evlidir, ikinci sırayı ise bekarlar oluşturmaktadır. Katılımcıların %59.7'si ise kendilerine ait konutlarda oturmaktadırlar.

Anket soruları, kentlilerin kentsel yaşam kalitesi hakkındaki bilgi, düşünce ve davranışlarını ölçmek amacıyla hazırlanmıştır.

Katılımcıların %97 ile neredeyse tamamı, kentsel yaşam kalitesinin, kentten beklediklerinin kent yönetimi tarafından karşılanması olarak kabul etmektedir. Bu durum kentlilerin kentsel yaşam kalitesine ulaşma konusunda yerel yönetimlerden beklentilerinin olduğunu, hatta kentsel yaşam kalitesine ulaşmanın kent yönetiminin sorumluluğunda olduğunu düşündüklerini göstermektedir.

Katılımcıların tamamı yaşam kalitesine ulaşmada ilk basamağın en temel ihtiyaçların karşılanması olduğunun bilincinde olduklarını göstermişlerdir. Kentin temel ihtiyaçlarının karşılanmaması durumunda ise, kentsel yaşam kalitesine ulaşmanın olanaksızlığının farkında oldukları söylenebilir.

“Kentsel yaşam kalitesi, kentlilerin kentsel hizmetlere çabuk, ucuz ve kolay ulaşabilmesi ile ölçülür” bilgisine katılım yine tamamına yakın bir orandadır. Katılımcılar kentsel hizmetlere ulaşmanın zorluğundan yakınmakta olduklarından; hizmetlerin çabuk, ucuz ve kolay olması ve hepsinin birlikte gerçekleşmesi onlar için kentsel yaşam kalitesinin yakalanmasında en temel koşullar olarak görülmektedir.

“Kentte can ve mal güvenliğinin sağlanması kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında birincil etkindir” düşüncesine % 87 gibi yüksek bir oranda katılımın nedeni son yıllarda bütün kentlileri tedirgin eden kapkaç, hırsızlık ve cinayet olaylarındaki artıştır. Bu tedirginlik katılımcıların, güvenliği kentsel yaşam kalitesine ulaşmada birincil etken olarak görmelerine neden olmaktadır.

Katılımcılar kentteki yollar, binalar ve toplu taşıma araçlarının dezavantajlı toplumsal gruplara göre düzenlenmemesinin; %89'luk bir oranla kentsel yaşam kalitesini düşüren bir faktör olarak görmektedir. Bu konuda hemfikir olunmasının en büyük nedeni, dezavantajlı gruplara dahil olunmasa bile yolların ve kaldırımların düzgün olmamasının yürümeyi zorlaştırması, bu kesimlerin kentsel alanda karşılaştıkları sorunların gözlemlenebilmesi olduğu söylenebilir.

Zaman tasarrufu sağlanması ve daha ucuz olması nedeniyle tramvay hattının çoğaltılmasının kent içinde ulaşımı kolaylaştıracağı düşüncesine katılım da %87 gibi yüksek oranda olmuştur. Bu düşünceye katılımın yüksek olmasının en önemli sebeplerinden biri de kent içindeki diğer toplu taşıma araçlarının güzergahlarının uzunluğu ve kalabalık olmalarıdır.

Kentin gürültüsünün hem sağlığını hem de günlük yaşamını etkilediğini belirtenlerin oranı %81.5'tir. Gürültü kaynakları daha çok trafikteki araçların, gereksiz yere çalınan kornaların, sürekli devam eden inşaatların ve mahallenin üzerinden geçen uçakların gürültüleri olarak belirtilmiştir. Özellikle yaz aylarında bunlara havai fişeklerin gürültüleri de eklenmektedir.

Kentteki sanatsal etkinliklerin yetersiz olduğu düşüncesine katılan ve katılmayanların sayısı hemen hemen birbirine eşittir. Herkesin hoşlandığı ve katılmak istediği etkinliğin farklı olması katılımcıların kentteki sanatsal etkinlikleri yeterli veya yetersiz bulmalarına neden olarak

gösterilebilir. Ancak , etkinlikleri yetersiz bulan kesim katılımcıların yarısına yakın olduğu için kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesine gereksinim olduğu söylenebilir.

Yağmur ve fırtınaların tüm kentlilerin yaşamını olumsuz etkilediği düşüncesine katılım 199 kişiyle %100'e yakındır. Antalya'da kentsel yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyen en önemli sorunlardan biri olan, yağmur ve fırtınaların olumsuz etkilerinin engellenebileceğini düşünmektedir. Bu da mahallelilerin doğal afet de olsa, bütün olumsuzlukların çözülebileceği veya kötü etkilerinin en aza indirilebileceğini düşündüklerinin göstergesidir.

Kent suyunun kireçten arındırılmasının kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında bir zorunluluk olduğu düşüncesine katılanların sayısı 185'tir. Bilindiği gibi kent suyunun çok sert olması kentteki en önemli sorunlardan biridir. Suyun sertlik derecesinin düşürülmemesi kentsel yaşam kalitesine ulaşamama sonucunu doğurabilecektir. Sert su, hem sağlık sorunlarına neden olmakta hem de su tesisatlarına, evlerde ve işyerlerinde kullanılan makinelere zarar vermektedir. Mahalleliler bu soruna mutlaka bir çözüm bulunması gerektiğini belirtmişlerdir.

Kentte yoksul görünümlü insanlara gün geçtikçe daha çok rastladığını belirtenlerin oranı %56.4'tür. %35'lik kesim ise yoksul görünümlü kişilerle eskisinden daha fazla karşılaşmadığını belirtmiştir. Gerçekte diğer bütün kentlerde olduğu gibi, Antalya'da da yoksulluk gün geçtikçe artmaktadır.

Katılımın neredeyse %100 olduğu başka bir düşünce ise, tinerci çocukların caddelerde dolaşıyor olmasının mahallelileri tedirgin etmesidir. Bu durum da hiç şüphesiz tinercilerin hemen hemen her gün suç olaylarına; özellikle de hırsızlık, gasp, tecavüz, cinayet gibi olaylara karıştıklarının bilinmesidir.

Mahallelilerin%91'i,kentte yapılacak tamirat, elektrik ve su kesintisi gibi değişikliklerden haberdar edilmediklerini, bunun da günlük yaşamlarını dolayısıyla kentsel yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

Ankete katılanların %81'lik bölümü belediyelerin, kentin geleceğini ve kentlilerin gündelik yaşamını etkileyecek kararları alırken halkın görüşlerine başvurmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Bu şekilde düşünmelerinin nedeninin, kentlilerin kendileri ve yaşadıkları kentle ilgili kararlarda söz sahibi olmak istemeleri olduğu söylenebilir.

Kentlilerin yönetime katılması gerektiği, çünkü kentle ilgili taleplerini ancak bu yolla elde edebileceklerini düşünen katılımcıların sayısı 189 kişi ile %89.5 oranındadır. Bu düşünceye bu kadar yüksek oranda bir katılım olmasına karşın, bir başka soruda kentlilerin yönetime katılmasının bir Şey fark ettirmeyeceği çünkü yöneticilerin kendi bildikleri gibi hareket edecekleri düşüncesine katılım da oldukça yüksektir. Mahallelilerin yönetime katılım isteğinde oldukları, fakat yöneticilerin kentlilerin düşüncelerine önem vermediği kanısında olduklarını göstermektedir.

Kentsel bir sorunla ilgili olarak protesto eylemine katılmanın kentsel yaşam kalitesine ulaşmada önemli bir rol oynayacağını düşünen mahallelilerin oranı %56.9 ile yüksek bir orandır. Bu kişiler ciddiye alınmayacaklarını bildikleri ve Şiddet görme ihtimalleri olduğu için bu tür eylemlere katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Mahalle seçiminde çevrenin yeşillik olmasının kendileri için ekonomiden sonra ilk tercih nedeni olacağını belirten mahallelilerin oranı %71.5'tir. Antalya'da yeşil alanların gün geçtikçe yok edilmesi ve yerlerine yenilerinin konulamaması kentlilere konut seçiminde fazla bir seçenek bırakmasa da ekonomik gücü yüksek olanların yeşillik tercihi ne çıkmaktadır.

Çok zaman kaybettirdikleri için otobüs ve minibüsleri çok az kullandıklarını belirtenlerin oranı %59.7'dir. Kent içi yolculuklarda zaman kaybının en aza indirilmesi kentsel yaşam kalitesine ulaşmada önemli gözükmektedir. Bu adımın atılabilmesi için toplu taşımayı özendirici önlemlerin alınması ve otobüs, minibüs gibi araçların güzergahları ve kapasitelerinin yeniden düzenlenmesi kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesini sağlayacaktır.

Güvenli bir yaya yolu yapıldığı takdirde özel aracını çok az kullanacaklarını belirten mahallelilerin 113 kişi ile %53.6 oranında, güvenli yaya yoluna ihtiyaç olduğu görülmektedir.. Bu davranışa katılmayanlar kentte trafiğin rahat olduğunu düşündüklerini ve özel araçlarını kullanmayı sürdüreceklerini söylemişlerdir. Kentin, araçlar yerine yayaların egemenliğine bırakılması kentlilerin yaşam kalitelerini olumlu yönde etkileyecek bir düzenleme olacaktır.

Kentteki kültürel etkinliklere, pahalı ve evlerine uzak olduğu için katılmadıklarını belirtenlerin oranı %76.3'tür. Kültürel etkinliklerden bu nedenlerle fazla faydalanamadıklarını söyleyen mahalleliler bu soruna çözüm bulunduğu takdirde sosyal yaşamlarının canlanacağını düşündüklerini de belirtmişlerdir. Kültürel ve sanatsal etkinliklere katılma isteğinin yüksek olduğu görülmekte, kentsel düzeyde sosyo-kültürel bir sorun olarak çözüm gerektirdiği gözlemlenmektedir.

Kentlilerin kendileriyle ilgili kararlara mutlaka katılması gerektiğini belirten mahallelilerin %66.0'ı, bu düşüncelerine ters bir davranışta bulunarak bugüne kadar kentsel sorunlarla ilgili şikayetlerini yetkili makamlara bildirmediklerini belirtmişlerdir. Sorunlarla ilgili olarak şikayette bulunanların sayısı sadece 43 kişidir, bunların da sadece 31'i şikayette bulduktan sonra takip etmişlerdir. Katılımcılar cevap almayacaklarını düşündükleri için şikayette bulunmayı düşünmediklerini söylemişlerdir.

Araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde; katılımcıların kentsel sorunların farkında oldukları, kentsel yaşam kalitesine ulaşmak için kendilerinin de yönetime katılmaları gerektiğini düşündükleri fakat, yöneticilerin tavırlarının değişmeyeceğini düşündükleri için uzak durdukları, kentsel sorunlar nedeniyle bireysel yaşam kalitesi yakalansa bile kentsel yaşam kalitesinin düşük olduğu ve tüm bunlara karşın beklentilerin yüksek olduğu saptanmıştır .

4.5) Kentsel Yaşam Kalitesine Ulaşılabilmesi İçin Öneriler

Antalya Yeşilbahçe Mahallesi'nde yapılan anket çalışmasının sonucunda kentsel yaşam kalitesi önündeki engellerin; yerel yönetimlerin halkın düşünceleri ve katılımına önem vermemeleri, kentsel hizmetlerin temel gereksinimleri dahi karşılayamayacak durumda olması, halkın kent yönetimleri karşısındaki çaresizliği gibi sorunlar olduğu belirlenmiştir.

Kentli katılımının teşvik edilmesi, kentsel yaşam kalitesine ulaşılması yolunda ilk ve en önemli adım olmalıdır. Yerel demokrasinin gelişmesi, kentlilerin kendi sorunlarının çözümünde söz sahibi olmaları kaliteyi de beraberinde getirecektir.

Yerel yönetimler, katılımı özendirmek ve teşvik etmek amacıyla, kentle ilgili kararlarında kentlilere danışma yoluna gitmelidirler. Öncelikle, kentsel sorunları ve önceliklerini belirlemek için anket çalışmaları yapılmalıdır. Bunun yanı sıra belli günlerde kentlilerle toplantılar düzenleme, mahalle kurulları oluşturma, mini referandumlar yapma yollarına da gidilebilir. Yaşanılan kentin ya da mahallenin nüfusu ve büyüklüğüne göre en uygun katılım yolu belirlenebilir.

Katılımın sağlanması; yerel yönetimlerin de kentsel sorunlara kayıtsız kalmalarını önleyecektir. Sorunlar belirlendikten sonra yönetimler gerekli önlemleri almalı ve hedeflerini kalitede mükemmele ulaşma olarak belirlemelidirler.

Kentsel çevre sorunlarının, ulaşım sorunlarının çözümü, yeşil alanların yok edilmesinin önlenmesi, konut kalitesine önem verilmesi, yoksulluğun önlenmeye çalışılması, yoksulların yaşam

şartlarının iyileştirilmesi, kentsel hizmetlere ulaşımın kolaylaştırılması kentsel yaşam kalitesine ulaşmada önemli adımlar olacaktır.

Bu ve benzeri sorunların çözümü yerel yönetimlerin görevleri arasındadır. Kent yönetimleri öncelikle kentteki öncelikli sorunları belirlemeli, sonrasında da çözüme kavuşturmaya çalışmalıdırlar.

Mesela Antalya kenti için çok önemli olan su sertliği sorunu, arıtma sistemlerinin kurulmasıyla, ulaşım sorunu raylı sisteme ağırlık verilmesi, güzergahların araç kapasitelerinin yeniden düzenlenmesi ve toplu taşımanın özendirilmesiyle çözülebilir.

Kentsel yaşam kalitesini etkileyen tüm sorunların çözümü için, denetim mekanizmalarının oluşturulması ve bunlara işlerlik kazandırılması hayati önemdedir.

SONUÇ

Dünyada henüz yeni bir kavram olan kentsel yaşam kalitesi ve ölçütleri Türkiye’de de yeni yeni oluşmaya başlamış ve kentlilerin talepleri arasına girmiştir. Kentsel yaşam kalitesi ölçütleri sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine göre ülkeden ülkeye ve kentten kente değişebilmektedir.

Dünya genelinde olduğu gibi, Türkiye’de de kentsel nüfusun sürekli artışı, kentlilerin kentten beklentilerinin artması sonucunu doğurmaktadır. Kentlilerin gereksinimlerinin karşılanabilmesi ve kentten elde ettikleri doyumun artırılabilmesi için, kentin planlanmasında, yönetilmesinde, kentli haklarının ve kentsel yaşam ölçütlerinin dikkate alınması gerekmektedir. Ancak, Türkiye’de henüz kentsel yaşam kalitesi ölçütleri ve gereklilikleri yerine getirilmemektedir. Antalya kenti de bu durumdan farklı bir özellik göstermemekte, kentsel yaşam kalitesi ölçütlerinin çok gerisinde kalmaktadır.

Antalya Yeşilbahçe Mahallesi’nde yapılan anket çalışmasından elde edilen sonuçlar Antalya’nın tüm kentsel yaşamı için de fikir verebilmektedir. Elde edilen bulgular; kentsel yaşam kalitesinin algılanması, kentle ilgili hakların talebi, kentsel yaşam kalitesi bilincine sahip olma konularında; yaş, meslek, cinsiyet, eğitim seviyesi gibi değişkenlerin etkili olmadığı saptanmıştır. Bu da, kentsel yaşam kalitesi beklentisinin her kesim için geçerli olduğunu ve dolayısıyla kentsel yaşam kalitesi konusunda yüksek bir beklentinin bulunduğunu göstermektedir. Araştırma sonucunda gelir ve eğitim seviyesi yüksek kişilerin, özel alanda yüksek yaşam standartlarını yakalama, toplum içinde saygı görme, işinden memnun olma gibi elde ettikleri standartlardan dolayı özel yaşamlarında sağladıkları kaliteyi kentsel düzeyde de yaygın oranda beklediklerini ortaya çıkarmaktadır.

Yeşilbahçe Mahallesi yaşayanlarının, kent yönetimine ve kentsel kararlara katılmak isteği içinde yaşadıkları, kentle ilgili sorunlardan haberdar oldukları fakat kent yöneticilerinin tutumları nedeniyle yerel kararlara katılma konusunda isteksiz buldukları ve kentsel yaşam kalitesini yakalama konusunda çaba harcamadıkları belirlenmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekilde belirlenebilir:

Kentsel yaşam kalitesinin algılanması, kentle ilgili hakların talebi konularında eğitim, gelir, yaş, meslek, cinsiyet gibi değişkenler etkili değildir,

Kentsel yaşam kalitesi beklentisi her kesim için geçerlidir,

Kentliler kent yönetimine ve kentsel kararlara katılmak isteğinde olup, yöneticilerin tutumları nedeniyle isteksiz davranmaktadırlar,

Kentsel hizmetlere çabuk, ucuz ve kolay ulaşılabilmesi kentsel yaşam kalitesi ölçütü olarak görülmekte, can ve mal güvenliğinin sağlanması birincil etken olarak görülmektedir,

Kentlilerin taleplerini kent yönetimine katılarak elde etmeleri, Antalya suyunun kireçten arındırılması, kentsel yoksulluğun azaltılması, kent yönetiminin kalite konusundaki duyarlılığı, yeşil alanların yok edilmesinin önüne geçilmesi, çevre sorunlarının çözülmesi, kültürel ve sanatsal etkinliklerin ucuz ve yakın olması kentsel yaşam kalitesine ulaşmada önemli faktörler olarak görülmektedir.

Sonuç olarak, Antalya’da, kentsel yaşam kalitesine henüz ulaşamamıştır ve bunun oluşturulması için kent yönetimlerine büyük görevler düşmektedir.

Türkiye’de kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasının önünde engeller vardır, bunların ortadan kaldırılması için ülkemiz kentlerinin temel sorunları çözülmesi, kentli katılımı teşvik edilmesi, yerel yönetimlerde değişim süreci başlatılması, belediyelerin kentsel yaşam kalitesinde belirleyici oldukları kabul edilmeli ve kentsel yaşam kalitesine ulaşılması yolunda kentlilerin taleplerinin oluşması için gerekli önlemler alınmalıdır.

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve Soyadı : Yonca ÇOLAKOĞLU

Doğum Tarihi ve Yeri : 29/06/1976 Eskişehir

Medeni Durumu : Evli

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise : Haydarpaşa Lisesi (İstanbul)

Lisans Diploması : Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F., Fransızca Kamu Yönetimi
Bölümü (İstanbul)

Yüksek Lisans Diploması : Akdeniz Üniversitesi, İ.İ.B.F., Kamu Yönetimi Bölümü

Tez Konusu : Kentleşme Sürecinde Kentsel Yaşamda Kalite, Antalya
Yeşilbahçe Mahallesi Örneği

Yabancı Diller : İngilizce, Fransızca, İspanyolca

İş Deneyimi

Stajlar : International Youth Organisation, Bordeaux, Fransa

Çalıştığı Kurumlar : Commercial Union Hayat Sigorta

Adres : Barınaklar Bulvarı Ahmet Atmaca Sitesi B Blok Da:13
Lara/Antalya

Tel No : (242) 324 44 23